71

J. F. Richardson
No. 18.

John K. Lewis
1919.

COLLECTION OF
THOS. F. RICHARDSON,
BOSTON.

Eutropius abreviator Historie
Romane
Troghi Pompeij.

Eutropius and
extracts from
Demosthenes, &
Leonardo Aretino.
XV Century
Italian

Hoc volumine continetur
1 Eutropius integer
2. Excerpta ex Demostene de Alexandro M.
3. Magni Basilij Epistola in Latinum
versa per Leonardum Aretinum

M.O.C.

ROMANE. ISTORIE. LUCULENTISSIMUS ABREVIATOR EUTROPUS INCIPIT FOELICITER.

[illegible] [illegible] hist. [illegible] [illegible] [illegible] cap. [illegible] [illegible] [illegible]

Primus in Italia. ut quibusdam placet re
gnauit Ianus. Deinde Saturnus Iouem filium e
grecia fugiens in ciuitate. que ex eius nomine
Saturnia dicta est. Cuius ruine haud procul
ab urbe hactenus in finib; tuscie cernunt. Hic
saturnus quia in Italia latuit ab eius latebra
latium appellata est. Ipse enim adhuc rudes
populos domos edificare: terras incollere. plantare uineas docuit atque
humanis morib; uiuere: cum antea semiferi glandium tantum modo alimentis
uita sustentaret: et aut in speluncis aut frondib; virgultisque contextis
casulis habitaret. Ipse et eis numos ereos primus instituit. Pro quibus
meritis ab indocili et rustica multitudine deus appellatus est. Post huc
pycus eius filius de quo fabulose dicitur quod a quadam famosissima maga
Circe nomine ob contemptum eius amorem in aliem sui nominis sit mutatus. Post
huc eius filius faunus: qui fuit pater latini: Cuius mater carmentis nimpha
constrata creditur latinas litteras reperisse. Quib; regnatib; centum
quinquaginta anni referuntur euoluti. Regnante tamen latino qui latinam
linguam correxit. et latinos de suo nomine appellauit. Troya a grecis
capta est. cum apud hebreos labdo tertium sui principatus annum ageret. et apud
asirios Tutanes. Apud egyptios Thous regnaret. expletis a mundi principio
annis. iiii. xviiii. A diluuio annis mille DCCLXVII. A natiuitate habraam
DCCCXXX. a natiuitate Nini regis asiriorum annis DCCCXXXV. A nati
uitate moysi annis CCCCX. Ante urbe condita annis CCCCIIII. Ante primam
olympiade annis quadrigentis sex. Capta igitur Troya Eneas ueneris et
anchise filius ad Italiam uenit Anno tertio post troye excidium. cum Turno
Dauni tuscorum regis filio dimicans eum interemit eique sponsam lauiniam
latini regis filiam in coniuge accepit: De cuius et nomine lauinium opidum
quod construxerat appellauit. Regnauit igitur Eneas latinis annis
trib;. quo uita decedente regnum suscepit Ascanius qui et Iulus ei
dem enee filius: quem apud troyam ex creusa coniuge genuerat: et

secu in italiam ueiens adduxerat. Qui ascanius derelicto nouerce sue
lauinie regno albā longā cōdidit: et siluiu posthumiu frem suum
enee ex lauinia filiu nimia pietate educauit. Dein ascanius iulliu
filiu procreauit a quo familia iulior exorta ē. Paruulus quia nec
dum regēdis ciuib; idoneus erat / Ascanius cū trigīta et octo anis
regnasset siluiu posthumiu fren suu regni reliquit hrdem. Qui
posthum' io est appellat' qz post morte pris et edit' siluius ig posth
um' regnauit anis. xxxviij. Siluius qz ruri fuerat educat': a q oms
albanor reges siluij uocati sunt. Post que regnauit. Eneas Siluius
annis. xxxi. Dein latinus regnauit annos. L. Quo et tpre apud hebreos
dauid regnabat. Post cuius obitu regnauit Alba Siluius annos xl viij.
Post huc egyptus siue atys eius filius annos. xxiiij. Deinde capis
Siluius superioris regis filius annos. xxviij: qui capua in campaīa
cōdidit. Item capetus Siluius capis filius annis. xiij. Post quem
tiberinus cappeti filius annis. viij. Ab huius nōie tiberinus fluuius
dictus est: eo qd in eum decidens extinctus sit: qui prius Albula
dicebatur. Successit huic Agrippa siluius regnans annis quadra
ginta cuius tprib; Homerus in grecia fuisse perhibetur. Dehinc
aremus Siluius Agrippe superioris regis filius regnauit annos
x et octo. Iste psidium albanor inter montes ubi nunc roma est
posuit. Qui ob fulminis impietate ictus interijt. Post huc regnauit
Auentinus Siluius Annis. xxxvij: qui fuit aremi superioris regis
fili' qui in mōte qui nūc pars urbis ē mortuus ac sepult' eternu loco
uocabulu dedit Successor extitit. Procas Siluiū eiusdem auentini
fili' qui regnauit annis. xxxiij. Quo regnāte Fidon argiuus me
suras et pondera repperit. cū apud hebreos Azarias in iuda: et
iheroboa in isrl regnaret. Istiq; amulius succedens eius iunior
filius regnauit annos. xliij. Humitor proce regis maior filius
a frē amulio regno pulsus in agro suo uixit. Filia eius adimēdi
partus gra uirgo uestalis electa est. Que cū septimo patrui anno
edidisset geminos infantes iuxta lege in terra uiua defossa
ē. Ver puulos prope rippa tiberis expositos fausculus regij pastor

armenti ad Accam laurentiam uxore sua detulit: q ob pulchritudine et rapacitate corporis questuosi lupa a uicinis appellabatur. Vnde ad nram usq memoria meretriciu cedule lupanaria dicitur. Pueri cu adoleuissent collecta pastor multitudine et latronu manu interfecto apud albam amulio auu numitore in regnu restituit. Romanu igitur imperiu quo neq ab exordio ullu fere minus neq incrementis toto orbe amplius humana pot memoria recordari a romulo exordiu ht: qui re est silvia uestalis uirgis filius ut premissum e, et qtum putatur martis cu remo fre uno partu editus e. Is cu inter pastores latrocinaretur. xviij annos natus urbem exiguam in palatino mote costituit. xi kl maias olimpiadis sexto anno ccccxiij. post troye excidium: siue ut placet. Orosio. ccccuij. Ante sex annos q x tribus isrl a Senna cherib rege caldeor transferrentur in motes medor. Condita ergo ciuitate qua ex noie suo roma uocauit a qua et romanis nome indictu est hec fere egit. Condito templo qd assillum appellauit pollicitus e cuctis ad eum fugietibus impunitate. Qua ob cam multitudine finitimor qui aliqua apud ciues suos offensam contraxerant ad se cofugiente in ciuitate recepit. Latini deniq tusci q pastores et trasmarini phriges qui sub enea. archades qui sub euandro duce influxerat. Ita ex uariis quasi elemetis congregauit unu corpus: ppl m q.r. effecit centu e senioribz elegit quor cosilio omia ageret: quos Senatores propter senectute pres ob silitudine cure nominatur. Mille et pugnatores delegit: quos a nuo milites appellauit. Tum cu uxores ipe et ppls suus no hrent inuitauit ad spectaculu ludor. Vicinas urbis rome natioes: atq earu uirgines rapuit anno ab urbe condita tertio. Tunc una uirginu pulcerrima cunctor ac clamatioe rapientiu Talasi dicta duci romulo decernit. Vn in nuptiar sollemnitatibz thalamu uulgo clamitat. q.s. talis nupta sit q thalamu hre mereatur. Commissis bellis propter raptar iniuria cecinenses uicit Antenates. Crustumios. Sabinos fidenates bizetes Hec omia oppida urbe cingut. Tunc et tarpeya uirgo sabinor

clipeiſ in mōte obrupta eſt: qui ab eiuſ nōie tarpeiuſ eſt appellatuſ: in quo
poſtea capitoliū eſt cōſtructū. Pepigerūt tn̄ romani cū ſabiniſ amicicias:
adeo ut Sabinorū rex Taciuſ pariter regnaret cū romulo Sabiniq; et
romani unuſ ppl̄ſ efficeretur. Quo tp̄re romani ad confirmandam
coniūctione nōīa illorū ſuiſ p̄ponebāt nominibuſ: et inuicē Sabini roma
norū. et ex illo cōſuetudo tenuit ut nemo romanuſ ſit abſq; p̄nōīe.
Propter hanc et ſocietatē cū ſabinorū more romuluſ aſtam ferret
q̄ eorū lingua curiſ appellabatur. Quirinuſ eſt dictuſ. Romani uero
ſiue a curib; id eſt aſtiſ ſiue a Quirino quiriteſ nōīari cęperūt. Remuſ
deniq; a fauno duce romuli heri ſui eiuſdem fertur uolūtate/ raſtro
paſtorali extinctuſ eſt. Cā autē eiuſ interituſ hec fuit q̄ ad tutelam
noue urbiſ uallū nom poſſe ſufficere increpauīt: eiuſq; anguſtiaſ
ſaltim trāſilierit. Romuluſ uero cū ad pallude caprea nuſq̄ cōparuiſſet
āno regni tricęſimo et viij. et ad deoſ trāſiſſe creditus eſt: et quirini
nōīe cōſecratuſ. Dein rome per quinos dieſ ſenatoreſ imperauerūt et ipſe
regnātib; anniſ unuſ completuſ. Poſtea Numa pompiliuſ rex creatuſ
eſt cū apud hebreoſ ezechiaſ regnaret: qui bellū quidē nullū geſſit
ſed nō minuſ ciuitati q̄ue romuluſ profuit. Nam et legeſ romaniſ
moreſq; cōſtituit: qui cōſuetudine plīorū iam latroneſ ac ſemibarbari
et annū deſcripſit in x. priuſ ſine aliqua ſupputatione confuſum et
infinita rome ſacra ac templa cōſtituit morbo deceſſit et. xli. imperij
anno regnāte. Numa Glanciuſ primuſ eriſ et ferri inter ſe glutinū
excogitauit huic ſucceſſit. Tulluſ hoſtiliuſ. Hic primꝰ romanorū purpura
et faſcib; uſuſ eſt: manaſſe in iudea regnāte. Hic bella reparauit
albanoſ uicit: qui ab urbe roma duodecīo miliario abſunt. Vegeteſ
et fidenateſ quorū alij ſeptimo miliario abſunt ab urbe roma. Alij. xviij.
bello ſuperauit. Vrbem ampliauit adiecto celio mōte. Cū autē trigīta
et duoſ annoſ regnaſſet fulmīe ictuſ cū domo ſua arſit. Hiſ tp̄rib;
bizātiū eſt cōdita: q̄ poſtea cōſtātinopoliſ eſt appellata. Poſt huc Ancuſ
Marciuſ nume ex filia nepoſ ſuſcepit imperiū quo et tp̄re ioſiaſ
regnabat apud hebreoſ contra latinoſ dimicauit auentinū montē
ciuitati adiecit: et ianiculū apud hoſtia ciuitatē Supra mare. xviij.

miliario aburbe roma cōdidit xxxiij. anno imperij morbo perijt. Hoc
tn̄ regnāte epidaruſ eſt cōdita q̄ poſtea Dirachiū eſt noīata Dein regnū
priſcuſ. Tarquinuſ accepit. Hic nūm ſenator̄ dupplicauit circhū rome
edificauit. Ludoſ romanoſ inſtituit qui ad nr̄am memoriā permanent.
Vicit idē et ſabinoſ et pār agror̄ ſublatū. Hiſdē rome urbiſ territorio
iunxit pm̄ q̄ triumphanſ romā intrauit. muroſ fec̄. et cloacaſ capitoliū
inchoauit. xxxvij. imperij anno per Anci filioſ ocaſuſ eſt. regiſ ei q̄ eū
ip̄e ſucceſſerat. Regnāte Tarquinio Arion metimneuſ adelphino uter
rhenū dicitur trāſportatuſ. Tūc et Maſſilia cōdita. Eodē q̄ tp̄re
hieruſalē anabucodonoſor rege caldeor̄ ſubuerſa. Poſt huc ſeruiuſ
Tulluſ ſuſcepit imperiū: genituſ ex nobili fēia captiua tn̄ et Ancilla.
regnauit q̄ anniſ xxxiiij. Quo regnāte Barthaſāl imperabat caldeiſ
Sub quo daniel ſcripturā miſticā in pariete legit. et interp̄tatuſ eſt.
Hic q̄ Sabinoſ ſubegit mōteſ treſ quirinālē uiminalē et eſculiliniū
urbi adiunxit foſſaſ citra mur̄ duxit. Prim̄ oīum cenſum ordinauit.
qui adhuc per orbē terrar̄ incognituſ erat. Sub eo roma omib; incēſum
delatiſ hūit capita. lxxxiiij. M. ciuiū roānor̄ cū hiſ qui inagriſ erat.
Ocaſuſ ē ſcelere gn̄i ſui tarquinij ſuperbi filij eiuſ regiſ cui ipſe
ſucceſſerat: et filie quā tarquiniuſ hēbat uxorē. Lucuiſ de hinc
Tarquiniuſ ſuperbuſ ſeptim̄ atq; ultimuſ regium inuaſit imperium.
quo tp̄re ad relaxatione Cyri regiſ perſar̄ reuerſi ſunt hieroſolimā
iudei. xlij. cccc. Iſte p̄muſ excogitauit uincla. taureaſ. fuſteſ.
lautumeaſ. carcere. compedeſ. catenaſ. exilia. metala. Vulſcoſ q̄ genſ
ad campaniā eūtib; nō longe aburbe eſt. uicit. Gauioſ ciuitatem et
ſueſſam et pomenā ſubegit. Cū tuſciſ pacē fec̄. et templū iouī in capitolio
edificauit. Poſtea ardeam oppugnaſ in octauo decimo miliario aburbe
roma poſitā ciuitatē imperiū perdidit. Nam cū filiuſ eiuſ et ip̄e tar
quiniuſ iunior nobiliſſimā collatini uxore ſtupraſſet. eaq; de iniuria
marito et p̄ri et āicis queſta fuiſſet oīum cōſpectu ſe occidit. Propt̄
quā cām. Brutuſ parenſ et ip̄e tarquinij pp̄lm. cōcitauit. et tarquinio
ademit imperiū. Mox exercituſ q̄ eū qui ciuitatē ardeam cū ip̄o rege
oppugnabat: reliquit. Veienſ q̄ ad urbē rex portiſ clauſiſ excluſuſ eſt.

Cu̅q; imperaſſet annoſ trigi̅ta et qui̅q; cu̅ uxore et liberiſ ſuiſ fugit.
Ita rome regnatu̅ e̅ per ſepte̅ regeſ annis ccxliii. Cu̅q; adhuc roma
ubi p̉mu̅ uix uſq; ad quintu̅ decimu̅ miliariu̅ poſſideret. Tarquinii
ſane t̅p̅ribꝫ caſtiſſima Iudith oloferne̅ peremit. hiſde̅ q; t̅p̅ribꝫ.
pithagoraſ philoſophuſ claruit. qui amo oriundus cotrone de
guit. Nouiſſime metapontu̅ adiit: ibiq; ſepultuſ eſt. Hic co̅ſuleſ
cepere, pro uno rege duo hac ca̅ creati: ut ſi unuſ maluſ e̅e̅
uoluiſſet alter eu̅ h̅n̅ſ p̅t̅atem ſimile̅ coerceret et placuit
ne imperiu̅ longiuſ q̅ annu̅ h̅rent: ne per diuturnitate̅ p̅t̅atiſ
inſolentioreſ redderentur: ſed ciuileſ ſemper e̅e̅nt: qui ſe poſt
annu̅ ſciret e̅e̅ priuatoſ. Fuerunt igitur anno p̉mo expulſiſ
iam regibꝫ. coſ. L. Iuniuſ Brutuſ: qui maxime egerat ut
Tarquiniuſ pelleretur: et Tarquiniuſ collatinuſ marituſ lu
cretie. Sed tarquinio collatino ſtatim ſublata e̅ dignitaſ. Pla
cuerat eni̅ ne quiſq̅ in urbe remaneret qui tarquiniuſ uocaret.
Ergo accepto om̅i patrimonio ſuo ex urbe migrauit: et in loco
ipſiuſ factuſ e̅. L. Valeriuſ publicola. coſ. Commouit tu̅ bellu̅ urbi
rome rex Tarquiniuſ: qui fuerat expulſuſ. et collectiſ multiſ
ge̅tibꝫ ut in regnu̅ poſſet reſtitui dimicauit. in p̉ma pugna
Brutuſ. coſ. R. et tarquiniuſ Tarquinii filiꝫ inuice̅ ſe occiderunt.
Ro̅ani t̅n̅ ex ea pugna uictoreſ receſſerunt. Brutu̅ ro̅ane matrone
deffenſore̅ pudicicie ſue quaſi co̅mune̅ p̅r̅e̅m̅ per annu̅ luxerunt.
Valeriuſ publicola. Sp. lucretium tricipitinu̅ collega̅ ſibi
fecit lucretie p̅r̅e̅m̅. Quo morbo mortuo iteru̅ oratiu̅ puluillum
collega̅ ſibi ſumpſit. Ita p̉muſ annuſ qui̅q; coſ. h̅uit. Cu̅ tarqui
niuſ collatinuſ propter nome̅ urbe ceſſiſſet. Brutuſ in p̅lio
periiſſet. Sp. lucretiuſ morbo mortuuſ e̅e̅t. Secu̅do q°q; anno iteru̅
tarquiniuſ ut reciperetur in regnu̅ bellu̅ ro̅aniſ intulit auxiliu̅
ei ferente Porſenna tuſcie rege: et roma̅ pene cepit. Veru̅ tum q°q;
uictuſ eſt. Tertio anno poſt regeſ exactoſ cu̅ ſabini ro̅aniſ bellum
intuliſſet, neq; ei porſenna qui pace̅ cu̅ ro̅aniſ fecerat p̅ſtaret
auxi^m^ tuſculum ſe contulit: q̅ ciuitaſ no̅ lo̅ge ab urbe e̅ atq; ibi per

xiiij annoſ priuatuſ cū uxore cōſenuit. Quarto anno poſt regeſ
exactoſ cū Sabini romaniſ bellū intuliſſent uicti ſunt et de hiſ
triumphatum. Quinto anno. L. Valeriuſ ille Bruti collega et
iiij. coſ fataliter mortuuſ eſt adeo pauper ut collatiſ a populo
nummiſ ſumptū hueriṫ ſepulture: que matrone ſicut brutum
per annū luxerūt. Nono anno poſt regeſ exactoſ cū gener tar
quinij ad iniuriā ſoceri uindicādam ingētem collegiſſet exercitū
noua rome dignitaſ ē creata: q̄ dictatura appellatur maior q̄ cōſu
lat9. Eodē anno et mgr equitū fact9 ē: qui dictatori obſequeretur.
neq; quicq̄ ſimiliuſ pōt dici q̄ dictatura antiqua huic imperij ptāti:
quā nūc trāquilitaſ nr̄a hēt. maxīe cū octauianuſ Auguſtuſ q°q;
de q° poſtea dicem9: et āñ eū. C. Ceſar ſub dictature nōie Atq;
honore regnauerit. Dictator aūt rome pⁱuſ fuit Lartiuſ magr
equitū pⁱmuſ fuit. S P. Caſſiuſ. Sexto decimo anno poſt regeſ
exactoſ ſeditione pplſ rome fēc tanq̄ a ſenatu et a conſulibuſ
pmeretur. Tum et ipē ſibi tribunoſ plebiſ q̄i propoſ iudiceſ et defe
ſoreſ creauit: per quoſ cōtra ſenatū et cōſuleſ tutuſ ēē poſſet. Eodē
tpr̄e. Neemiaſ cōcedēte xerxe perſaꝝ rege iudeā uēit. muroſ urbē
q; reſtituit. Seqūte anno Vulſci contra rōanoſ bellū repauerūt:
et uicti acie et corioloſ ciuitātē quā hēbāt optimā perdiderunt.
Octauo decimo anno poſtq̄ regeſ exacti erāt expulſuſ ex urbe. Q.
Martiuſ dux rōanuſ: qui corioloſ ceperat vulſcoꝝ ciuitātē ad ipoſ
vulſcoſ cōtēdit iratuſ: et auxⁱ cōtra rōanoſ accepit. Rōanoſ Sepe
uicit. Uſq; ad quintū miliariū urbiſ acceſſit oppugnaturuſ et
patriam ſuā legatiſ qui pacē petebāt repudiatiſ. n̄i ad eum mater
ueturia et uxor uolūnia ex urbe ueniſſent: quaꝝ pcatiōe ſupat9
remouit exercitū. Atq; hic ſecūduſ fuit poſt tarquiniū. qui dux cōtⁿ
patriam ſuā ēēt. C. Flauio. et. L. Virginio. coſ. trecenti nobileſ hōieſ.
qui ex familia fabia erāt cōtⁿ vegenteſ bellū ſoli ſuſceperūt promi
ttenteſ ſenatui et pplo per ſe ōe certamē implendū. Itaq; profecti
oſ nobileſ et qui ſinguli magⁿoꝝ exercitū duceſ ēē deberet in plio
cōciderūt. Unuſ ōio ſuperfuit ex tātā familia: qui propter etatē

puerile duci nõ potuerat ad pugnã. Post hoc census in urbe
habitus: et inuenta sunt ciuiũ. cxvii. Sequenti tñ anno cũ in algido
mõte ab urbe duodecimo ferme miliario romanus obsideret exercit⁹
.L. Quint⁹ cincinnat⁹ dictator ẽ factus: qui agrũ quatuor iugerum
possidens manib; suis colebat. Is cũ in opere et arans eẽt inuentus
sudore deterso toga ptextata accepit: et cesis hostib; liberauit
exercitũ. Iugũ q; bouum equis imposuit. Victoria q; qui stiua tenens
subiugatos hostes p se primus egit. Anno tricentesimo et altero ab urbe
cõdita imperiũ cõsulare cessauit: et pro duob; cos. x. facti sũt qui
sũma potestatem hrent. ac decẽ uiri nominati sunt. Sed cũ primo anno bene
egissent. secũdo ex his appius claudius virginii cuiusdam qui
honestis iam stipendiis cõt latinos in mõte algido militabat filiam
uirginẽ corrumpere uoluit: quã pr occidit. ne stuprũ a decẽ uiris
sustineret: et egressus ad milites mouit tumltũ. Sublata e x uiris
potas: ipi q; dãnati sunt. Anno tricentesimo quĩto decimo ab urbe cõdita
fidenates cõt romanos rebellauerũt. Auxm his pstabat uegetes: et rex
Vegentorum Tolumnius. quãbe ciuitates tam uicine urbi sunt. ut fidene
ul' uegetum octauo decimo miliario absint. Coniunxerũt se his et vulsci
Sed mamerto emilio dictatore. et .L. Quintio magistro equitũ uicti et
rege pdiderũt. Fidene capte et excise sunt. Post xx annos uegetani
rebellauerũt. Dictator cõt ipos missus ẽ furius camillus qui primũ
eos uicit acie: mox et ciuitatẽ diu obsidens cepit: et faliscos nõ minus
nobilẽ ciuitatẽ. Sed cõmota ẽ ei inuidia qui pdã male diuisset dãnatusq;
ab ea cã expulsus ẽ ciuitate. Statĩ galli senones ad urbẽ uenerũt. et uictos
romanos undecimo miliario a roma apud flumẽ aliã secuti et urbẽ occu
pauerũt: neq; defendi quicq̃ n capitoliũ potuit. Qd cũ diu obsedissent
et romani fame laborarent A camillo qui in uicina ciuitate exulabat
gallis superuẽtum ẽ: grauissiẽq; uicti sunt. Postea tñ accepto auro
mille librarũ ne capitoliũ obsiderent recesserũt. Sed secutus eos ca
millus ita cecidit ut et aurũ qd his datũ fuerat et omĩa q ceperant
signa militaria reuocaret. Ita tertio triumphans urbem ingressus est.
et appellatus secũdus romulus. qui et ipe prie cõditor. Circa hec

temp(o)ra Heſter putatur hiſtoria conſcripta. Plato quoque philoſophus hic fu-
iſſe temporibus perhibetur: — lib. ii.

Anno trecenteſimo ſexageſimo quinto ab urbe condita poſt
captam autem primo dignitates mutate ſunt. et pro duobus conſulibus
facti tribuni militares conſulari poteſtate. Hinc iam cepit romana res
creſcere. Nam camillus eo anno uulſcorum ciuitatem que per ſeptuaginta
annos bellum geſſerat vicit. et equorum urbem. et Sutrinorum. atque omnibus
deletis earundem exercitibus occupauit et tres ſimul triumphos egit. T. et
quintius cincinnatus preneſtinos qui uſque ad urbis rome portas cum
bello uenerant perſecutus ad flumen alliam uicit. octo ciuitates que ſub
ipſis agebant romanis adiunxit. Ipſam preneſtem agreſſus in deditione accepit.
Que omnia ab eo geſta ſunt .xx. diebus. Triumphus ipſi decretus eſt. Verum
dignitas tribunorum militarium non diu perſeuerauit. Nam poſt aliquantum
nullos placuit fieri. et quadriennium in urbe ita fluxit ut poteſtates
ibi maiores non eſſent. Preſumpſerant tamen tribuni militares conſulari
poteſtate iterum dignitatem: et triennio perſeuerauerunt. Rurſus conſules facti. L.
genutio. Q. Seruilio. conſulibus mortuus eſt Camillus. Honor ei poſt romulum
ſecundus delatus. His temporibus inmenſa per continuum biennium romanos peſtis
afflixit. Sequenti quoque anno ſecutum eſt ſatis triſte prodigium. Si quidem
in medio urbis terra diſſoluit: uaſto que prerupto hiantia ſubito inferna
patuerunt. Quod cum diutius ita maneret cunctisque terrorem inferret. Tandem
interpretantibus auruſpicibus quod uiuum hominis ſepulturam expeteret. M. curtius
eques. r. ſe in illud baratrum armatus inmiſit: ſicque concluſum eſt. Interea. T.
Quintius dictator aduerſus gallos qui in italiam uenerant miſſus eſt.
Hi ab urbe quarto miliario trans amenum fluuium conſederant. Ibi no-
biliſſimus de ſenatoribus iuuenis. L. Mallius prouocantem gallum ad ſingulare
certamen progreſſus occidit: et ſublato torque aureo. colloque ſuo impoſito
in perpetuum Torquati et ſibi et poſteris cognomen accepit. Galli fugati
ſunt mox per .C. Sulpitium dictatorem et uicti. Non multo poſt a .C. Martio
tuſci uicti ſunt: et octo milia captiuorum ex his in triumphum ducta. Cenſus
iterum habitus eſt: et cum latini qui a romanis ſubacti erant milites preſtare
nollent, ex romanis tyrones lecti ſunt: facteque legiones .x. Qui

modus sexagita ul' amplius armatorum milia efficiebat. Paruus adhuc
romanis rebus tanta tamen in re militari uirtus erat. Quo cum profecta esset aduersum
gallos duce L. furio quidam ex gallis unum ex romanis qui esset optimus
prouocauit. Tum se M. ualerius tribunus militum obtulit: et cum
[margin: ualerius / coruo]
processisset armatus coruus ei supra dextrum brachium sedit. Mox
comissa aduersus gallum pugna, idem coruus alis et unguibus galli
oculos uerberauit. ne rectum posset aspicere. Ita a tribuno ualerio
interfectus non solum uictoriam ei sed et nomen dedit. Nam ipse
coruinus est dictus: ac propter hoc meritum annorum triu et uiginti.
cos. est factus. Tunc siquidem dilatata nox usque ad plurimam diei partem
[margin: de nubibus cecidere]
tendi uisa est. Tunc et saxa de nubibus cecidere: eodemque tempore
Magnus alexander natus est. Latini qui noluerant milites dare, hoc quoque
a romanis exigere ceperunt, ut unus cos ex eorum alter ex romanorum populo
crearetur. quod cum esset negatum bellum contra eos susceptum est: et
ingenti pugna superati sunt. ac de his perdomitis triumphatum est.
Statue consulibus ob meritum uictorie in rostris posite sunt. Eo
[margin: alexandria]
etiam anno Alexandria ab alexandro condita est. Tunc romani potentes
esse ceperant. Bellum .N. in centesimo et tricesimo fere miliario ab
[margin: sannitas]
urbe apud sannitas gerebatur: qui medii sunt inter picenum cam
paniam et apuliam. gente si opulentiam queras aureis et argenteis
armis et discolori ueste usque ad ambitum ornata. Si insidiarum
fallatia saltibus fere et montium fraude grassante. Si rabiem: ac
furore sacris legibus humanisque hostiis in exitium orbis agitatam.
Si pertinatia. sexies rupto federe ipsis hostibus animosiore. Deinque
prius quam cum romanis confligeret Alexandrum regem epirotarum
germanum olimpie matris Alexandri magni qui traiectus in italia
copiis bellum aduersus romanos parabat. Lucanis suffragium ferentes
maxio bello in lucania uicere. in quo et ipse alexander epirota extinctus
est. Romani igitur aduersus sannitas pro campanis et sedicinis bellum
suscepere. Omnium siquidem non modo italie tantum, sed pene toto orbe terrarum
[margin: plaga campanie]
pulcherrima campanie plaga est. nihil hospitalius ue mari. Hic nobiles
portus. Cayeta. misenus tepentes fontibus baye. lucrinus et auernus quedam

maris hostie. hic a͞ia uitib; motes. Caurus. fallernus. Marsicus et
pulcherrim̄ cūctor uesuuius. Vrbes ad mare. formie cume.
putheoli. hiraulanu. pompeia. et ipa caput urbiū capua quodam — Capua ca[put] urbium
inter tres maxias roma cartagine q; noiata. Pro hac urbe
his regioib; ppls. r. sanmitas inuadit. et. L. papirius cursor cū
honor dictatoris ad id bellu profectus e. qui cū roma redisset. Q.
fabio maxio magro equitu. que apud exercitu reliquit precepit ne
se absente pugnaret. Ille occasione reperta felicissime dimicauit
et samitas deleuit. Ob qua rem a dictatore capite danatus qd se
uetate pugnasset ingeti fauore militu et ppli liberatus est. tata
papirio seditioe comota. ut pene ipe interficetur. Postea Sannite
roanos. T. veturio. et Sp. posthumio cos. apud caudinas furculas
angustijs locor coclusos ingeti dedecore uicerut. Quor dux potius
in tm̄ usus e uictorie securitate. ut herenniū prem. cos. du putaret
utru clausos occideret. an pcēt subiugatis. ut uiuos tn̄ dedecori
seruaret elegit. Nam uniūsum roanu exercitu turpiter captum
armis est uestimetisq; nudatu. tantu singulis uilioribus operimetis
ob uerecūda corpor tegeda cocessit. sub iugo missum. seruicioq;
subiectu longu agere pope ordine precepit. Sexcentis aute equitib;
r. in obsidione receptis oneratos ignominia ceterisq; reb; uacuos.
cos. remisert. Sub tali tn̄ coditione pacis qualis facienda Samitib;
placuit. Sed si fide foederis qua sibi roani seruari a subiectis
uolut ipi subiecti samitib; seruauissent hodie aute oio non ēēnt
aut samio dnante seruiret. Posteriore si quide anno iubente
senatu. pax cū samitib; firmata. soluta e. L. q; papyrius. cos. adūs
eos directus e. qui adeo tuc apud roanos bellicosissimus hebatur
ut cū diceretur Alexader in italia transuehi. roani inter ceteros
duces huc papue deligeret. qui Alexadri impetu sustineret. Con
gressi itaq; Samites cū roamis. superati sunt. quor septem milibus
sub iugu missis papirius de samitib; triumphauit. Eodem tpre
Appius claudius censor aqua claudia induxit. et uia appia strauit.
Circa hec tpra Iaddus apud hierosolima pontifex extitit. cuius fr

manaſeſ templu in monte garizim coſtruxit. Saniteſ repato bello. q.
fabiu max uicerut tribꝫ milibꝫ hoſtiu ocaſiſ. Poſtea pr ei fabiu max
legat dat fuiſſet, et Saniteſ uicat. et plurima ipoꝝ oppida cepit. Dein
. p. corneli Rufinuſ. M. curi detatuſ ambo coſ cont Sanitaſ miſſi in
gentibꝫ pliiſ eoſ confecere. Ita ruinaſ ipaſ urbiu dirrueteſ, ut hodie
ſi Saniu in ipo ſamo requiratur, nec inueniri facile poſſit. Tunc
bellu cu ſamnitibꝫ p annoſ xlviiij actu ſublatu eſt: neqꝫ ullus hoſtiſ
fuit intra italia: qui roana utute magiſ fatigauit. Interiectiſ
aliquot anniſ iteꝝ ſe galloꝝ copie cot roanoſ Tuſciſ ſamnitibꝫ
qꝫ iuxerut. Sed cu roma tenderet C. N. cornelio Dolobella coſ. delete
ſunt. Eode tpre taretiniſ, qui iam in ultima italia ſunt. bellu indictu
e. Qui cu legatiſ roanoꝝ iniuria feciſſent; Pirrhum Epiri regem
cont roanoſ in aux popoſcerut: qui ex gne achiliſ origine trahebat
Iſ mox ad italia ueit: tuqꝫ pmu roani cu tranſmarino hoſte
dimicauerut. Miſſuſ e cont eu. coſ. P. ualeriuſ leuinuſ. qui cum
exploratoreſ pirrhi cepiſſet, iuſſit eoſ p caſtra duci: et oſtendi oem
exercitu: tuqꝫ dimitti: ut nutiaret pirrho q cu roaniſ agere tur.
Comiſſa mox pugna cu iam pirrhuſ fugeret elephatoꝝ auxilio uicit:
quoſqꝫ incognitoſ roani expauerut. Sed nox plio fine dedit leuin
tn p nocte fugit. Pirrhuſ ex roaniſ mille octigetoſ cepit et truci
uultu et mortuoſ iacere uidiſſet, tuliſſe ad celu man dicitur cu hac
uoce ſe totiuſ orbiſ dnm ee potuiſſe, ſi taleſ ſibi militeſ cotigiſſent.
Poſt iſ pirrhuſ coiunctiſ ſibi ſamitibꝫ lucaniſ britanyſ qꝫ roma
perexit. oma ferro igniqꝫ uaſtauit. Capania pplatuſ eſt: atqꝫ pneſte
ueit miliario ab urbe octauo decimo. Mox terrore pculſuſ exercit:
qui eu cu coſ. ſeqbatur in Capania ſe recepit. legati ad pirrhum d
redimediſ captiuiſ honorifice miſſi ab eo ſuſcepti ſunt. Captiuoſ
ſine pcio roma miſſit. Vnu ex legatiſ roanoꝝ fabriciu, ſic admirat
cu eu paupere ee cognouiſſet, ut quarta pte regni ſollicitare uoluit:
ut ad ſe traſiret: Cotempt eſt a fabricio. Ob q cum pyrrhuſ roanoꝝ
ingeti admiratioe teneretur, legatu miſit qui pacem equiſ conditi
onibꝫ peteret pcipuu uiꝝ cinea noie. ita ut pirrhuſ parte italie qua

iam armiſ occupauerat obtinet. Cineaſ legat͛ poſtero die q̄ ingreſſuſ
romā fuerat. et equeſtre ordine et ſenatu propriiſ noib; ſalutauit.
Pax tn̄ qua offerebat diſplicuit. Remandatum pirrho e a ſenatu eu
cū romaniſ n̄ ex italia receſſiſſet / pace hr̄e non poſſe. Tu romani iuſſerūt
captiuoſ omſ quoſ pirrhuſ reddiderat infameſ hr̄i: q armati capi
potuiſſent. nec ante eoſ ad uetere ſtatū reuti / q̄ ſibi notor hoſtiū ſpolia
retuliſſet. Ita legat͛ pirrhi reuerſuſ eſt a quo cū q̄reret pirrhuſ quale
romā compiſſet / cineaſ dixit regū ſe patriam uidiſſe. ſ. taleſ illic fere
omſ eē qualiſ unuſ pirrhuſ apud epir et reliqua gretia putaret͛.
Miſſi ſunt cont͛ pyrrhum ducem. p. Sulpitiuſ et deciuſ. coſ. cer
tamine comiſſo Pirrhuſ uulnerat͛ eſt elephāteſ interfecti. Viginti
milia ceſā hoſtiū ex romaniſ tm̄ quinq; milia pirrhuſ tarentum
fugatuſ. Interiecto anno cont͛ pirrhum fabriciuſ eſt miſſuſ: qui
priuſ inter legatoſ ſollicitari nō poterat quarta regni pte promiſſa.
Tum cū uicina caſtra ipe et rex hr̄ent mediciſ pirrhi nocte ad eū
uenit promitteſ ueneno ſe pirrhum occiſur͛ ſi ſibi aliquid polliceret͛.
que fabriciuſ uinctū reduci iuſſit ad dnm̄. Pirrho q; dici q cont͛ caput
eiuſ medic͛ ſpopondiſſet. Tum rex admirat͛ eū dixiſſe fertur. Ille eſt
fabriciuſ qui difficiliuſ ab honeſtate q̄ ſol a curſu ſuo auerti pot. Tunc
rex ad Siciliam profectuſ eſt. Fabriciuſ uictiſ et lucaniſ et ſamnitib;
triumphauit. Coſ deīn curiuſ dentat͛ et corneliuſ letuluſ aduſum
pirrhum miſſi ſunt. Curiuſ cont͛ eum pugnauit. Exercitū eiuſ cecidit.
ipm̄ tarentū fugauit. Caſtra cepit Ea die ceſā hominū uigīti tria milia.
Curiuſ in conſulatu triumphauit. Primuſ romā elephātoſ quatuor
duxit. Pirrhuſ et tarento mox receſſit: et apud argoſ grecie ciui
tate occiſuſ eſt. Apud iudeoſ hoc tpr̄e pontifex maximuſ ſimon
honie filiuſ claruit: cui cognomentū iuſto fuit. Dehinc tarentini
pirrhi morte comperta iter noua arma aduſuſ romanoſ ſolicitauit.
Cartagineſium auxilia per legatoſ poſcuit. atq; accepit. Cartagi
nenſeſ a romaniſ uincuntur. Quāuiſ nondū hoſteſ iudicati ſenſerūt
tn̄ ſe poſſe a romaniſ ſupperari. C. Cunnio. C. claudio canina. coſ. Anno
urbiſ codite quadrigēteſimo ſexageſimo primo legati alexādrinia

Ptholomeo miſſi romā uenere: et a romanis quā petiuerat amiciciam
obtinuerūt. Q. Gulone fabio fictore. cōſ. picentes bellū commouere: et
ab inſequentibꝫ cōſulibꝫ. P. Sempronio. AP. claudio uicti ſunt. et de hiſ
triumphatum eſt. Condite a romanis ciuites Ariminus in gallia: et
beneuentum in Sannio. Tunc et a romaniſ. Crotona inuaditur. Eo tēpore
pluribꝫ locis cruor e fontibꝫ fluxit: et de nubibꝫ in ſpecie pluuie
lac deſcendit. M. Attilio regulo. L. Iulio libone. cōſ. Salentinis
in apulia bellū indictū eſt capti qꝫ ſunt cū ciuitate ſimul brundu
ſini: et de hiſ triumphatum eſt anno cccc° lxxvii°. cū iam clarū
urbiſ rome nomē eēt arma tn̄ extra italiā mota nō fuerat. Ut
igitur cognoſceretur q̄ copie romanorū eēnt cenſus eſt habitus. Tum
inuenta ſunt ciuiū capita cc lxxxxii. ccc. xxxiii. q̄q̄ a condita urbe
nunq̄ bella ceſſaſſent: et contra afros bellū ſuſceptum eſt. primū.
AP. claudio. Q. fuluio. cōſ. in ſicilia contra eos pugnatū eſt: et ap.
claudius de afris et rege ſicilie hierone triumphauit. In ſequenti
anno Valerio. Marcho et octacilio. cōſ. in ſicilia a romanis res ma
gne geſte ſunt. Tauronemitani cōtineſes: et preterea quinquagīta
ciuitates in fidem accepte. Tertio anno in ſicilia contra hierone rege
ſiculorū bellū paratū eſt. cū omni nobilitate Siracuſanorū pacem
a romanis impetrauit: deditqꝫ argēti ducenta talenta. Afri in ſicilia
uicti ſunt: et de hiſ ſecundo rome triumphatum eſt. Quinto anno
punici belli quod contra afros gerebatur, primū romani. C. duello:
et. CN. cornelio Aſina. cōſ. in mari dimicauerūt, paratis nauibꝫ
roſtratis: quas liburnas uocāt. cōſ. cornelius fraude deceptus
eſt. Duillius cōmiſſo prelio cartagineſium ducem uicit. triginta et unā
naue cepit: et ſeptē milia hoſtiū. tria uero milia occidit. neqꝫ
ulla uictoria romanis gratior fuit q̄ꝫ inuicti terra iam et mari
plurimū poſſent. C. Aquilio floro. L. Scipione. cōſ. Is ſcipio
corſicam et ſardineā uaſtauit. multa milia captiuorū inde
abduxit. triumphum egit. L. malio vulſone. M. attilio regulo.
cōſ. bellū in africa tranſlatū eſt. contra hamilcare cartagi
nenſium duce in mari pugnatū: uictuſqꝫ ē. Nam perditis. lxiiii

naiub; retro ſe recepit. Roani. xxii. amiſerut. Sed eu in africam
tranſiſſent / primu clipea africe ciuitate in deditione acceperunt
cos. uſq; ad cartagine proceſſerut multis q; uaſtatis Mallius
uictor roman redijt: et xxvij captiuoꝝ reduxit. contra tres carta
ginenſiu duces dimicas victor fuit. dece et octo milia cecidit.
quinq; milia cu decem et octo elephantis cepit lxxiij ciuitates in fide
accepit. Inter hec apud fluuiu bragada regulus ſerpenten mire
magnitudinis cecidit: cuius coriu ceptu. xx pedu longitudine fuit /.
roma q; delatu aliqdiu cuctis miraculo fuit. Fum uicti cartagineſes
pace a roanis petiuerut: qua cu regulus nollet duriſſimis coditionib;
dare afri auxm a lacedemonijs petiuerut: et duce xatippo qui a lacedemo
nijs miſſus fuerat roanoꝝ dux regulus uictus eſt ultima pernicie.
Na duo tm ex oi roano excitu refugerut. quingeti cu imperatore
regulo capti ſunt: tria milia occiſa. Regulus ipe in cathena collect9
hac tempeſtate. Ptholomeus philadelphus iudeos qui in egypto erant
liberos ee permiſit: et uaſa eleazaro potifici iheroſolimoꝝ uotiua
tranſmittes diuina ſcriptura in greca uoce ex hebrea lingua per
ſeptuaginta interptes tranſferre curauit: quas in alexadrina bibli
oteca fuit: quas ſibi ex oi gne lrature compauerat. M. hemilio. paulo ſuio
fuluio nobiliore. cos. ambo roani coſules ad africa profecti ſunt
cu trecetaꝝ nauiu claſſe pmu afros nauali certaie ſuperat. Emilius.
cos. centu et quatuor naues hoſtiu demerſit. xxx. cu pugnatorib;
cepit. xv. hoſtiu milia aut occidit aut cepit milites ſuos ingenti pda
ditauit. et ſubacta africa tuc fuiſſet: ni q tanta fames erat ut
diutius excitus expectare no poſſet. Cos. cu uictria claſſe redeutes
circa ſiciliam naufragiu paſſi ſunt: et tata tempeſtas fuit. ut ex cccc
lx nauib; uix octogita ſuuari potuerit. Neq; ullo tpre tata maritima
tempeſtas audita fuit. Roani ſtati ducetas naues repauerut: neq;
in aliq aius his infractus fuit hoc tpre argeteus numus pmum in
urbe figuratus e. CN. Seruilius. cepio. C. Sempronius bleſus. cos
cu cclx naiub;. ad africa profecti ſunt. aliquot ciuitates ceperunt
pda ingente reducetes naufragiu paſſi ſunt. Ita q cu continue

calamitates roanis diſplicent / decreuit ſenat' ut amarinis plijs
recederet: et tm lx naues ad italie pſidiu ſalue eent. L. cecilio. Metello
.C. furio placido. cos. Metell' in ſicilia afrox ducē cu cxxx. elepha
tis et magnis copijs ueniente ſupauit. Viginti milia hoſtiu cecidit
lx elephatos cepit. reliquos errantes p numidas q̄s in aux' hebat /
collegit: et roma deduxit ingeti popa. cu cxxx elephantox nu̅o
oia itinera coplet. Poſt hec mala cartaginenſes regulu ducem
que cepat petiuerūt ut roma proficiſceret: et pace a roanis obtinet:
ac et permutatione captiuox faceet. Ille roma cu ueiſtꝫ indut' in
ſenatu nihil q̄ roanis egit: dixit qꝫ ſe ex illa die q̄ in potatem afrox
ueniſſꝫ roanu ee deſiſſe. Ita qꝫ et uxore a coplexu remouit: et
ſenatu ſuaſit ne pax cu afris fiet. Illos. N. fractos tot caſibꝫ ſpem
nulla hre. tati no ee ſe ut tot milia captiuox propter ſe unu et ſene
et paucos qui ex roanis capti erat / redderet. Ita qꝫ obtinuit. Na
afros pace petetes null' admiſit. Ipe cartagine redijt offerentibus qꝫ
roanis ut eu rome tenent neqꝫ ſe in ea urbe manſurū in qua poſtquam
afris ſuierat dignitate honeſti ciu hre no poſſet. Regreſſus igitur
ad africam circuciſis palpebris ut uſqꝫ ad morte crutiatu intolerabili
ac dolore vigilaret: demu oibꝫ ſupplicijs extinctus eſt. Poſt claudio
pulchro. C. iunio. cos. claudius cont auſpicia pugnauit: et a car
taginenſibꝫ uict' eſt. Na ex ducetis nauibꝫ cu triginta fugit. nonaginta
cu pugnatoribꝫ capte ſunt Demerſe cetere. Alius qꝫ. cos. naufragio
claſſe amiſit: exatu tn ſaluu huit. quia uicina litora erat. Anno
et ſeqnti claſſis punica in Italia traſijt: eius qꝫ plurimas partes longe
late qꝫ uaſtauit. Du hec gereret apud iudeam pontificatum poſt
elearax ſuſcepit Manaſes auunculus eius. C. luctatio catulo. A. poſthu
mio Albino. cos. anno belli punici uiceſimo et tertio a catulo bellum
comiſſum eſt. Profectus eſt cu trecentis nauibꝫ in ſiciliam. Afri
cont ipm quadrigentas parauerūt. Nunq in mari tantis copijs pu
gnatu eſt. Luctatius catulus naue eger aſcedit. Vulneratus enim
in pugna ſuperiore fuerat cont lilibeu ſicilie ciuitatem pugnatu eſt
ingeti uirtute roanox. Na ſeptuaginta tres cartaginenſiu naues capte

ſunt

ſunt. xxv. demerſe. xxxij hoſtium milia capta xiiij occiſa infinitu
auri et argenti pda in potate roanorum redactum. ex claſſe roana du
pugnatu eſt x naues demerſe. vi. Idus martias ſtatim pace cartagi
neſes petiuerunt. Tributa q3 eſt hiis pax. Captiui roanorum qui tenebatur
a cartaginenſibus petiuerunt ut redimi eos captiuos liceret quos ex roam
afris tenebant Senatus iuſſit ſine pcio dari qui in publica cuſto
dia eent. Qui autem a priuatis tenerentur ut pcio dnis reddito cartagi
nem rediret: atq3 id pcium ex fiſco magis q̄ a cura cartaginenſibus ſol
ueretur. Cartagineſes ſane ſub hac condictioe cu roanis pace fecerunt:
ut eis qui continuos. xx. annos perſoluerent argenti puri tria milia talentorum.
His diebus iudeorum pontifex Onias Symonis iuſti filius clarus habebatur. Tunc
et. Q. Ennias poeta tarenti naſcitur. qui poſt rome degens contentus
unius anale miſterio. Q. Luctatius. A. Malius. coſ. creati ſunt. Bellu
faliſcis intulerunt. q ciuitas italie opulenta. quod ambo. coſ. intra. ſex
dies q̄ uenerat tranſegerunt. Qui decem milibus hoſtium ceſis, ceteris pace
conceſſa: agro tamen ex mediate ſublato. lib. 3.

INITO igitur punico bello quod per. xxij. annos tractu eſt roani
iam clariſſima gloria noti legatos ad ptholomeu egipti rege miſerunt
auxilium promittentes: quia rex ſyrie Antiochus ei bellum intulerat. Ille
gratias romanis egit auxilium no accepit. Iam. N. fuerat pugna tranſacta.
Eodem tpre potentiſſimus rex ſicilie hyero roma uenit. Ludos et ducenta milia
modiorum tritici pplo dono exhibuit. L. Cornelio lentulo fuluio flacco.
coſ. quibus hyero roma uenerat: et contra ligures intra italia bellu geſtu
eſt. Iam ydem. coſ. primi tranſ padu roanas duxere legiones. pugnatu
e ibi cu inſubribus et liguribus: quorum interfecta ſunt viginti tria
milia. quinq3 capta ſunt et de his triumphatu eſt. Sequenti anno i
piceno ſanguine flumine effluxit: et apud tuſcos celu ardere viſum flumen ſanguinis
e: et arimini nocte multa luce fulgentes tres ſimul lune apparuerunt aliu arſit ī tuſci
Cartagineſes tamen bellu reparare aptabant. Sardineſes qui ex condictione tres lune fulgentes
pacis roanis parere debebant ad rebellandu impellentes erant. Venit tamen ſimul apparuerunt
roma legatio cartaginenſium: et pace impetrauit. T. Mallio torquato
. C. Actilio uulgo. coſ. de ſardis triumphatu eſt: et pace omnibus locis

facta roāni nullū bellū hūerit: qd̄ biſ poſt romā cōdita ſemel tm̄
Numa pompilio regnāte cōtigerat. L. poſthumius Albinuſ gener
fulmus centū manaſ. cōſ. bellum contͣ Illyrios geſſerit: et m̄ltis
ciuitatib; captiſ et reges in deditione acceperit: ac tum p̄mum
de illyriis triumphatum eſt Emilio. cōſ. ingentes galloꝝ copie
alpeſ trāſierit. ſed pro roānis tota italia conſenſit: traditūq; e
a fabio hyſtorico: qui ei bello interfuit. ſeptingenta hōmū milia
ad id bellū fuiſſe parata. Sed reſ p. cōſ. tm̄ proſpere geſta ſunt.
Quadrigenta milia hoſtiū capta ſunt: et interfecta: et triumphꝰ
emilio decretus Galloꝝ ſi quidem āi feroces. corpora pluſ q̄ hu
mana erat. Sed experimēto dephenſum ē q̄ ūtus eoꝝ ſicut p̄mo
impetu maior q̄ uiroꝝ ē / ita ſeques minor q̄ feiāꝝ. Alpina corpa
humēti celo educata hn̄t quidā ſimile niuib; ſuis: cū mox calor
pugne capiunt ſtati in ſudore eūt: et leui mō q̄ſi ſole laxantur.
Hi brictomaro duce nō priuſ poſituros ſe baltea iurauerit q̄ capito
liū incendiſſent. factūq; eſt. Nam uictos eoſ Emilius in capitolio
diſtrixit: et quia dux eoꝝ de roāno milite marti notoſ armaq;
deuotaſſet / de ipius ario biſtois reliquoꝝ q; galloꝝ torquib;
aureum tropheum erexit. Aliquot deīn anniſ poſt contͣ galloſ
in italia pugnatū eſt: finitūq; bellū. M. claudio Marcello. CN.
cornelio Scipione. cōſ. Marcellus deīn cū imprudēs in manꝰ
galloꝝ incidiſſet / oīa q; infeſta uidiſſet / ne qua euadere
poſſet hr̄et / in mediū hoſtiū irrupit: quib; inopinata au
datia perculſiſ rege q̄ꝫ eoꝝ. Victro domaꝝ nōie occidit: atq;
ubi ſpeſ ſalutiſ uix fuerat Inde opima retulit ſpolia. Poſtea
cū collega ingenteſ galloꝝ copiaſ peremit. Mediolanum
expugnauit. grande p̄dam roma pertulit: ac triumphans
marcellus ſpolia gallis ſtipiti impoſita humeris ſuis uexit
Minutio ruſo. p. cornelio. cōſ. hiſtriſ bellum illatum ē: quia
latrocinati nauib; roānoꝝ fuerat: q̄ frumēta exhibebat. At m̄lto
roānoꝝ ſanguie fuſo perdomiti ſunt. Hac tempeſtate Iudeoꝝ
pontifex Symon onie filius extitit. Eodem anno bellū punicum

ſecundū rōanīſ illatū eſt. per hānibalē cartagineſiū ducē: qui iam
dudum hamilcari pr̄i ad araſ ductuſ iurauerat / cū adhuc noue ēēt
annoꝝ ſe ut p̄mū poſſet aduſ̄ſuſ rōanoſ pugnatuꝝ. Hanibal ergo
ſaguntū hiſpanie ciuitatē rōanīſ āicam oppugnare aggreſſuſ
eſt annū agens uicēſimū etatis copyſ c̄ogregatis centum
quīquagīta milia. huic per legatos nūtiauerīt ut bello abſti
neret. Iſ legatoſ admittere noluit. Romam et cartagīnē mi
ſeyt ut mādaretur hanibali ne bellū cont̄ ſocios ppli. r. gerer̄t.
Saguntini interea fame uicti ſunt: captiq; ab hānibale ultimis
penīſ afficiuntur. quib; hoc ān portēderat triſte prodigiū. Nam
cū pene enixa mulier ēēt infanſ in uteꝝ regreſſus ciuitatis
excidiū ſignificauit. Huiuſ tante cladiſ auctor hanibal poſcat̄.
Tergiuerſantib; pēīſ dux legatiōīs fabiuſ q̄ mora ē inquit. in
hoc ego ſum bellum pācē q; porto. Vtrū eligitis ſuc clamātib;
bellū. bellum igitur inquit accipite: et excuſſo in media curia
toge gremio nō ſine horrore / q̄ī plane ſinu bellū ferēs effudit
Tum. p. cornelius ſcipio cū exercitu in hiſpania profectus eſt.
Tiberiuſ ſempronius in ſiciliam bellū cartagineſib; indictum
eſt. Hanibal relicto in hiſpania fr̄e haſdrubale pyreneum
traſiuit. Alpeſ adhuc cū ea parte inuie ſibi patefecit. Tradit̄
ad italiā octogīta milia peditum. decē et ſeptē milia equitū:
et. xx. elephantoſ aduxiſſe. Interea mlti ligureſ et galli ha
nibali ſe c̄oiunxer̄t. Semproniuſ graccus cognito ad italiam
hanibalis aduētu ex ſicilia exercitū ariminū traiecit. p. corneliꝰ
ſcipio hanibali apud ticinū p̄or occ̄urit. Cōmiſſo p̄lio fugatis ſuis
et omnib; pene extictiſ ipē a filio ſcipione liberatus. ſaucius tn̄ in
caſtra redyt. Pugnatū deīn ē eodem. cōſ. ad trabia fluuiū: iteꝝq;
rōani ſuperati ſunt. Semproniuſ graccus et ipē c̄oflīgit apud
eundem amne: amiſſo q; exercitu pene ſolus euaſit. In eo tn̄ bello
et hanibal ſauciatus ē. Tunc ſe hanibali mlti itali dedidere:
qui poſtea q̄ in etruriā p̄mo uer traſiret in ſummo āpennino tem
peſtate c̄orectuſ biduo c̄otinuo inmobiliter ſtetit nubib; cum

exercitu conclusis. Vbi magnus boum numerus iumenta cum plurima ele
phanti pene omnes frigore perierunt. Dirisque tunc et romani prodigiis ter
riti sunt. Nam et solis orbis imminui visus est: et apud arpos
palme in celo vise. sol quoque cum luna pugnasse. apud capenas due
lune orte sunt. In Sardinea Sanguine duo scuta sudavit. Faliscis
celum scindi visum est. Apud antium metentibus spice in corbem
cecidere. Igitur hannibal ad tusciam veniens flaminio consul occurrit.
Ipsum flaminium interemit. Romanorum xxM. cesa sunt ceteri diffugerunt.
Missus adversus hannibalem postea a romanis. Q. fabius maximus. Is
eum differendo pugnam ab impetu recepit. Nam per summa montium
iuga et abditos nemorum saltus castra ponens hannibalis fervorem
elusit: moxque inventa occasione vicit. Victus quoque hannibal fertur de
fabio suis ita dixisse. Nunquid non dixi vobis quod montana hec
nubes maxima hoc in campo vi tempestatis obrueret. Quinge
tesimo et quadragesimo anno a condita urbe. L. Emilius paulus
.P. terentius varro contra hannibalem mittuntur. Fabio que succedunt.
Qui fabius ambos consules monuit ut hannibalem callidum et impatientem
ducem non aliter vinceret quam prelium differendo. Verum cum impatientia
varronis consulis contradicente altero consule. L. emilio paulo apud vicum
qui cane appellatur in appulia pugnatum esset ambo consules ab hannibale
vincuntur. Nam cum comperisset hannibal aufidum amnem ingentes auras
mane proflare quod harene et pulveris vertices ageret sic direxit
aciem: ut tota vis a tergo suis romanis in ora et oculos incederet.
eaque de causa romanorum exercitum stravit. In ea pugna iii. afrorum pereunt.
magna pars de hannibalis exercitu sauciatur. Nullo tamen punico bello
romani gravius accepti sunt. Perierunt ibi consulares et pretorii. xx.
senatores capti aut occisi xxx. Nobiles viri. ccc. Militum
quadraginta equitum tria milia et quingenti. Varro. consul. cum
quinquaginta equitibus venusium fugit. Nec dubium est ultimum illum
diem romanis statis futurum fuisse si hannibal mox post victoriam
ad pervadendam urbem contendisset. Varro romam rediit: gratieque
ei a senatu et populo acte sunt / quod rem publicam non desperasset. Non

aute uite cupiditate ſed reip. amore ſe ſupſuiſſe reliquo etatis ſue
tpre aprobauit. Nam barbam capillū qꝫ ſumſit: et poſtea nunquã
recubas abum cepit. Honoribꝫ qꝫ cū ei refferretur applo renutiauit.
dicẽs feliciorib magratib reip. opuſ ẽẽ. In oib his tñ malis nemo
roanoꝝ pacis metione hre dignatus eſt. Serui qd noq̃ an manumiſſi
et milites facti ſunt. Poſt eã pugna mlte in italie ciuitates q roãis
paruerat ſe ad hanibale traſtulerūt. Hanibal roãis obtulit ut
captiuos redimeret: rñſumqꝫ e a ſenatu eoſ ciues nõ neccãos: qui
cū armati ẽẽnt capi potuiſſent. Ille oms poſtea uarijs ſupplicijs
interfec et tres modios anuloꝝ aureoꝝ cartagine miſſit: quos
emaib equitu r. ſenatoꝝ et militū detraxerat. Dem ſempronio
gracco. Q. fabio maxio. cos. claudius marcellus ex ptore procoſul
designatus hanibalis exrcitū plio fudit: pmus qꝫ poſt tãtas reip.
ruinas ſpe fec hanibale poſſe ſuperari. Interea in hiſpania ubi
fr hanibalis haſdrubal remaſerat magno exrcitu: ut eam totã
afris ſubigeret. a duobꝫ ſcipioib roanis ducib uincit. Perdit
im pugna. xxxv. hoium. Ex his capiut. x. occidut. xxv. mittut
ei a cartagineſib ad reparãdas uires. xii. peditu. iiii. equitum.
xx. elephãti. Centurius penula. Ceturio decerni ſibi ultro bellu
aduſum hanibale petijt: a quo cū octo milib militu quos in acie
eduxerat ceſus e. Poſt hunc. CN. fuluius ptor ab hanibale uict
amiſſo exrcitu uix euaſit. Anno quarto poſtq̃ ad italiã hanibal ueit
.CN. fuluiu pro cs. undeci pterea tribunos et decẽ et ſeptẽ milia
militu interfec. Marcellus. cos. cū hanibale apud nolam triduum
cõtinuū dimicauit. Primo die pari pugna diſceſſum e. Sequenti
uict. cos. tertio uictor. viii. hoſtiu interfec. Ipm hanibalem cū
reliquis fugere in caſtra compulit. Hanibal mltas ciuitates roanoꝝ
per appuliam. calabriam brutios occupauit. Quo tpre et rex ma
cedonie philipus ad eū legatos miſit. mittes auxi cont romanos
ſub hac cõdictioe: ut deletis roãis ipe qꝫ cont grecos ab hanibale
auxi acciperet. Captis igit legatis philipi et recognita romani in
macedonia. M. ualeriu leuinu ire iuſſerūt in Sardineam. T.

Malium torquatū pro.cos. nā et ea ſolicitata ab hanibale romanos
deſeruerat. Ita uno tpre quatuor locis pugnabatur in italia contra
hanibalē in hiſpania contra fratres eius haſdrubalē. In macedonia contra
philipū. In ſardinia contra ſardos: et alterū haſdrubalē cartaginenſem.
Iſa. T. malio pro. cos. qui in ſardinia miſſus fuerat uiuus eſt
captus. Occiſa cū eo. xii. capti mille quīgentī: et a romanis ſardinia
ſubacta eſt. Malius uictor captiuos et haſdrubalē romā reportauit.
Inea et philipus aleuino in macedonia uicitur. et in hiſpania haſ
drubal et Mago tertius frater hanibalis. Decimo anno poſtq̃ hanibal
in italiā uenerat. p. Supplicio. CN. fuluio. cos. hanibal de capania
mouit exercitū: et cū ingēti clade omium per ſedicinū ſueſſanū q̃
agrū uia latina uſq; ad quartū miliare urbis acceſſit. Equites
eius uſq; ad porta mox cōſulibus cū exercitu uenientibus metu hanibal
ad campāniam ſe recepit. In hiſpania a fratre haſdrubalis ambo ſcipi
ones qui per multos annos uictores fuerant interficiuntur exercitus tamen
integer manſit. Caſu enim magis q̃ uirtute decepti. Quo tpre a. cos.
marcello Sicilie magna pars capta e: quā tenere afri ceperant:
et nobiliſſima urbs Syracuſana p̄da ingens romā perlata e. leuinus
in macedonia cū philippo et multis grecie populis et rege aſie Attalo
amicitiā fecit: et ad Siciliā profectus eſt. Amnonē quendā afrorum
ducē apud agrigentū ciuitatē cū ipſo oppido cepit: eū q; romā
cū captiuis nobiliſſimis miſit quadrigentas ciuitates in de
ditionē accepit. xxvi. expugnauit. Ita omis ſicilia recepta eſt
Macedonia fracta. ingēti glorīa romā reuerſus eſt. Hanibal in ita
lia. CN. fuluium. cos. ſubito agreſſius. viii. M. hominum interfecit.
Interea ad hiſpanias ubi occiſis duobus ſcipionibus nullus romanus
dux erat. p. cornelius Scipio mittitur filius. p. Scipionis: qui ibidē
bellū geſſerat. annos natus. xxiiii. uir romanorum omium a ſua etate
et poſteriore tpre fere primus. Iſte et enim dum ſenatores ob metū
hanibalis italiā relinquere deliberaret. cū tribuni. eēt diſtricto
gladio id fieri uetuit: priuſq; iuras ut patrie defenſor exiſteret.
Vniuerſos ſimiliter iurare coegit: romanos q; ad ſpē uite q̃ abiſſeris

reduxit. Iſ cartagine noua hiſpaīe capit: in qua oē argentū et belli
apparatū afri hēbant nouiſſimos q3 obſides quos ab hiſpanis acceꝑat
Magone et frēm hanibalis ibidē capit: quē romā cū alys mittit.
Rome ingēs leticia poſt huc nūtiū fuit. Scipio hiſpanoꝝ obſides
parētib3 reddidit. Denique dum quedam adulto flore uirgo pulcherrima
ab eo comphenſā fuiſſet/ eā ꝑna pietate ſeruauit/ cōcedēs parētib3
ut eā redimerēt ad ſe et puelle ſponſum nobiliſſimi gn̄is uenire
perſuadens uix: et ipam q̄i prius in matrimoniū genitor tradidit.
dotis q3 noīe puelle p̄ciū qd a parētib3 ei acceperat condonauit.
Pro quib3 factis maxie annuente puelle ſponſo/ euiſq3 parētib3
oīs fere hiſpaīe ad eū traſiēxt poſt q hasdrubalē hanibalis
frēm uictū fugat. et pdam maxima capit. Interea in italia. Q.
fabius. max tarētū recepit in qua ingentes copie hanibalis erat:
et ibi et duce hanibalis Cartholone occidit. xxv. hoīum captiuoꝝ
uēdidit p̄dā militib3 diſpartiuit pecuniam hoīum uēditoꝝ ad
fiſcū rettulit. Tun mlte ciuitates roanoꝝ q ad hanibalem trā
ſierat rurſum ſe fabio maxio dedidexūt. In ſeqnti anno Scipio
in hiſpāia egregias res egit: et per ſe et frēm ſuū. L. Scipione
Septuagīta ciuitates recepext in italia tn̄ male pugnaxt. Nam
claudius marcellus. cōs: ab hanibale occiſus eſt. Tertio anno poſt
q. Scipio ad hiſpāiam profect⁹ fuerat: rurſus res inclitas gerit.
Regē hiſpāiaꝝ in magno p̄lio uictū in amicicā accepit: et primus oīuz
a uicto obſides nō popoſcit. Deſperās hanibal hiſpāias cont ſcipioēn
diucius poſſe retineri/ frēm ſuū haſdrubalē ad italiā cū omnib3
copys euocauit. Is ueniēs a. cōs. ap. claudio hyerone et. M. liuio
Salmatore apud methaurū fluuiū inſidias compoſitas incidit
ſtrenue tn̄ pugnās occiſus ē. quīquagīta et octo milia de eius
exercitu perempta v M capta ſunt. Magnū pondus auri atq3 argēti
roma relatū eſt. Hanibali caput fr̄is ſui haſdrubalis ante
caſtra proiectū eſt: quo uiſo et ſimul cladē penoꝝ cognita
anno tertio decimo q̄ in italiā uēit/ refugit in brictia. Poſt
hec Anībal diffidere iam d̄ belli euētu cepit roanis ingēs aīus

acceſſit. Itaq; et ipi uocauerunt ex hiſpania. p. Scipione. Iſ roma
cu ingenti glã uenit. Per idem tps Iherosolimis pontifex max. Onias
filius Symonis fuit. Q. cecilio. L. valerio. coſ. oſ ciuitates que
in bruciis ab hanibale tenebantur romanis ſe tradiderunt. Anno.
xiiij. poſtea q̃ in Italia hanibal uenerat. Scipio qui multa bene
in hiſpania egerat coſ. eſt factus. et in african miſſus. Cui
uiro diuinu quidam ineſſe exiſtimabatur: adeo ut putaretur
etiam cu numinibus hre ſermone. Duce afrorum expugnat exercitu eius
interficit. Secundo plio caſtra capit cu quatuor et quingentis
milibus. xi. occaſis. Siphace numidie regem, qui ſe afris coniunxerat
capit: et caſtra eius inuadit. Siphax cu nobiliſſimis numidis et
infinitis ſpoliis roma a Scipione mittitur. Qua re audita ois fere
italia hanibale deſerit. Ipe a cartaginenſibus redire in africam iubetur:
qua ſcipio uaſtauit. Ita anno Septimo decimo ab hanibale italia
liberata e: qua flens dicitur reliquiſſe Legati cartaginenſium pace
a ſcipione petiuerunt. ab eo ad ſenatu roma miſſi ſunt. xl v. diebus
his induciae date ſunt quouſq; ire roma et regredi poſſent: et
triginta pondera argenti ab his accepta ſunt. Senatus ex arbitrio
ſcipionis pace iuſſit cu cartaginenſibus fieri. Scipio his conditionibus
dedit: ne amplius q̃ triginta naues hrent. ut quingenta milia pondo
argenti daret. Captiuos et per fugas redderent. Interim hanibale
ueniente ad africa pax turbata e. Multa hoſtilia ab afris facta ſunt.
Legati tn eorum ex urbe uenientes a romanis capti ſunt et iubente Scipione
dimiſſi. Hanibal quoq; frequentibus pliis uictus a Scipione petere et ipe cepit
pace. Cu uentu eſſet ad colloquiu yſdem conditionibus data e: quibus
prius additis quingentis milibus ponderibus argenti. centu milia librarum
propter noua perfidia. cartaginenſibus conditiones diſplicuerunt: iuſſerunt
q; hanibale pugnare. Infertur a ſcipione et maſiniſſa alio rege numidarum
qui amicicia cu Scipione fecerat cartagini bellu. hanibal tres explora
tores ad Scipionis caſtra miſit. quos captos ſcipio circumduci p caſtra
iuſſit: oſtendit q; his totu exercitu: mox et prandiu dari: remittiq; ut
renuntiarent hanibali: q apud romanos uidiſſent. Interea plium ab utroq;

ducẽ inſtructũ ē: quale uix ulla memoria fuit cũ peritiſſimi
uiri copias ſuas ad bellũ educeret. Scipio uictor redit pene
ipſo hanibale capto: qui p̉mũ cũ mł̃tis ſeq̃ntib;. deĩn cũ xx. poſtremo
cũ quatuor euaſit. Inuẽta in caſtris hanibalis argẽti pōdera. xx.
auri octigẽta. ceteraſ ſuppellectileſ copias. poſt id certamẽ pax
cũ cartagineſib; facta eſt Scipio romã rediit ingenti glã tri
umphauit: atq; africanus ex eo appellari ceptus eſt: finem
accepit ſecundũ punicũ bellũ poſt annũ nonũ decimum q̃ ceperat.

TRANSACTO punico bello ſecutũ ē macedonicũ cont̃ philipũ lib. 4
rege quĩgentesimo quĩq̃geſimo et p̉mo anno ab urbe condita
T. Q̃uintus flammeus adu̇ſum philipũ: et rem proſpere
geſſit: et pax ei data ē. hiſ legib; ne greciẽ ciuitatib; quaſ roãni
cont̃ eũ deffenderat bellũ inferret. ut captiuoſ et tranſfugas
redderet. quĩq̃gita ſolas naues hr̃et. reliquas roãnis dederet per
annoſ decem quaterna milia pōdera argẽti p̄ſtaret: et obſidẽ daret
filiũ ſuũ demetriũ. T. Q̃uintus et lacedemonijs intulit bellũ. ducem
eoꝝ Abidem uicit: et quib; uoluit cōditionib; in fide accepit ingẽti
glã triumphauit. duxit ān currũ ſuũ nobiliſſimos obſideſ Deme
triũ philipi filiũ: et armene Abidiſ. Romani captiui qui ſub hanibale
per greciã uẽditi fuerat uniuerſi recepti capitib; raſis ob deterſam
ſeruitutẽ currũ triumphãtis ſecuti ſunt. Eodem tp̃re inſubres boiiq; 6
a quib; Ticinũ ciuitas cōdita ē atq; cenomani. cōtractis in unũ uirib;
cũ hamilcare penoꝝ duce qui in italiã remaſerat cremonã placẽtiã
q; uaſtates difficillimo bello a L. fuluio p̄tore ſuperati ſunt. cos. Mar
cellus in etruria aboijs oppreſſus magnã partẽ ex̃citus perdidit.
Cui poſtea furius alter. cos. Auxilio acceſſit. atq; ita uniuerſam boioꝛũ
gentẽ igni ferro q; uaſtates prope modũ uſq; ad nihilũ deleuerẽt.
Trãſacto bello macedonico ſecutũ eſt ſyriacũ cont̃ Antiochũ regem. p.
cornelio Scipiõe Attilio glabrione. cos. huic Antiocho hanibal ſe
iũxerat cartaginẽ patriam ſuam metu ne roãnis traderet relĩques
Attilius glabrio in achaia bn̄ pugnauit. Caſtra regis antiochi

nocturna pugna capta ſunt. Ipſe fugatus philippo. quia contra An
tiochū roanis dediſſet auxͫ filius demitrius redditus ē. p. Scipioe
africano iter. T. Sempronio longo. cōs. apud mediolanū. x. galloꝝ
ceſa. Sequti autē plio. xi galloꝝ roanoꝝ ūo. v. ocīſa ſunt. Min
utius aliguribꝫ in extremū periculi adductus, et inſidys hoſtiū
circumuentus uix numidaꝝ equitū induſtria liberat⁹ ē. L. Cornelio
Scipioe. cōs. legat⁹ contᷓ Antiochū profect⁹ ē. Hanibal qui cū An
tiocho erat nauali plio uict⁹ ē. Ipſe poſtea Antiochus circa Sipilum
magneſiam acie ciuitatē a. cōs. Cornelio Scipioē ingenti plio
fuſus eſt. Auxͦ fuit in ea pugna roanis Eumenes Attali regis
frī: et qui eumeniā in phrigiam cōdidit. Quīqͣgīta M peditū.
tria. m. equitū eo certaīe: ex parte regis ocīſa ſunt. Tum rex
pacē petyt. Hiſdē cōditioibꝫ data ē a ſenatu qͣq uicto: quibꝫ ānā
offerebat: ut ex europa et aſia recederet: atqꝫ intra thaurū
ſe cōtineret. x. talentoꝝ et. xx. obſides pberet. Hanibalem
cōcitatorē belli dederet. Eumenio regi donate ſūt ōs aſie
ciuitates quaſ Antiochus bello perdiderat: et rhodys qui roanis
contᷓ regē Antiochū auxͫ tulerat, mlte urbes cōceſſe ſunt Scipio
romā redyt ingēti glīa triumphauit. nomē et ipſe ad imitationē
frīs Aſiaticus aſie gentis accepit: quia aſiam uicerat; ſicut
frī ipſius propter africam domitā africanuſ appellabatur. L. Bebius
in hiſpaniā proficiſcens a liguribꝫ circumuent⁹ cū uniuerſo exercitu
occiſus ē. Vn adeo ne nūtiū quidem ſuperfuiſſe cōſtat ut in
ternitionē ipam rome Maſſilienſēs enūtiare curauerit. Mātiuſ
cōs. adūſus liguref profect⁹ ſuperat⁹ eſt. iiij. militū miſit. Sp.
poſthumio albino. M. philippo: cōs. M. fuluius de etholis triū
phauit. Hanibal qui uicto Antiocho ne roanis traderetur ad prusia
Bythynie regē fugerat, repetit⁹ ab eo ē per. T. Quintiū flamineū:
et cū tradēdus roanis eēt: uenenū bibit et apud libiſam in
finibꝫ nicomedieſium ſepult⁹ ē. Eodē tpre Scipio africanuſ ab
ingrata ſibi urbe diu exulās, apud amiternū morbo peryt. Tunc
uulcani inſula, q̄ āt nō fuerat, repēte mari ē edita. His quoqꝫ

dieb; actu est: quod de eliodoro machabeorum narrat hystoria philippo
rege macedonie mortuo: qui et aduersum romanos bellum gesserat.
et postea romanis contra antiochum auxilium tulerat Filius eius perseus
in macedonia rebellauit ingentib; copijs ad bellum paratis. Nam
adiutores habebat. Cun thracie regem: et regem illirici gentiu
nomine. Romanis autem in auxilium erat. Eumenes asie rex. Ariatus
capadoce. Antiochus syrie. Ptholomeus egipti. Masinissa nu
midie. Prusias autem bythynie: quamquam sororem persei uxorem haberet
utrisque se equum prebuit. Dux romanorum. p. licinius. cos. contra
eum missus est. a rege graui prelio uictus neque tamen romani quamquam sup
erati regi petenti pacem prestare uoluerunt nisi his conditionibus: ut se
et suos senatui et populo romano dederet Mox missus contra eum. L.
Emilius Paulus. cos et in illyricum. C. Anicius pretor contra gentiu
Sed Gentius facile uno prelio uictus mox se dedit. Mater eius
et uxor et duo filij fratres quoque in potestatem romanorum uenerunt. Bello in
triginta dies perfecto ante cognitum est Gentium uictum quam ceptum bellum
nuntiaretur Cum perseo autem emilius paulus. cos. iij. nonas septembris
dimicauit: vicitque eum. xx. peditum eius occisis. equitatus cum rege
interim fugit. Romanorum centum milites amiserat: romanis quoque se dederet
Ipse rex cum deseretur ab amicis uenit in pauli potestatem. Sed honorem ei
emilius paulus. cos. non quasi uicto habuit. Nam et uolentem sibi ad pedes
cadere non permisit: et iuxta se in sella collocauit. Macedonicis
et Illiricis hec leges date a romanis. ut liberi essent: et dimidium eorum
tributorum prestaret: que regibus prestitissent ut appareret populum romanum pro
equitate quam auaritia magis dimicare: Itaque in conuentu infinitorum
populorum paulus hoc pronuntiauit. et legationes multarum gentium.
qui ad eum uenerant magnificentissimo conuiuio pauit: dicens
eisdem homines esse debere: et bello uincere: et in conuiuij apparatu
elegantes esse. Mox septuaginta ciuitates epyri que rebellabant cepit
et predam militibus distribuit: romam cum ingenti pompa redijt in naue
persei. que inusitate magnitudinis fuisse traditur: adeo ut sedecim
ordines habuisse remorum dicatur. Triumphauit autem magnificentissime

in currũ aureo cũ duob; filiis utroq; latere adſtatib; . Ducti ſunt
añ currum duo regis filii . et ipe perſeus quadragita quinq; annos
natus . Poſt eũ et . C . Nicius d' illyricis triumphauit . Gentius cũ fr̃e
et filiis añ currum duct' e . Ad hoc Spetaculũ reges mltar gentium
romã uenerũt . Inter alios et Attalus atq; eumenes Aſie reges et
prutias bythinie magno honore excepti ſunt et pmittẽte ſenatu
dona q̃ attulerũt in capitolio poſuerũt Prutias et filium ſuum ni
comedem ſenatui comendauit. Anno ab urbe cõdita . vi . licinĩo .
lucullo Poſthumio Albino . cos . cũ oĩs roãnos ingẽs celtiberor met'
inuaſiſſet : et ex omib; nõ ẽẽt qui ire in hiſpaniã ul' mileſ ul' legat'
auderet . p . Scipio qui poſt africanus erat / ult° ſe militatur in hiſ
paniã obtulit : cũ tñ in macedoniã ſorte iam deputat' ẽẽt . Ita q;
profectus in hiſpaniã magnas ſtrages gentiũ dedit : Sepius et
militis q̃ ducis uſus officio . Nam et barbar prouocantẽ ſingulãr
congreſſus occidit . Sergius autẽ galba p̃tor a luſitanis magno p̃lio
uict' eſt : uniuſo q; exercitu amiſſo / ipe cũ paucis uix elapſus euaſit .
In ſequẽti anno . L . Aliunius in luſitania bñ pugnauit . Marcell'
poſtea . cos . res ibidem proſpere geſſit Tertium deĩn bellum
cont' cartaginẽ ſuſcipitur ſexcẽteſimo et altero anno ab urbe
condita . L . Mallio . cenſurino et . M . Mallio . cos . anno . li . poſtq̃
ſecũdũ punicũ tranſactũ eſt . Hi profecti cartaginẽ cartagineſib;
euocatis iuſſis q; ut arma et naues traderẽt tãta uis armor
repẽte tradita eſt : ut facile ex his tota affrica potuiſſet armari .
Qui poſtq̃ arma roãnis tradiderũt relicta urbe recedere procul
amari decẽ milib; paſſuũ iuſſi ſunt . Cartagineſes dolorem
ad deſperationẽ cõtulerũt . aut deffenſuri ciuitatẽ . aut cũ ipã
ſepeliẽdi . Mox q; ſibi duos haſdrubales duceſ creauerũt : armaq;
facere aggreſſi poſtq; eſ ferrum q; defecit . aurea argẽtea q;
fecere . cos . enim aliquantã muri partẽ machinis diruiſſent
a cartagineſib; uicti ſunt : atq; repulſi : quos fugiẽtes Scipio
tũc tri militũ repulſo intra muros hoſte deffendit . Famea dux
alius equitatui cartagineſium perat . Igitur Scipio tũc ſcipionis

africani nepoſ tribunus ut dictū eſt militū ibi militabat. Huius
apud ōs ingēs met⁹ et reuerentia erat. Nam et peritiſſimus ad di
micandum et ꝯſultiſſim⁹ hēbat. Itaq; per eū mlta. ꝯs. geſta ſunt.
neq; quicq̄ magis ul' haſdrubal ultima fame ītabat: q̄ cont̄ eam
roānoꝝ pte ꝯmitt̄e ubi Scipio dimicaret. Per idem tps Maſiniſſa rex
numidaꝝ per annos fere ſexagita āicus ppli. r. anno uito nonage
ſſimo ſeptimo mortuus quadragīta quatuor filiis relictis Scipione
diuiſore inter filios ſuos ēē iuſſit. Cum igit̄ clarum ſcipiōis nomē
ēēt: iuuenis adhuc. ꝯs. ē fact⁹: et cont̄ cartagine miſſus. Cont̄ quā
cū ſex ꝯtinuiſ dieb; noctib; q; pugnaſſet ultima cartaginenſes
deſperatio ad deditione traxit: petēteſ ut quoſ belli clades reliquos
fecaſſet ſaltē ſuire liceēt ac pmū agme mulieꝝ ſatiſ mirabile poſt
uiroꝝ deſcēdit. Nā fuiſſe mulieꝝ. xxv. uiroꝝ. xxx. traditum eſt.
Rex haſdrubal ſe ult° dedit. Tranſfuge qui eſculapii templum
occupauerat uolūtario ꝑcipitio dati igne conſumpti. Uxor haſdr
ubalis ſe ſuosq; filios ſecū feīeo furor in mediū iecit incendiū.
Ipa autē ciuitas. x. et ſex ꝯtinuis dieb; arſit: miſeꝝq; ſpectaculū
ſuis uictorib; pbuit. Mltitudo oīſ captiuoꝝ exceptiſ paucis pncipib;
uenūdata ē. Dirrupta ē autē cartago oī mirabili lapide in pul
uere ꝯminuto. Cui fuiſſe ſitū huiuſmoi dicat̄ uigiti et duo milia
paſſuū muro complexa tota pene mari cīgebat̄: abſq; faucibus:
q̄ trib; milib; paſſuū aperiebant̄. Is locus muꝝ. xxx. pedū latum
hīut ſaxo quadrato in altitudīe cubitoꝝ. xl. A ſaxo cui byrſe nomē
erat. Paulo amplius q̄ duo milia paſſuum tenebat: et ex una pte
murus ꝯis ē urbis: et byrſe iminēs mari: et quod mare ſtagnū
dicat̄: qm obiectu protētē ligue trāquillat̄. Spolia ibi inuenta q
uariaꝝ ciuitatū excidiis cartago collegerat: et ornamenta ur
biū ciuitatib; ſicilie. Italie. africe reddidit q ſua recognoſcēbat.
Ita cartago ſeptīgēteſimo anno poſtq̄ ꝯdita erat deleta eſt. Ita
quarto anno q̄ cēptū fuit bellū tertiū finitū eſt. Scipio nomē q̄d auus
ei acceperat meruit. ſ. ut propter ūtute et ipe africanus iunior
uocaret̄. Interī in macedonia quidā pſeudo philipus arma mouit.

et. r. ptore. p. iuuentum contra ſemiſſum adinternitione uicit
poſt eum et cecilius Metellus dux contra pſeudo philipum miſus eſt.
et. xxv. occiſis macedoniam recepit. ipm et pſeudo philipum im po
teſtate ſua redegit. // Corinthys quoque bellum indictum eſt nobiliſſime
grecie ciuitati propter iniuriam legatorum romanorum. Hanc Mummus
cos. cepit et dirruit. Treſ igitur rome ſimul celeberrimi triumphi
fuerunt. Africani ex africa. Ante cuius currum ductus eſt haſ
drubal metelli ex macedonia. cuius currum precessit. Andariſcus
idem qui et pſeudo philipuſ Mummi ex corinthio: ante que ſigna
enea et picte tabule et alia urbis clariſſime ornameta plata
ſunt. Iterum in macedona pſeudo pſeſ qui ſe perſei filium eſſe dicebat:
collectis ſeruicijs rebellauit: et cum iam. x. et ſex m armatorum
haberet a tremelio qſtore ſuperatus eſt. Hiſ diebus Androgienus
rome uiſus iuſu aruſpicum in mare miſus eſt Eodem tempore
mettellus in celtiberiam apud hiſpanos reſ egregiaſ geſſit
Succeſſit ei. Q. pompeius. nec multo poſt. Q. quoque ſcipio ad ide
bellum miſus eſt: quod quidam uiriatus contra romanos bellum
in luſitania gerebat. quo metu uiriatus a ſuis interfectus eſt:
cum. xiiij. annos hiſpanias adverſum romanos mouiſſet. Paſtor
primo fuit: mox latro. nunc dux. Poſtremo tantos ad bellum populos
concitauit ut aſſertor. contra romanos hiſpanie putaretur. Huic
nanque primum ſex uetilius ptor occurrit. qui toto exercitu ceſo vix
fuga lapſus euaſit. Dein. C. plautium ptorem idem uiratus
multis preliis fractum fugauit. Poſt hoc claudium unimanium cum omni
exercitu ſuperauit. Denique cum interfectores eius premium a ſcipione. cos.
peteret reſponſum eſt. numquam romanis placuiſſe imperatores a ſuis mi
litibus interfici Eo tempore rome ex ancilla natus eſt quadruples.
quadrimanus oculis quatuor. auribus totidem naturam uirilem
duplicem habens. In bononienſi agro fruges in arboribus nate ſunt
. Q. pompeius deinde. cos. a numantinis que hiſpanie ciuitas fuit
opulentiſſima ſuperatus / pacem ignobilem fecit. Poſt eum. c. hoſtilius
mancinus. cos. iterum cum numantinis pacem fecit infamem: quan

ppl's et senatus iussit infringi. atq; ipm maciniu hostib; tradi
ut in illo qui auctore foederis uindicaret. Cumq; per continuos
annos. xiiij. cu solis. iiij. xl. roanor protriuissent. Post tanta
igit ignominia. qua numatinis bis roani exercit fuerant
subiugati. p. Scipio Africanus. ij. cos. factus e: et ad numatia
missus. Is pmu milite uitiosum et ignauu exercendo magis
q puniendo sine aliqua acerbitate correxit. Mox pugna cu nu
matinis comissa exercit. r. oppssus impetu numatinor terga
couttit: sed increpatioe et minis obiectantis se se. cos. tande
indignatus in hostem redijt: et que fugiebat, fugere copulit.
Vn q uis scipio letatus sit, tn ultra bello adusum eos audendu
no ee professus e. Ita q; urbe obsidioe codusit. uallo circudedit.
cuq; diu codusi fame laboraret: pugne q; facultate exposceret
ut mori eis qi uiris liceret. nouissie larga prius potioe calefacti
q madefactis frugib; cosicia solet subito sup roanos irrupe.
Atrox diu certame et usq; ad periculu roanor fuit. Iterumq;
roani pugnare se adusum numatinos fugiedo probassent.
n sub scipioe pugnassent Numatini interfectis suis fortissimis
bello cedunt: compositis tn ordinib; nec sicut fugietes in urben
reuertuntur. Corpora interfector ad sepulturam oblata accipe
noluerunt. Clausa q; urbe cuncti pariter ferro. ueneno atq; igne
consumpti sunt. Roani ex his nihil aliud q securitatem adepti
sunt: se q; magis euasisse q numatinos uicisse dixerunt.
Vnu numantinu uictoris cathena no tenuit Quic quid
supellectilis fuit ignis absumpsit. Tunc Scipio Tyrensium
quenda celticu pncipe cosuluit, qua de ca numantia aut
prius inuicta aut p. post euersa fuiss; Tirensius rndit.
Cocordia uictoria discordia exitiu pbuit Hac tempestate
apud iudeos ocaso iuda machabeo fr eius ionatas potifex
hetur. Tunc et claruit apud brundusiu. Paccuuius tragediar
scriptor Igitur multas hispanie ciuitates parti cepit partim
in deditionem accepit. Numatiam a solo euertit reliqua

16

prouintiā in fidem accepit Eodem tpre Attalus rex aſie fr̄ eumenis
mortuuſ e: h̄redem q; pplm̄ . r . reliquit . Ita imperio . r . p teſta
mentū aſia acceſſit . Mox et decius iunius brutus d̄ caleciis
et luſitanis magna gl'a triumphauit: et poſt Scipio africanus
d̄ numātinis ſc̄m triumphū egit . xiiii . annos poſtq̄ priore d̄ africa
egerat . Interea in ſicilia bellum ē ſeruile exortum: ac p fuluiu
et rutiliū amplius q̄ . xx . m̄ ſeruoꝝ trucidata ſunt . Minturnis .
quadrigēti qūiquagīta ſerui in cruce ſuſpenſi ſunt . Apud ſen
uenſam ūo . iiii . ſeruoꝝ a . Q . Mettello et . CN . Seruilio oppſſa
narrant᷑ . Motum interim in aſia bellū eſt ab Ariſtonico Eu
menis filio: qui ex cōcubina exceptus fuerat . Is Eumenes fr̄
Attali fuerat . Adu̇ſus eū . miſſus poſt lucinius craſſus bnͥs infinita
regūau᷑ . Nam et bythinie rex Nicomedes roānos iuuit: et mi
tridates ponticus cū quo bellum poſtea grauiſſimū fuit: et
Ariarates capadox: et polomenes paflagon . Vict᷒ ē tn̄ craſſus:
et ab hoſtib; capt᷒ eſt . Qui magis mori eligens q̄ a barbaro abduci
Virga qua equū agebat in oculum ſe tenētis inieciit: mox q; ab eo
cōfoſſ᷒ e . caput ei Ariſtonico oblatū eſt . Corpus ſmyrne ſepultū
ē . Poſtea . p . penna . cos . r . qui ſucceſſor craſſi ueniebat, audita belli
fortuna ad Aſiam celerauit: et acie uictū ariſtonicū apd̄ ſtratonice
ſium ciuitatem, quo cōfugerat fame ad deditionē cōpulit . Ariſtonic᷒
iuſſu ſenat᷒ rome in carcere ſtrāgulatus eſt . Triumphari enim
d̄ eo nō poterat: quia . p . penna apud pergamū romam rediens
diem obierat . His dieb; tāta p totā africam locuſtaꝝ m̄ltitudo
cōualuit: ut ſimul fruges herbas . arboꝝ folia corticeſq; comederet:
q̄ repetino uēto ſubleuate in africano ſunt pelago demerſe . Sed
cū eaꝝ aceruos fluct᷒ p extēta littora ptuliſſent peſtiferꝝ odorem
putrefacta congeries exhalauit . Vn̄ oīum aīantium auiū pecudūq;
ac beſtiaꝝ peſtis exiſtēs uitiū cōruptiōis ampliauit . qua peſtilētiā
in numidia octingēta milia hoīm circa cartagīne ūo plus q̄ . cc . iii .
perierūt . Romanoꝝ ūo militū qui ibi ad pſidiū erat . xxx . extīcta
ſunt . L . Cecilio mettello et . T . Quintio flaminco . cos . Cartago ī africa

iussu senat' reparata ē: q̄ nūc manet annis duob; et .xx. euolutis
postq̄ a Scipiōe fuerat euīsa. Deducti sunt ciues .r. Anno sexcentesimo
septimo ab urbe cōdita. C. Cassius longius et sex domitius caluin'.
cos. gallis transalpinis bellū intulerūt: et albenoꝝ tūc nouissime
ciuitati atq; eoꝝ duci uituito. īfinita q; m'titudine iuxta rhodanū
fluuiū interfecerūt. Denique cū uicturi paucitate roānoꝝ uix ad esca
canib; quos in agmīe hebat sufficē posse iactaret, et ipē. dnt. ar
matoꝝ hret, conserta pugna a roānis superat' est. exc' exercitu partim
in bello parti sumersi cū pōte que sibi iunctis nauib; supra rhodanū
extraxerat. cl. perierūt. Preda ex torquib; galloꝝ ingēs roma plata
est. Uituit' se domitio dedit: atq; ab eo roma deductus ē magnaq;
gl'a. cos. triumphauit. C. M. Portio catone et Q. martio rege. cos.
sexcentesimo tricesimo et tertio anno ab urbe cōdita. Narbone in gallia
colonia deducta ē, anno q; post a liciuio Metello: et Q. Mutio Scęuola. cos.
de dalmatia triumphatū est ab urbe cōdita Anno. DC.xxx.v. C. cato
cos. Cordiscis intulit bellū. ignominiose q; pugnauit. C. cecilio
Metello. C. N. Carbone. cos. duo metelli fr̄es eodē die alter ex thratia
alter ex sardinia triumphū egerūt. Nuntiatuq; rome ē cimbros ex
gallia in italiā transisse. Post Scipiōe nasica et caphurnio bestia.
cos. Iugurthe numidaꝝ regi bellū illatū ē. q; adherbalem et hyemp
salem Miapse filios fr̄es suos reges et ppli. r. amicos interemisset.
Missus aduersus eum calphurnius bestia corruptus regis pecunia
pace cū eo flagitiosissimā fecit: et a senatu improbata ē. Postea contr̄
eunde in sequti anno. S. P. Posthumius Albinus profect' ē. Is q; per
fr̄em ignominiose contr̄ Numidas pugnauit. Tertio missus. Q. Celicī'
Metellus. cos. Is exercitū ingēti seueritate et moderatiōe correptū, cum
nihil in quenq; cruentū faceret ad disciplinā romanā reduxit.
Iugurtha uariis plis uicit elephatos ei occidit: ul' cepit M'tas
ciuitates ipius cepit: et eū iam bello fine positurus eēt, successum
ē ei a. C. Mario. Is iugurthā et bochū mauritanie regē qui aux'm iug
urthe ferre ceperat, pariter superauit. Centū x. armatoꝝ ad in
ternitionē occidit Aliquanta et ipē oppida numidie cepit belloq;

terminū poſuit. Capto Iugurtha per q̄ſtore ſuum cornelium Syllam ingente vir̄ tradente boccho iugurthā / qui pro eo ān pugnauerat. A M. Iunio ſyllano collega. Q. metelli Cimbri in gallia uicti ſunt: et a rufo minutio in macedonia cordiſci et tribelli. et a ſeruilio Scipione in hiſpania luſitani victi ſunt et duo triumphi d̄ Iugurtha. p̄m̄ per metellum. Secundus per Mar^m. acti ſunt. Ān cūrū tn̄ mary Iugurtha cū duob; filijs duct' eſt cathenat': et mox iuſſu. cōs. in carcere ſtrāgulatus ē His apud iheroſolimā dieb; iohēs dux iudeor̄ et pontifex extitit: qui abeo ꝙ Ircanos bello uicerat. Ircam nomē accepit. Per tp̄s Cicero Alpini naſcitur mr̄e Eluia nōie p̄re equeſtris ordis ex regio vulſcor̄ gn̄e. Eodē tp̄re q̄dam uirgo d̄ roma in apuliā pergēs ictu fulmīs exanimata ē. omib; ſine ſciſſura aliqua ueſtimetis ademptis a pectore pedū q; iniculis diſſo lutis monilib; ēt anulis q; diſcuſſis illeſo corpore nuda iacuit. Equus q° q; ei pari mō frenis et cigulis diſſolutis perem ptus iacuit.

Cum bellū in numidia cont̄ Iugurthā geritur. r. cōs. M. Mallius et. Q. cepio a cymbris et teutonis et Ambronib; q̄ erāt germanor̄ et gallor̄ gētes victi ſunt / iux̄ flumē rhodanū: et ingēti internitione attriti: ēt caſtra ſua et magnā parte exēcit' perdider̄t. Timor rome grandis fuit. q̄t' uix hanibalis tp̄re punici: ne belli cā iter̄ galli roma uenirēt. Ergo marius poſt uictoriā iugurthea. ij. cōs. ē fact'. bellū q; ei cont̄ cymbros et teutonas decretū eſt. Tertio q° q; ei et quarto delat' eſt cōſulat': quia bellū cymbricū protrahebatur. Sed in quarto cōſulatu collega huit. Q. luctatiū catulū. Cum cymbris itaq; conflixit: et duob; plijs. cc hoſtiū cecidit. octogīta m̄ cepit: et ducē eor̄ theutonio dum: propter q̄d meritū abſēs. cōs. ē fact'. Interea Cymbri et teutones / quor̄ copia adhuc infinita erat ad Italiam traſier̄t. Iter̄ a. C. Mario et. Q. catulo

contra eos dimicatum est. Sed a catuli parte felicius. Nam eo
prelio quod simul ambo gesserunt. cxl. aut in pugna aut in fuga
cesa sunt. lx. capta. Romani milites ex utroque exercitu. trecenti
perierunt. Tria milia et triginta cymbris signa sublata sunt.
Ex his exercitus Marii duo reportavit. Catuli exercitus milia tri
ginta unum. Sed ab eorum mulieribus graviorem pene quam ab ipsis pugnam
experti sunt. He etenim plaustris in modum castrorum dispositis
ipse desuper propugnantes diu obstitere romanis. Sed cum ab eis
novo cedis genere terrerentur. Abscisis enim cum crine verticibus
inhoneste satis vulnere turpes relinquebantur. Ferrum quod
in hostes sumpserat in se suos que verterunt. Nam que alie concursu
mutuo iugulate. alie aprehensis invicem faucibus strangulate. alie
funibus ad sua colla ligatis equorum que cruribus protracte interierunt.
alie laqueo de subrectis plaustrorum temonibus pependerunt. quedam
dum se suspenderet, duos filios traiectis per colla eorum laqueis ad
suos pedes vinxit. Ita his duobus prelijs. ccc. xl. occisa. cxl.
capta sunt: absque innumera multitudine mulierum: que furore femineo
se suos que parvulos necaverunt. His belli finis fuit. Triumphus
utrique decretus est. Sex. Iulio. Cesare. et. L. Martio phi
lippo. cos. DCLVIIII. anno ab urbe condita. Cum prope alia
omnia bella cessaret in Italia gravissimum bellum picentes
Marsi. pelignique moverunt qui cum annis numerosis iam populo r.
obedierint. tum libertatem sibi equam asserere ceperunt. Perniciosum
admodum hoc bellum fuit. Rutilius. cos. in eo occisus est. Scipio
nobilis iuvenis porcius cato alius cos. Duces autem adversus
romanos picentibus et marsis fuerunt. T. vectius hierius asianus
T. legenius A Cluentius A romanis bene contra eos pugnatum est. A C.
Mario qui sexies cos. fuerat. a CN. pompeio magie tamen a L.
Cornelio Sylla: qui inter alia egregia ita cluentium hostium
ducem cum magnis copijs fudit: ut ex suis unum non amitteret.
Quadriennio cum gravi tamen calamitate hoc bellum tractum est.
Quinto demum anno finem accepit per L. Cornelium Syllam. cos. cum

ãña in eodem bello ipa mlta ſtrenue ſed ꝑtor geſſiſſet. Ipo in tpre
dyra prodigia uiſſa ſunt. Nam ſub ortu ſolis globus ignis a
regiõe ſeptentrionis cũ maximo celi fragore emicuit. Apud
aretinos in cõuiuio cruor e panibʒ q̃ſi e uulneribʒ corpoꝝ fluxit
Per ſepte cõtinuos dies grando lapidũ immixtis et teſtaꝝ fragmẽtis
terrã latiſſime ũberauit. In Samnitibʒ euaſtiſſimo terre hiatu flãma
prorupit: et uſqʒ in celũ extẽdi uiſa ẽ. Tũc et oĩum geneꝝ aĩalia q̃
inter hoĩes viuere ſolita erat relictis ſtabulis paſcuis qʒ cum baltu
hinitu mugitu qʒ miſerabili ad ſiluas mõtes qʒ fugeꝝt. Canes q°qʒ
quoꝝ nã eſt ex hoĩes ẽẽ nõ poſſe lacrimoſis ullulatibʒ uagi lupoꝝ
ritu obẽraꝝt. Nec mora poſt hec tam grauia prodigia ciuilia bella
ſecuta ſunt. Apud iudeos ea tempeſtate prim̃ ariſtobolus rex pariter
et põtifex diadematis ſumpſit inſigne. Anno urbis cõdite. DClxvij°
p̃mũ rome bellũ ciuile cõmotũ eſt. Eodẽ anno et mitridaticũ Cũm
bello ciuili. C. Marius ſexies. cõs. dedit. Nam cũ Sylla. cõs. cont̃
mitridatẽ geſturus bellũ qui aſiam et achaiam occupauerat
mitteretur: iſqʒ exẽcitu in campaĩa pauliſper teneret ut belli ſo
cialis de quo dixim⁹ qd int̃ italia geſtũ fuerat reliquie tolleret
Marius affectauit ut ipe ad bellũ mitridaticũ mitteret. Q̃ r̃
Sylla cõmot⁹ cũ exẽcitu ad urbẽ uẽit illic cont̃ mariũ et Sulpitium
dimicauit. Prim⁹ urbẽ armat⁹ ingreſſus ẽ. Sulpitiũ interfecit.
Mariũ vi fugauit: atqʒ ita ordinatis. cõs. in futuꝝ annum. C.N.
octauio et cornelio Cina ad aſiam profect⁹. Mitridates qui põti
rex erat ad armeniã minore et totũ põticũ mare in circuitu
in boſphoro tenebat. Primo nicomedẽ amicum ppli. r. bythyniã
uoluit expellẽ ſenatuiqʒ mãdauit belli ſe ei propter iniurias quas
paſſus fuerat illaturꝝ. A ſenatu rñſum Mitridati datũ eſt. ſi id
faceret q bellũ a romanis et ipe pateret. Q̃ irat⁹ capadociã ſtatim
occupauit: et ex ea ariobarzane rege et amicũ ppli. r. fugauit
mox et bithyniã inuaſit. et paphlagoniã: pulſis et ex ea regibʒ
amicis ppli. r. polemene. et nichomede. Inde et epheſum contendit.
et per oẽm aſiã lr̃as miſſit: ut ubicũqʒ inuẽti eẽnt ciues romani

uno die occideret. Interea et mathone ciuitas achaie abristone
atheniesi Mitridati tradita e. Miserat. n. iam adachaia Mitridates
Archelau duce suu cu centu et xx. milib equitu ac peditu per que
reliqua gretia occupata e. Sylla Archelau apud pyreu no longe ab
athenis obsedit. ipas cepit postea comisso plio cont Archelau ita
eu vicit: ut ex centu. xx. milib. vix. x. Archelao supereent. Ex
Sylle exercitu tredecim tm hoies interficeret. Hac pugna cognita Mitri
dates. lxx. m. lectissima ex asia Archelao misit. cont que sylla iter
cosflixit. Primo plio. xv. hostiu interfecta sunt: et filius Archelai
Diogenes. Secudo os Mitridates copie extincte sunt. Archelaus ipe
triduo nudus in paludib latuit. Hac re audita mitridates iussit
cu Sylla d pace agi. Interi eo tpre Sylla et dardanos Scordiscos. dalmatas
et meses. parti vicit. alios in fide accepit. Sed cu legati a rege mitridate qui
pace petebat venissent no alr se daturu Sylla rndit n relictis hys que
occupauerat ad regnu suu redisset. pea tn ad colloquiu ambo venerut:
et pax inter eos ordinata e: ut Sylla ad bellu ciuile festinas atergo piclm
no hret. Nam du Sylla in achaya atq asia deuicit Marius qui fugat erat
et corneli cina unus ex. cos. bellu in italia reparauerut: et ingressi urbe
roma nobilissimos ex senatu cosulares uiros interfecerut. mltos pro
scripserut. ipius Sylle domo euersa filios et uxore ad fuga compulerut
Vniusus reliquus senat ex urbe fugies ad Sylla in grecia uenit orans
ut patrie subueniret. Ille in italia traiecit bellu ciuile gesturus aduersus
Norbanu et Scipioen. cos. et pmo plio cont Norbanu dimicauit no loge
acapua. Tu xl. eius cecidit sex cetos cepit. xx. et uii. suos amisit. Inde et
ad Scipioen se couertit: et an pliu totu ei exercitu sine sanguine in deditione accep.
Sed cu rome mutati. cos. eent et Mari Mary fili ac Papirius carbo cosulatu
accepisset Sylla cont Mariu iuniore dimicauit: et. xv. ei occisis quadri
getos d suis pdidit. Sylla dein cu capanie Samitu duce et reliquis copiis
ad porta collina signa cotulit. lxxx hoiu occidit. mox et urbe ingressus.
iii. hoiu cont fide data inermes peremit: cu q magna crudelitate adusu
sontes insontes q seuiret. Q. catulus palam Sylle dixit. Cu quibus
tandem victuri sumus si in bello armatos in pace inermes occidim

Sylla de hic. M. Mariu q̄d capl̄i casā exctū uicari iussit: ductūq; trans
tyberim effosis oculis mēbris minutatī exectis ul' fractis trucidari. Mariu
marij filiu p̄neste p̄secut' obsedit: et ad morte compulit. Rursus pugna
grauissimā hiut cont̄ Lamponiu et carinate duces partis Mariane ad
porta collina. lxx. hostiū in eo p̄lio cont̄ Sylla fuisse dicut'. xij. se Sylle
dedexꝫ. Ceteri in acie. in castris in fuga insaciabili ira uictoris cōsumpti
sunt. C. q̄q; carbo. cos. alter ab arimino in sicilia fugit: et ibi per. CN.
pompeiu interfect' est: que adulescente Sylla atq; annos unu et. xx.
natu cognita ei industria tātis exc̄itib; p̄fecerat: ut Secundus a
Sylla h̄retur. Occiso igitur carbone Sicilia pompeius recepit. Transgressꝰ
inde ad africa domitiu mariane partis duce et ierda rege mauritane
qui domitio aux̄m ferebat occidit. Post hec Sylla d' mitridate ingēti gl'a
triumphauit. Huc fine hiexꝫ duo bella funestissima italicum q̄d et
sociale dictu est et ciuile. q̄ ambo tracta sunt per annos. x. Consumpsexꝫ
aute ultra. d. homin uiros cōsulares. xxiij. p̄torios. vij. edilicios. lx.
Senatores fere cc. Post hec t̄n Sylla mortuo lepidus Mariane partis
adu̾sus catulu Syllanu duce cōsurgēs bellu reparauit. Bis tunc acie
certatu est. plurimi roanoꝝ exticti. M. banoꝝ ciuitas pro eo q̄ illuc
Scipio lepidi filius cōfugisset expugnata et capta ē. Brutus in cisal
pina galliam fugies ap̄d regiu interfect' ē hoc t̄pre hierosolimis
Alexādra uxor alexandri regnabat: ex cuiꝰ etate iudeoꝝ confusio
et uarie clades oppressere.

lib. 6. M.

HEmilio lepido. q̄. catulo. cos. cu Sylla remp. cōposuisset bella noua
exarsexꝫ. Vnu in hispaia aliud in pamphilia et cilicia. tertium
in macedonia. Quartu in dalmatia. Nam certorius qui partiu marianaꝝ
fuerat times fortunā ceteroꝝ qui interempti fuerat ad bellu cōmōu
hispaias. Missi sunt cont̄ eu duces. q̄. cecilius Metellus filius eiꝰ qui
Iugurtha rege uicit. et. L. Domitius p̄tor. A certorij duce hyrtuleio
domitius occisus ē. Metellus uario successu cont̄ sertoriu dimicauit.
poa cum impar pugne solus Metelus putaret. C. N pompeius ad hispaias
missus ē. Ita duob; ducib; adu̾sis Sertorijs uaria fortuna sepe pu
gnau. octauo decimo anno per suos occisus est. et finis ei bello datus

per .CN. pompeiu adulescente. et. Q. metellu piu: atq; oms prope hispanie
in ditione ppli. r. redacte. Macedonia missus e. Ap. claudius post cosulatu
leuia plia hint cont uarias gentes q rodopa prouintia incolebat: atq;
ibi morbo mortuus e. Missus ei successor. C. Scribonius curio post cosulatu.
Is dardanos uicit: et usq; ad danubiu penetrauit: triumphu q; meruit:
et intra trienniu bello fine dedit. Ad ciliciam et pamphiliam missus e post
Seruilius ex cos. uir strenuus. Is Siciliam subegit. Licie urbes clarissimas
oppugnauit et cepit. In his faselidam olympu corarcu ciliciae: Isauros
q; agressus ad deditione redegit: atq; infra trienniu bello fine dedit
Primus omnium romanorum in thauro iter fecit. Is reuertens triumphu accep:
et nome Isaurici meruit. At in Illyricu missus e. C. Scronius pro
cos. Is mltam parte dalmatie subegit. Salonas cepit: et composito
bello roma post biennium redyt. Hisdem tpribus cosule. M. emilius
Lepidus catuli collega ciuile bellu uoluit comouere intra una tn
estate motus ei oppssus e. Ita uno tpre mlti simul triumphi fuerut.
Metelli ex hispania. Curionis ex macedonia. Seruilij ex Isauria. ¶
Anno urbis codite. DCLXXVI. L. licinio lucullo. et. M. aurelio. Cotta
cos. mortuus e. Nicomedes rex bithynie ex testameto pplm. r. hrden
fecit. Mitridates pace rupta bythynia et asiam rursus uoluit inuadere.
Aduersus eu ambo cos. missi no una huere fortuna. Cotta apd calcedone
uict ab eo acie: et intra oppidu coact est: et obsessus. Sed cu se
mitridates ciziceum transtulisset. ut cizico capto totam asiam
inuaderet. lucullus ei alter. cos. occurrit At du Mitridates in obsidione
cizici comorat ipe eu atergo obsedit. fame q; consumpsit: et
mltis plys uicit. Postremo bizantium q nuc constantinopolis e fugau.
nauali q; plio duces ei oppssit. Ita una hyeme et estate a lucullo
ad centum fere. uij. regis extincta sunt. ¶ Anno urbis rome DC
LXXVIIJ. macedonia prouinciam. M. licinius lucullus accep conso
brinus ei: qui contra Mitridate bellu gerebat et in Italia nouu bellu
subito comotu est. Septuagita em et. iiij. gladiatores ducibus parata
codixo et oenomao effracto capua eludo fugerut bessuiuu monte
occupauerut. Vn erumpetes clodiu ptoris qui eos obsidione cicerat

caſtra expugnauerit. ipſo quoque in fuga acto cuncta in preda euiterit. Inde per
coſentia et metapontum circumducti ingentia breui agmina collegerit.
Itaque cum cedibus, incendijs rapinis. ſtupris que omnia miſeret / multe que ſe
matrone ob dolore pudoris uiolati neccaſſent / pene non leuius bellum
in ea quam hanibal mouerit. Nam multis ducibus et duobus ſimul. cos. r. uictis
ſexagita fere. m. armatorum exercitum congregauerit: victi que ſunt in apulia a. M.
licinio craſſo pro.cos. et poſt multas calamitates in italia bello huic tertio
anno finis impoſitus. DClxxxi. anno urbis condite. p. cornelio. cos.
tamen duo grauia bella in imperio. r. erat. Mitridaticum et macedonicum.
Hec duo luculli agebat. L. luculus et. M. luculus. l. ergo lucullus
poſtquam cizi cena qua uicerat Mitridatem et nauale qua duces ei oppſſerat
perſecutus e eum. et recepta paflagonia atque bythynia et regnum ei inuaſit
Sinope et amiſon ciuitates ponti nobiliſſimas cepit. Secundo prelio apud
ganera ciuitatem quo ingentes copias ex omni regno adduxerat. Mitri
dates cum. xxx. lectiſſima regni romanorum exercitu uaſtata eent. Mitridates
fugatus et caſtra ei direpta: armenia quoque minor quam tenuerat. eidem
ſublata e. Suſceptus e tamen mitridates poſt fugam a tigrane armenie rege:
qui tum ingenti gloria imperabat. perſas ſepe uicerat. meſopotamia occupauerat;
et ſyriam. et fenices parte. Ergo luculus repetens hoſte fugatum et re
gnum tigranis qui armenijs imperabat ingreſſus e. Tigrano terra ciuitate
artianenc nobiliſſima regni armenij accepit ipſum rege cum DC. vij. liba
narijs: et. C. ſagittariorum et armatorum uenicte. x. et viij. militum hiis
ita uicit ut magna parte armeniorum deleuerit. Inde Niſibi profectus eam que ciuitate
cum regis fratre cepit. Sed hi quos in ponto lucullus reliqrat cum exercitus parte / ut
regiones uictas et romanorum exercitus tuerent / negligenter ſe et auare agentes occaſi
one iterum Mitridati in pontum irrupendi dederit Atque ita bellum renouatum eſt.
lucullo parati capta niſibi contra perſas ſucceſſor e miſſus. Alter autem
lucullus qui macedoniam adminiſtrabat primus romanorum intulit bellum: atque eos
ingenti prelio in hemo monte ſuperauit. oppidum muſcudama quod beſſi habitabat
eodem die quo agreſſus e vicit. Cabulem cepit. uſque danubium penetrauit
Expugnauit et gentes: que ropeis montibus circumfuſe inter cetera dictu auditu
que horrida / quem in captiuos agebat raptis cum poculo eet humanorum capitum oſſibus

cruentis capillatis adhuc ac per interiores cauernas male effosso cerebro
oblidis auide ac sine horrore tanquam ueris poculis utebantur. Item multas supra
pontum positas ciuitates agressus est. Illic appoloniam euertit. Gallatiam partem
nonopoli. thomios hystrum burnanem cepit bello confecto roman rediit.
Ambo tamen triumphauere. lucullus qui contra mitridatem pugnauerat.
maiore gloria cum tantorum regnorum uictor redisset. Confecto bello macedonico
manente Mitridatico. quod recedente lucullo rex collectis auxiliis repa
rauerat bellum creticum ortum est. Ad id missus cecilius metellus ingentibus
preliis intra triennium omnem prouinciam cepit: appellatusque est creticus. atque
ex insula triumphauit. Quo tempore libia quoque romano imperio per testamentum
Appionis qui rex eius fuerat accessit. in qua inclite urbes erant beronice.
ptholomais. Cyrene. Dum hec aguntur pyrate omnia maria infestabant.
ita ut romanis toto orbe uictoribus sola nauigatio tuta non esset. Quare id bellum
CN. pompeio decretum est: quod intra paucos menses ingenti et felicitate et celeri
tate confecit. Mox ei delatum et bellum contra regem Mitridatem in armenia
minore nocturno prelio uicit. castra diripuit. xl ei occidit. xx. tamen de exercitu
suo perdidit: et duos centuriones. Mitridates cum uxore fugit: et duobus
comitibus: neque multo post cum in suos fuiret et cum plures amicos suos nec non
et filium padrarim Agare quoque filios trucidasset farnates alter filius eius ex
fratrum territus exercitum ad persequendum se missum sibi reconciliauit: et mox
aduersus patrem duxit. Mitridates diu ex altissimo muro frustra precatus
ubi inexorabilem uidit. ita fertur exclamasse. Quoniam farnates inquit mori
iubet uos si estis dii patrii precor: ut quandoque hac uoce ipse audiat a liberis suis:
statimque descendens ad uxores pellices. ac filias suas uenenum omnibus dedit.
quod cum ipse nouissimus hausisset nec tamen propter remedia quibus se premunierat
ueneno consumi posset gallum quendam militem inuitauit: eique iugulum prebuit. hunc finem
habuit Mitridates. Periit autem apud bosphorum uir ingentis industrie
consiliique: qui regnauit annis lx. uixit lxxii. Contra romanos bellum habuit
xl. tigranem in pompeius bellum intulit. Ille se ei dedit. et in castra pompei.
x. et vi. miliariis ab artaxata uenit ac diadema suum cum procubuisset
ad genua pompei in manibus ipsius collocauit. quod ei pompeius reposuit
honorificeque eum habitum regni tamen parte multauit. et grandi pecunia. Adepta

e ei Syria. fenice. sofene. vi. pterea taletor argenti. q pplo. r. daret: qr bellu sine ca romanis commouisset. Pompeius mox et albanis bellu intulit: et eor rege prudenter uicit. Postremo per eplas ac munera rogat ueniam ei et pace dedit. Hyberie q rege Artace uicit acie: et in deditione accepit. Armenian minore Deyotaro gallatie regi donauit: qui Socius belli Mitridatici fuerat. Attalo et polemini paflagonian reddidit. Aristachum colchis rege imposuit. mox itureos et arabes vicit: et cu uenisset. in syriam Seleuciam uicina Antiochie ciuitatem libertate donauit: q rege tigrane no recepisset. Antiochensibs obsides reddidit. Aliquantulu agror danna cesibs dedit. quo locus ibi spatiosior fieret delectat loci amenitate et aquar abudantia. Inde ad iudea trasgressus e. hierosolima cap gentis obsedit/ no solu na loca uex et ingenti muro fossa q maxima munita. cu alias alys legiones die noctequ succede sine reliquie cogeret vix tertio mense expugnauit. xiij iu deor occisis. ceteris in fide acceptis/ muros ciuitatis eunti equariq solo imperauit. Cui circuit. iiij passuum dicitur fuisse. Cumq aliquantos pncipes iudeor securi percussisset hircano sacerdotiu restituit. Aristobolu captiuu roma duxit Hoc bellu orientis cu. xx. et duobs regibs sese gessisse ipse pompeius narrauit. His gestis in asia se recepit: et fine antiquissimo bellu dedit. C. M. tulio. Cicerone oratore et. C. Antonio. cos. anno urbis codite. DCL. xxxviiij. L. Sergius catilina nobilissimi gnis uir sed ingeny prauissimi ad delenda priam coniurauit cu quibs claris quide s audacibs viris. A cicerone urbe expulsus e Socij ei dephensi in carce strangulati sunt. Ab antonio altero cos. Catilina ipse uict plio e et interfect. C DCCX. anni urbis codite decimo iunio Sillano et. L. Murena. cos. Metellus d creta triumphauit. Pompeius d bello pyratico et mitridatico. Nulla unq pompa triumphi silis fuit. Ducti sunt an ei currum fily mitridatis filius tigranis: et aristobolus rex iudeor per lata e inges pecu et auri atq argenti infinitu. Hoc tpre nullu per orbe terrar graue bellu erat. C Anno urbis codite DCC. iii. C. Iulius Cesar qui poa imperauit cu. L. bibulo. cos. e. factus Decreta

e ei gallia et yllricu cu legionib; decem. Primos uicit Heluetios
qui nunc sequani appellantur. Dein uincendo bella grauissima usq;
ad oceanu byrtanicu processit Expugnauit nanq; in ea helincios.
tulingos. latobolos. rauracos et boios. Ex quib; xl. et vii. perempta sunt.
cetera diffugerunt. Dein Ariobistu rege cui auxiliabatur Arudes. marcomones.
triboci. uagiones. nemetes. edusses. esuebi fuge copulit: duas q; uxores
ei totide q; filias cepit: omen q; exercitu p. L. passuu insaciabiliter cecidit.
Post hec gente belgaru: cui adheserat bello uagimcu lx. armatorum.
suessones cu. L interemit. Preterea quoru adeo indomita feritas erat
ut nuq adse mercatores accede sineret. Hi nihilominus. L. armatoru
hintes. Atrepates et et ambiani. Menepii. Caleti. belocases uoloman.
Attuaci. codruses. eburones. cerosi. Cemani: qui uno noie germani
uocant: quoru oium cu his quos supdiximus. ccl xx y. fuisse referunt.
Hi cu erupentes esiluis repete exercitu cesaris p territu in fuga uertissent.
tande hortatu cesaris exercit restitut: eos q; ad internitione pene
deleuit Dehinc Atturus albinus legatus cesaris alurcos. euorabites.
lixomos q; in credibili cede deleuit. p. crassus alter legatus ex equitanis
et centobris. xxx et viii. interfecit. Cesar rursus germanos qui
rhenu transierant et totas gallias subice sibi parabat bello adorsus
usq; ad internitione cecidit: quoru feruntur. cccc xl. fuisse Deinde
facto ponte rhenu transgressus sueuos maxima et ferocissima gentem
quoru ee centu. pagos mlti prodidere, tota q; germania perterruit.
mox in galliam se recepit. Domuit aute annis. viiii. fere oem gallia: q
inter alpes flume rhodanu. rhenu et oceanu e. et circuitu patet ad
uicies tricies cetena milia passuu. Britanis mox bellu intulit. quib; an
cu nec nom quide romanoru cognitu erat. eos q; uictos / obsidib; acceptis
stipediarios fecit Gallie aute triti noie annuu impauit sex tertiu qua
dringentes. Germanos q; trans rhenu agressus immanissimis plus
uicit Inter tot successus, ter male pugnauit. Apud albenos semel
pns: et absens agermania bis. Nam legati ei duo Tyturius et Arun
culeius per insidias cesi sunt. Circa eade tpra anno urbis con
dite. DC. Lxxxxvii. M. licinius. Crassus collega. CN. pompei magni

in cōſulatu ſecūdo cont̄ parthos miſſus ē et cū circa carras cont̄ omē et
auſpicia dimicaſſet a Surena orodis regis duce uictus ad poſtremū
interfect⁹ eſt cū filio clariſſimo iuuene. Reliquie exc̄it⁹ p caſium qſtore
ſuate ſunt: qui ſinglari aīo pditas res tāta ūtute reſtituit: ut pſas
rediēs trans eufratē crebris plijs uicēt. ¶ Hinc iā bellū ciuile
ſucceſſit execradū et lacrimabile: quo p̄ter calamitates q̄ in
plijs acciderūt et ppli. r. fortuna mutata ē. Ceſar eni rediens
ex gallia uictor cepit poſcere alterū cōſulatū: atq; ita ut ſine dubi
etate aliqua ei deferet̄ Contradictū ē a Marcello. cōs. a Bibulo
pompeio a Catone iuſſumq; et ut dimiſſis exc̄itib; ad urbē rediret:
et ex Marcelli. cōs. auctoritate ad legiones q̄ apud luceriā erant
pompeius cū imperio miſſus ē. propter quā iniuriā ab arimino ubi
milites cōgregatos hēbat adūſum patriam cū exc̄itu ueīt. Cōs. cū pōpeio
ſenat⁹ q; oīs atq; uniūſā nobilitas ex urbe fugit: et in gretiam
trāſijt apud epyrū. macedoniā achaiā. Pompeio duce ſenat⁹ cont̄
ceſare bellū parauit. Ceſar uacuā urbē ingreſſus dictatorē ſe fecit.
Inde hiſpanias petiuit. Pompei exc̄itus ualidiſſimos et fortiſſimos cū
trib; ducib;. L. affranio. M. petreio. M. baſſone ſuperauit. Inde regreſſ⁹
grecia trāſijt. adūſum pōpeiū dimicauit. Primo p̄lio uictus ē et fugat⁹
euaſit tñ: q̄ nocte interueniente ſequi noluit. Dixit q; ceſar nec pompeium
ſcire uīcē: et illa tm̄ die potuiſſet ſupari. Dein in theſalia apud paleofarſā
eū productis utriq; ingētib; copijs dimicauerūt. Pompeius acie hīuit. xl.
peditū equites in ſiniſt° cornu. Dc. in dext°. D. p̄terea totius orietis aux̄ͣ
totā nobilitatē inūos ſenatores hūiſſe. Ceſar in acie ſua hūit peditū nō integͣ
xxx. L. equites mille: Nūq̄ adhuc roāne copie in unū neq; maiores neq;
meliorib; ducib; cōuenerat. totū terrarū orbē facile ſubactū: ſi cont̄ barbaros
duceret̄. Pugnatū tñ eſt ingēti cōtentiōe: Cūq; diu utriq; demū ſorte
cederet̄ atq; ex alia parte pōpeius interhortandū dicēt. parce ciuib;. nec tñ
facēt. Ex alia ūo ceſar q̄ urgēt dicēs militis facie feri. tandē uniuerſus
pōpei fugit exc̄it⁹. caſtraq; ei⁹ direpta ſunt. Ip̄e fugat⁹ alexadriā petijt:
ut a rege egipti cui tutor a ſenatu dat⁹ fuerat propter iuuenile ei etatem
accipēt aux̄ͣ. qui fortuna magis q̄ amicicia ſecut⁹ occidit Pompeium

capud ei et anulū cesari misit. Quo cōspecto cesar et lacrimas fu
disse dicit᷑. tanti uiri intuēs caput: et gn̄i quondā sui. Mox cesar
Alexādriā uēit. Ipi q̄q ptholomeus insidias parauit. Cesar ui insistētiū
hostiū p̄ssus scapham ascēdit: q mox pondē subsequtium grauata ac
mersa per. cc. passus ad nauē una manu eleuata. qua cartas tenebat
natādo peruēit. Mox nauali certāie pulsat᷑ magna felicitate classem
regia aut depssit. aut cepit. Alexādrinis petētib; rege reddidit:
monitū ut amicicīā magis roanam q̄ arma expiri studēt. Qui tn̄
illico ut liber fuit bellum intulit. Sed cōtinuo cū toto exercitu suo et
ipe delet᷑ est. Nam. xx. hoīū in eo bello cesa referunt᷑. xii. cum lxx.
longis nauib; dedita. D. ex uictorib; cecidisse. Rex ipe adulescens
scapha except᷒ ut fugēt m̄ltis insilīētib; mersus necat᷑ q̄ē. Corpus ei᷒
ad lit᷒ deuolutū inditio lorice auree cognitū ē. Cesar alexādria potit᷒
regnū deo p̄re dedit ptholomei sorori cū qua cōsuetudiē stupri hūerat:
q pa regio comitatu urbē ingressā ē. Rediens inde cesar farnacem
mitridatis magni filiū apud thesaliam rebellantē in pōto. et m̄ltas ppli
r. prouincias occupātē uicit acie. pōa ad mortē coegit. In romā regress᷒
iij se. cos. fec cū. M. hemilio lepido: cui ei magr̄ equitū dictatori ante
annū fuerat. Inde in africā profect᷒ ē ubi infinita nobilitas cū Iuba
mauritāie rege bellū reparauerat. Duces aute. r. erat. p. cornelius
scipio ex gn̄e antiquissimo scipiōis africani. Hic et socer magni popei
fuerat. M. petreus. Q. uarus. M. porcius cato. L. cornelius faustus.
Sylle dictatoris filius. Cont᷑ hos cōmisso p̄lio post m̄ltas dimicationes
uictor fuit cesar. Cato. Scipio. petreius. Iuba ipi occidexūt. faustus
Sylle quondā dictatoris fili᷒ pōpei gener a cesare interfectus. Post
annū cesar romā rediyt quatuor triumphis ingressus. iiij. se. cos.
fec. Stati ad hispanias profect᷒ ē ubi popei filij. CN. popeius. et sex
popeius ingēs bellū pparauerat. M̄lta p̄lia fuexūt. Vltimū apud mūda
citatem: inq adeo cesar pene uict᷒ ē. ut fugiētib; suis se uoluerit
occidē. ne post tanta rei militaris gl'am in potatem adulescentium
natus annos sex. et. L. deueniret. Deniq; reparatis suis uicit. Ex
popei filijs maior occisus ē minor fugit. Inde cesar bellis ciuilibus

toto orbe compositis / roma redyt. Agere insolentius cepit: et cont̄ cōsuetudinē roāne libertatis. Cū ergo et honores ex sua uoluntate pstaret / qui applo antea referebant. nec senatui adse uehementi assurgēt aliaq; regia et pene tiranica facēt. coniuratū est ineum alx ul' ampli senatoribꝫ equitibꝫ q̄ꝫ r. pcipue fuexit duo bruti: ex eo gn̄e bruti / qui prius. rome. cōs. fuerat: et reges expulerat. et. M. Cassius et Seruilius casca. Ergo cesar cū senat⁹ die inter ceteros aduenisset ad curiā tribꝫ et. xx. uulneribꝫ confoss⁹ est / Vir quo nullus unq̄ bellis magis emicuit. Eius si quidē ductu undecies centū nonaginta et duo. m. hostiū cesa sunt. Nam q̄tum bellis ciuilibꝫ fuderit / noluit annotare Signis collatis quinquagesies dimicauit. M. marcellus solus supgressus. L. et viiij. inctibus pari mō fuerat pliat⁹. Adhuc nullus celerius scripsit nemo uelocius legit. Quaternas et epl'as simul dictauit. Tante fuit bonitatis: ut quos armis subegerat clemētia magis uicerit. Eodē tp̄re rome tres simul exorti. cōs. paulatī in eadē urbe coluexit. Inter cetera portēta q̄ toto orbe facta sunt / bos insuburbano rome ad arantes locutus est: et frustra se urgeri: non enim frumenta sed homines breui defuturos.

Locut⁹ ē.

Lib. a

Anno urbis DCC. fere ac nono interfecto cesare oīa bella re parata sunt. Percussoribꝫ eni Cesaris senat⁹ fauebat. Antonius cōs. partiū cesaris ciuilibꝫ bellis opp̄mē eos conabat⁹. Ergo turbata re. p. m'lta Antonius scel'a cōmittēs a senatu hostis iudicat⁹. Missi ad eū psequndū duo. cōs. Pansa et hirtius et octauianus adulescēs annos. x et octo natus p̄re octauiano senatore genitus. maternū genus / ab enea per Iliam familia sortitus. Cesaris nepos: que ille testamēto hrdem reliq̄rat: et nom̄ suū ferē iusserat Hic est qui poā augustus est dictus. Hr profecti cont̄ antoniū tres duces uicexit. et apud mutinā aduicit. tn̄ ut uictores cōs. ambo morerēt. Hr tres exc̄it unico cesari augusto paruexit. Fugat⁹ tn̄ Antonius amisso exc̄itu cōfugit ad lepidū: qui cesaris magr

equitū fuerat et tū militū copias grandes hēbat a quo ſuſcept⁹
ē. Mox lepido opera date ceſar pacem cū Antonio fec. et q̄i uindi
catur⁹ pris ſui morte a q̄ ptentām fuerat adoptat⁹ roma cū exercitu
profect⁹. extorſit ut ſibi uiceſimo anno cōſulat⁹ daret. Senatū
proſcripſit. cū antonio et lepido rem. p. armis tenēe cepit. p hos
enī cicero orator occiſus ē: m̄lti q̄ alij nobiles. Interea brutus
et caſſius interfectores Ceſaris ingēs mouerūt bellū. Erant. N. p
macedoniā et oriente m̄lti exercit⁹: quos occupauerat. Profecti ſunt
igit̄ cont̄ eos Ceſar octauianus auguſtus et. M. Antonius Remāſat
.N. ad deffēdendā italiā lepidus Apud philipa macedoīe urbe cont̄
eos pugnauerūt. Primo p̄lio uicti ſunt Antonius et ceſar. Perijt tū
dux nobilitatis caſſius. Secūdo brutū et infinitā nobilitatē: q̄
cū illis bellū geſſāt. uicta interfecerūt. ac ſi inter eos diuiſa eſt
reſ. p. ut auguſtus hiſpanias. Gallias: et Italiā tenēt. Antonius aſiā
pontū orientē. Sed in italia. L. Antonius. cos. bellū ciuile cōmouit.
Fr̄ eī qui cū ceſare cont̄ brutū et caſſiū dimicauerat: Is apud
peruſium tuſcie ciuitatem uict⁹ et capt⁹ eſt: neq̄ occiſus. Interea a ſex
pōpeio gn̄o pōpei filij ingēs bellū in ſiciliā cōmotū eſt: cū his qui ſup
fuerat ex partib; bruti et caſſij ad eū cōfluētib; bellatū p ceſarem
auguſtū octauianū. et. M. Antoniū aduſum ſex pōpeium: et pax
poſtremo cōueīt. Eo tpre. M. agrippa in equitania re proſpere
geſſit. et. L. uentidius Aſcus irrupētes in Syria perſās trib; p̄lijs
uicit. Parthorū regis orodis filiū interfecit. Eo ipō die quo olim
orodis perſaꝝ rex p ducē Surenā craſſum occiderat Hic p̄mum
d̄ parthis iuſtiſſimū triumphū rome egit. Interī pōpeius pacē
rupit: et nauali p̄lio uict⁹ fugiēs ad aſiam interfect⁹ ē. Antonius
qui aſiā et orientē tenebat repudiata ſorore ceſaris. Aug. octa.
cleopatrā reginā egipti duxit uxorē. Cont̄ perſas et ipē pugnauit.
Primis eos p̄lijs uicit Regnātē eo cū uictoria egrediēs tū fame
et peſtilētia laborauit: et cū inſtaret parthi fugiētib; ipē pro
uicto receſſit. Hic q̄ ingēs bellū ciuile cōmouit cogētē uxore
cleopatra regina egypti. Dum cupiditate muliebri optat et

in urbe regnare. Victꝰ eſt ab auguſto nauali pugna clara et illuſtri apud
actū: qui locus in egipto e: ex qua fugit in egyptū: et deſperatis reb;
Cū oms ad auguſtū tranſiret ipe ſe interemit. Cleopatra exornata
diuſis ornamētis ad ceſare uēit. ſperās eū ut ceteros ſua ſpetie ad
libidinē illicere. Sed ille ſe intra pudiciciā coartās ad eiꝰ cōcupiſcentia
minime inflexus eā mox cuſtodiri mādauit. Que cuſtodie lapſā
in p̄cioſo ſepulcro iuxta antonium ſuū ſe collocās ſibi aſpide admiſit:
et ueneno eiꝰ extincta eſt. Egiptꝰ qui oct. Aug. imperio ro. adiecta eſt
pfectꝰ q; ei. CN. cornelius gallus. Hunc p̄mū egiptus romanū iudicē
hūit. Ita bellis toto orbe confectis octā. aug. romā redijt. Duodecimo
anno q̄ cos. fuerat, ex eo remp. xl et iiij. annos ſolus obtinuit. Ante
ēm. xij. annis cū Antonio et lepido tenuerat. Deniq; cū de oriēte uictor
reuſus ēēt urbēq; triplici triumpho ingreſſus: tūc p̄mū Auguſtus
eo q; remp. auxerit, cōſalutatus e: atq; ex tūc ſumma rerꝰ potātem
quā monarchiā greci uocāt adeptus e. His dieb; de taberna meritoria
fons olei exudauit: ac per totā diem largiſſimo riuo fluxit: ſignificās
gētib; grām xp̄i. Tūc et circulus ad ſpēm celeſtis arcus circa ſolem
apparuit. Igitꝰ cū quadrageſimo ſecūdo anno firmiſſima ueriſſimā
q; pace ceſar cōpoſuiſſet chriſtus dn̄s in bethleem natꝰ eſt: cuius
aduentui pax iſta famulata e. Nam nullo tp̄re an ceſare magis
roāna res floruit. Nam et exceptis ciuilib; bellis quib; inuictꝰ
fuit, roāno adiecit imperio egyptū. cantabriā. Dalmatiam ſepe
an̄ uictā: ſed penitꝰ tūc ſubactam. pannoniā. Equitiam. yllyricum.
thraciam. Vindelicos: et callaſos in Alpib;. Oms pōti maritimas
ciuitates. In his nobiliſſimas boſphorꝰ et pōti capadociā. Vicit autē
p̄lijs dacos. germanorꝰ ingentes copias cecidit. Ipm q; tranſalbiū
fluuiū ſummouit: qui in barbarico longe ultra rhenū eſt. Hoc
tn̄ bellū p druſum p̄uignū ſuum adminiſtrauit: ſicut p tyberiū
p̄uignū ſuum alterꝰ panonicū. Quo bello xl. captiuorꝰ ex germania
tranſtulit et ſup rippā rheni in galliā collocauit. Armeniam
a parthis recepit: obſides qđ nunq̄ perſes ei dederāt. reddiderūt
et ſigna roāna: q craſſo uicto ademerat. Scythe et Indi quibus

antea

antea romanorum nomen incognitum fuerat: munera et legatos ad eum
miserunt. Gallia quoque sub hoc provincia facta est cum antea regnum fuisset /
primusque eam M. Lollius pretor administravit. Tanto autem amore et apud barbaros
fuit: ut reges populi romani amici in honore eius conderent civitates: quas cesareas
nominarent. Sicut in mauritania a rege Iuba: et in palestina ab herode. que
nunc est urbs clarissima. Multi autem reges ex regnis suis venerunt:
ut ei obsequerentur: et habitu romano togati. scilicet: ad vehiculum vel equum ipsius
concurrerunt. Adeo denique turbas bella. simultates execratus est / ut numquam
nisi iustis de causis genti cuiquam bellum indixerit: ac tantis quidem esse ingenii hec
levissimi ducebat ardore triumphandi: et ob lauream coronam id est folia
infructuosa in discrimine pro incerto eventu certaminum / severitatem
civium precipitare. Neque imperatori bono quicquam minus quam temeritatem
congruere. satis celeriter fieri quicquid commode gereretur. Armaque
nisi maioribus emolumentis pene quam quod moneda non esse: ne commodo tenui
iactura gravi petita victoria similis sit hamo aureo piscantibus: cuius
abrupti amissique detrimentum nullo capture lucro pensari potest.
Avunculi quoque inventum vehementer arguebat: qui milites commilitones
novo blandoque more appellans dum affectat carior fieri: auctoritate
principis emollierat. Domique erga cives clementissime versatus est. In
amicos fidus extitit: quorum precipui erant ob taciturnitatem. Mecenas.
ob patientiam laboris modestiamque agrippa. Diligebat preterea virgilium
flaccumque poetas. Rarus quidem ad recipiendas amicicias. ad reti
nendas constantissimus. liberalibus studiis presertim eloquentie in tantum incum
bens: ut nullus ne in procinctu quidem laberetur dies: quin legeret.
scriberet. declamaret. Auxit. ornavitque romam edificiis multis
isto glorians dicto urbem lateritiam repperi. relinquo marmoream. Fuit
mitis. gratus civilis animi et lepidi. corpore toto pulcher: sed oculis
magis: quorum aciem clarissimorum siderum modo vibrans libenter accipiebat
cedi ab intendentibus tamquam solis radiis aspectu suo. A cuius facie dum
quidam miles oculos averteret et interrogaretur ab eo cur ita faceret.
respondit: quia fulmen oculorum tuorum ferre non possum. Nec tamen vir tantus
vitiis caruit. Fuit enim paululum impatiens occulte invidus

pala factioſus. Poro aute dnandi ſupra q̄ extimari pot cupidiſſim̄
Studioſus aleeluſor. Cuq; ēēt cibi atq; uini mlt̄u aliquatenus n̄o
ſomni abſtines. Seruiebat t̄n libidini uſq; ad probr̄u uulgaris fame.
N̄a inter duodecim Kathamites totide q; puelas accubare ſolitus
erat. Abiecta q; uxore ſcribonia amore aliene coniugis poſſeſſus
liuia q̄i marito concedete ſibi coniuxit: cu liuie ia nerat Tiberi
et druſus. Cuq; ēēt luxurie ſuies: erat t̄n eiuſden uicij Seueriſſim̄
ultor more hoiu qui in ulciſcedis uicijs. quib; ipi uehemeter
indulget. creſcit Annos vij. et lxx. ingreſſus nobe morbo in
terijt: q̄ q̄ alij ſcribat dolo uie extinctu metuentis nequicia
puigni. cu filiu agrippe que odio nouercali in inſulu relega
uerat reduci compererat: eo ſuma rex adepto pena daret. Ig
mortuu ſeu neccatu mlt̄is nouis q; honorib; ſenat' cenſuit de
corandu. Nam pter id quod an̄a prem prie dixerat templa tam
rome q̄ in urbes celeberrimas ei coſecrauit. Cuctis uulgo iactatib;
ut aut n̄o naſceret. aut n̄o moreret uir: qui n̄o in merito a
maxia parte deo ſimilis e putat'. Neq; eni facille ullus eo aut
in bello felicior aut in pace moderatior. xliiij. annis quib; ſol'
geſſit imperiu ciuiliſſime uixit. In cictos liberaliſſim'. In amicos
fideliſſim': quos tatis euexit honorib;: ut pene equaret faſtigio ſuo.
Imperauit annos Lvj. Duodeci cu antoio. xl. u̅o et quatuor ſolus
qui certe nonq̄ aut reip. ad ſe poteia traxiſſet aut cu diu ea
potiret' n̄ magnis nature et ſtudiorum bonis habūdaſſet. Remp.
btiſſima Tyberio ſucceſſori reliquit: qui puignus ei mox gener
poſtremo adoptatione filius fuerat. Iſte q; claudius Tyberius
Nero dicebat' elegater a iocullatorib;. Caldius biberius mero ob
vinolentia noiat' eſt. Satis prudens in armis: ſatis q; fortunat'
an̄ ſumptu imperiu ſub aug fuit: ut n̄o in merito ei reip. dnat'
committeret'. Inerat ei ſcia lrax mlta. eloquio clarior: ſed ingeio
peſſio truci auaro inſidioſo ſimulās ea q̄ nollet his q̄i infenſus:
quib; coſultu ēē cupiebat. his u̅o quos oderat q̄i beniuolus appares.
Repetinis rnſionib; ac coſilijs melior q̄ meditatis. Nuſq̄ ipe

pugnauit. bella per legatos gessit sua. Quosdam reges ad se per blandi
cias euocatos numquam remisit. In quibus archelaus capadocie cuius etiam
regnum in prouincie formam reddidit: et maziam ciuitatem appellari
suo nomine iussit: que nunc cesarea dicitur. cum magaga antea diceretur.
hic tertio et .xx. imperii anno etatis .lxxviii. cum inani furore
insontes et noxios suos pariter externos que puniret resolutis
milicie artibus. armenia per parthos. mesia a dacis. panonia a sarmatis.
gallia a finitimis gentibus direpte sunt. Ipse ingenti omnium gaudio mor
tuus est in campania. Huius imperii .xv. anno dominus noster ihesus christus predi
cationis sue sumpsit initium. viii. que et .x. eiusdem anno ihesus christus
filius dei pro nobis sese morti offerens crucifixus est: Successit
Tyberio .C. cesar cognomento GALLICVLA. Drusi priuigni Augusti
et ipsius Tyberii nepos sceleratissimus: et qui et Tyberii dedecora
purgauit. Bellum contra germanos suscepit: et ingressus sueuiam
nihil strenue fecit. Stupra sororibus intulit: ex una et natam
filiam cognouit: qui cum aduersum cunctos ingenti auaricia libidine
crudelitate seuiret interfectus in palatio est anno etatis sue .xxxviii.
imperii .iii. mense .x. ¶ Post hunc fuit. Claudius patruus Gallicule: lib. 8.
qui apud mogonciacum monumentum habet. Cui gallicula nepos erat: et filius.
hic medie imperauit tranquille atque moderate: quedam crudeliter insule
britanie intulit bellum: quam nullus romanorum post cesarem attigerat:
eaque deuicta per .CN. Centium et Aulum plautium illustres et nobiles
uiros triumphum celebrem egit quasdam insulas et ultra britanias
in occeano positas imperio .r. addidit que appellantur archades. filio
autem suo britanica nomen imposuit. Tam ciuilis autem circa quosdam
amicos extitit: ut et plautium nobilem uirum qui in expeditione
britanica multa egregie fecerat triumphantem ipse prosequeretur et
conscendenti capitolium leuus incederet. Vixit annis .iiii. et lx. Imperauit
xiiii. post mortem consecratus est. diuus que appellatur. Successit huic Nero
gallicule auunculo suo simillimus: qui romanum imperium et deformauit:
et minuit. inusitate luxurie: sumptuumque: ut qui exemplo .C.
Gallicule in calidis et frigidis lauaret unguentis. retibus aureis

piſcaretur: q blacinis funib; extrahebat. infinita ſenat' parte interfec
bonis omib; hoſtis fuit. Ad poſtremu ſe tato dedecori proſtituit. ut
et ſaltaret et cantaret in ſcena cytharedico bitu et tragico. Parricidia
mlta comiſſit. fre uxore matre interfectis. urbe roma incedit: ut
ſpectaculi ei imagine cerneret. quale olim troya capta arſerat. in re
militari nihil omnino auſus britania pene amiſſit. Nam duo ſub eo
nobiliſſia oppida capta illic atq; euſa ſunt. Armenia parthi ſuſtu
lexert: legiones q; roanas ſub iugu miſext. Due tn ſub eo prouincie
facte ſunt. Ponthus et polemaicus/ cocedete rege polemone: et
alpeſ ceti rege defuncto. Per hec rome urbis execrabilis ab omib; ſimul
deſtitutus: et a ſenatu hoſtis iudicat': cu qreret ad pena/ q poena
erat talis: ut nudus per bublicu duct' forcipe capiti ei impoſito. uirgis
uſq; ad morte cederet': atq; ita pcipitaret' ſaxo: e palatio fugit: et in ſubur
bano ſe liberti ſui rure: quod e inter ſalaria et numetana uia ad qrtum
urbis miliariu ſe interfecit. Edificauit rome termas: q ana neromane
dicte: nuc alexadrine appellat'. Obijt. xxx. et uno etatis anno imperij. xiiij:
et in eo ois auguſti familia cōſumpta e. Denique oib; flagitijs ſuis et hoc
addidit q ſcos dei aplos petru paulumq; trucidauit. C Huic ſeruius
Galba ſucceſſit antiquiſſime nobilitatis ſenator: cu ſeptuageſſimun
et tertiu annu ageret etatis ab hiſpanis et gallis imperator elect' mox ab
uniuſo exercitu libenter accept'. Nam puata ei uita inſignis fuerat militarib;
et ciuilib; reb;. ſepe cos. ſepe pro coſule. frequter dux grauiſſimis bellis. Hui'
breue imperiu fuit. et qd bona bret exordia: n ad ſeueritate propeſior uideret'.
Inſidijs ottonis occaſus e imperij meſe ſeptimo iugulat' in foro rome ſepult'q;
in ortis ſuis: qui ſunt in aurelia uia non longe ab urbe roma. L. OTTO
occiſo galba inuaſit imperiu materno gne nobilior q paterno. neutro
tn obſcuro. In puata uita molis et neronis familiaris. In imperio
documentu ſui no potuit ondere. Nam cu hiſden tpribus quib; Otto Galba
occiderat/ et uitelius fact' eet a germanis exercitib; imperator/ bello contra eo
ſuſcepto cu ap batriacu in italia leui plio uict' eet/ ingetes tn copias
bret ad bellu/ Spote ſe met occidit/ petetib; militib;/ ne ta cito de belli
deſperaret euetu. cu tanti ſe no ee dixiſſet/ ut propter eum bellum ciuile

cōmoueret. uolūtaria morte obijt. xxx°. et viij. etatis anno lxxxx. et v. imperij die. Deinde uitelius imperio potitus ē familia honorata magis q̄ nobili. Nam pr̄ eius non admodum clare nat⁹. tres tn̄ ordinarios gesserat cōsulat⁹. Hic cū mlto dedecore imperauit: et grauī seuitia nobilitatis pa(p)rue ingluuie et uoracitate. Quippe cū die sepe q̄rto ul' quīto ferat⁹ epulat⁹ notissima certe cena memorie mādata ē: quā ei uitelius fr̄ eius exhibuit. In qua sup̄ ceteros sumpt⁹ duo milia piscium vij auium apposita tradunt̄. Hic cū neroni similis ēē uellet atq3 id adeo pre se ferret ut et exequias neronis que humiliter sepulte fuerant honoraret a Vespesiani ducib3 occisus ē. Interfecto in urbe prius Sabino uespesiani fr̄e que cū capitolio incendit. Interfect⁹ est aut̄e magno dedecore tract⁹ p urbem romā p̄ nudus erecta coma et capite: ei subiecto ad mentū gladio stercore inuoluto. ac pect⁹ ab omnib3 obuijs appetit̄. Postremo iugulat⁹ et in thyberi deiect⁹ et cōi caruit sepultura. Perijt aut̄e etatis anno septimo. et. L°. imperij mense. viij. et die uno. Vespesianus huic successit: fact⁹ ap̄ palestinā imperator p̄nceps quidē obscure nat⁹: sed optimis comperandus p̄uata uita illustris: ut pote qui a claudio in germaniam et deinde britāniā missus tricies et bis cū hoste cōflixerat. duas ualidissimas gentes. xx. oppida insulam uicta britanie sitam roāno imperio adiecerit. Rome se imperio moderatissime gessit. Pecunie tantū auidior fuit: ita ut eam nullis iniuste auferret. quā cū omi diligētie prouisione colligēt tamen studiosissime largiebat⁹ p̄sertī indigētib3. Nec facile ān eū cuiq3 p̄ncipis ul' maior ē liberalitas comperata. ul' iustior placidissime leuitatis ut qui maiestatis cont̄ se reos nō facile punierit ultra exilij pena. Sub hoc india roāno accessit imperio: et hyerosolimā q̄ fuit urbs nobilissima palestine. Achaiam liciam: rhodū. bizantiū Samū: q̄ libere ān id tps fuerant. Item thraciā. ciliciā Comagene. q̄ sub regib3 amicis egerant in prouintiar̄ formā redegit offensar̄ et inimicitiar̄ immemor fuit. Conuicia a causidicis et p̄hīs in se dicta leuiter tulit. Diligēs tn̄ cōercator discipline militaris. Hic cū filio tito de hierosolimis triumphauit. Per hec cū senatui pplo postremo cunctis amabilis ac iucūdus ēēt profluuio uentris extinctus ē. in uilla propria circa sabinos annū agens etatis

lib. 7.

LXVIII. Imperii nono et die VII. atque inter divos relatus est. Genitura filiorum
ita cognita habuit: ut cum multe coniurationes contra eum fierent. quas patefac
tas ingenti dissimulatione contempsit: in senatu dixit. aut filios sibi
successuros aut neminem. Huic Tytus filius successit: qui et ipse
Vespesianus est dictus vir omnium virtutum genere mirabilis adeo ut amor et
delicie humani generis diceretur. Facundissimus. bellicosissimus. moderatissimus.
causas latine egit. poemata et tragedias grece composuit. In op
pugnatione Hyerosolimorum sub patre militans duodecim propugnatores
duodecim sagittarum ictibus confixit. Rome tante civilitatis in imperio
fuit ut nullum omnino puniret convictos adversum se coniurationis dimisit:
ut in eadem familiaritate. qua ante habuerit facilitatis et liberalitatis
tante fuit / ut cum nulli quicquam negaret et ab amicis reprehenderet
responderit / nullum tristem debere ab imperatore discedere. Preterea
cum quadam die in cena recordatus fuisset nulli se illo die quicquam
prestitisse dixerit amicis. Hodie diem perdidi. Hic rome amphiteatrum
edificavit. et quinque milia ferarum in dedicatione eius occidit. Post
hec inusitato favore dilectus morbo periit in ea qua pater villa post
biennium et menses. VIII. dies. XX. quam imperator erat factus etatis
anno altero et XL. Tantus luctus eo mortuo publicus fuit: ut omnes
tamquam in propria doluerit orbitate. Senatus obitu ipsius circa vespera
nunciato nocte irrupit in curia: et tantas ei mortuo laudes. gratias
que congessit: quantas nec vivo umquam egerat: nec presenti inter divos
relate sunt. Domicianus mox accepit imperium frater ipsius iunior
Neroni aut Galligule aut Tyberio similior quam patri aut fratri suo.
Primis tamen annis moderatus in imperio affuit mox ad ingentia vicia
progressus libidinis. iracundie crudelitatis avaricie tantum in se odii con
citavit ut merita et patris et fratris aboleret. Interfecit nobilissimos
e senatu. Dominum se et deum primum appellari iussit. Nullam sibi nisi
auream aut argenteam statuam in capitolio passus est poni. Consobrinos
interfecit suos. Superbia quoque in eo execrabilis fuit. Expeditiones
quatuor habuit. Unam adversus sarmatas alteram adversum carthas.
duas adversum dacos. De dacis chattis que dupplicem triumphum egit.

De ſarmatis ſola laurea uſurpauit. mltas tn hiſde bellis calamitates paſſus e. Nam in ſarmatia legio ei cu duce interfecta e. Et a dacis oppius ſabinus cōſularis et cornelius furius pfectus ptorio interfecti ſunt cu magnis exercitib. Rome qꝫ mlta opera fecit inhis capitoliu et forū traſitoriu diuorū porticus. iſium ac ſerapeum et ſtadiu. Ver cu obſcelera uniuſis exoſus ēē cepiſſet interfect eſt ſuorū cōiuratiōe in palatio anno etatis. xxxv. imperij. xv. funus ei ingenti dedecore per ueſpelliones exportatū: et ignobiliter e ſepultu.

ANNO. Dccc. et. L. aburbe cōdita. vetere et ualete. cos reſ p. ad proſperimu ſtatu redijt bonis pncipib ingenti felicitate cōmiſſa. *lib. 10.*

Domiciano eni execrabili tirampno Nerua ſucceſſit: Vir in puata uita moderatus et ſtrenuus. nobilitatis medie: qui ſenex admodu opera date petroio ſecūda pfecto ptorio. ite percheno interfectore domitiani imperator e factus: equiſſimu ſe et ciuiliſſimu prebuit rei p. diuīa prouiſiōe cōſuluit trayanu adoptādo. Mortuus e rome poſt annu et. iiij meſes imperij ſui ac dies. viij. Etatis lxx. et altero anno atqꝫ inter diuos relat eſt. Succeſſit ei ulpius crinitus Trayanus natus tralie in hiſpania familia antiqua magis q̄ clara. Na pr ei pmu. cos. fuit imperator aut apud aggripina in gallis fact e remp. ita adminiſtrauit: ut omib pncipib merito pferat. inuſitate ciuilitatis et fortitudinis roani imperij qꝫ poſt auguſtu magis deffenſum fuerat q̄ nobiliter apliatu fines longe late qꝫ diffudit. Vrbes tranſ rhenu in germania reparauit. Daciam decibalo uicto ſubegit prouicia tranſ danubiu facta inhis agris quos nuc caiphal uicto habi et tribigi hnt. Ea prouicia decies centena milia paſſuu in circuitu tenuit. Armenia qua ocupauerat parthi recepit: farmato ſyrie occiſo: qui eā tenebat. Albanis rege dedit. hiberorū rege et ſauromatarū et boſphoranorū et arabum et boſdreuorū et colchorū in fide accepit. Carducos marcumedos occupauit: et antenuſiu magna phidis regione ſeleutia: et theſiphōte. babilone. meſonios uicit. ac demu uſqꝫ adindie fines et mare rubru acceſſit: atqꝫ ibi tres prouincias fecit. Armenia. aſuria. Meſopotamia,

traianus

cu hīs getib; q̄ macedonia attigut. Arabia p̄ea im prouīcie formā
redegit. In mari rubro classem cōstituit ut per ea indie fines uastaret.
Glām tn̄ militare ciuilitate et moderatione superauit: rome et
prouincijs omib; se equale exhibēs amicos salutādi ea frequentat' ul' egro
tantes. ul' cu festos dies habuisset conuiuia cū hisdē indiscreta uicissim
sepe hīns in uehiculis eo᷑ sedes. Nullu senato᷑ ledēs. Nihil ad
augedu iniustu agēs liberalis in cunctos. p̄ue p̄uati q̄z ditās os et honorib;
augēs. quos mediocri familiaritate cognouisset. orbē terra᷑ edificās
mltas immunitates ciuitatib; tribuēs. nihil nō tranquillu et placidum
agēs: adeo ut oī ei' etate unus senator dānat' sit: atq; is tn̄ p senatu
ignorate Trayano. Ob hec p orbē terra᷑ deo proxim' nō nihil uenera
tionis meruit et uiuus et mortuus. Inter alia dicta hoc ipsius fertur
egregiu. Amicis. N. culpātib; q̄ nimis circa oēs cōis eēt: rndit tale
se eē imperatore p̄uatis/ quales sibi imperatores p̄uatos optassent.
Post ingēte ig' glām belli domiq; q̄sita a p̄side rediēs ap seleuciā
isaurie ciuitatē pro fluuio uetris extinct' est. Obijt aut etatis anno
lxiij. mēse p̄mo die. iij. Imperij. xviiij. inter diuos relat' est. Sol'
omniu int' urbē sepult' ē. Ossa collocata in urna aurea in foro q̄d
edificauit sub columna posita sunt: cui altitudo cxl pedes hīt. huius
tm̄ memorie delatu ē: ut usq; ad nr̄am etatē nō aliter a senatu p̄ncipib;
acclamet': nisi felicior augusto melior Trayano. Adeo in ea glā
bonitatis obtinuit: ut assentātib; ul' uere laudātib; occasionē magni
ficētissimi p̄stet exēpli. ¶ Defuncto Trayano helius Adrianus creat'
ē p̄nceps sine aliqua quidē uoluntate Traiani sed opera dante plotina
Traiani uxore. Nan et Traianus q̄q̄ cōsobrinie sue filiu uoluerat ado
ptare. Viuus nat' et ipse Italie in hispania: qui Trayani glē inuidens
stati prouintias tres reliquit: quas traianus addiderat. Idē suria
et mesopotamiā et armeniā reuocauit exercit': ac fine Imperij uoluit
eē eufratē Idē et dacia facē cogitātē amici deterruerūt: ne mlti ciues. r.
barbaris traderet'. propterea q̄z traianus uicta dacia ex toto orbe roma
infinitas eo copias hoīm transtulerat ad agros et urbes colendas
Dacie. N. diuturno bello d' uiali res fuerat exhauste Pacem tn̄ oī

imperii sui tpr hũit. semel tm̃ p p̃side dimicauit. Orbe .r. circuiuit:
mlta edificauit. facũdissim̃ latino s̃moe greco eruditissim̃ fuit. Nam
magna clemẽtie gl'am hũit. diligẽtissim̃ tam circha clarũ q̃ et militũ
disciplina. Obiit in campania maior sexagenario Imperii anno .xxi. mese.
.x. die .xx. senat⁹ ei tribuere uoluit diuinos honores. tñ cũ successor
impi. T. Aurelius Antonius fuluius hoc uehemeter exigẽt et uniuersi
senatores pala resisteret / tandẽ obtinuit. ¶ Ergo Adriano successit
.M. Antonius. fuluius bononius. Idem et pius noiatus gñe claro: sed
admodũ uetere. Vir insignis: et qui merito nume pompilio cõferat.
ita ut romulo Traianus equat⁹ / Vixit ingẽti honestate signat⁹ maior
imperio. nulli acerbus cũctis benignus in re militari moderata gl'a.
defendẽ magis prouĩcias q̃ ampliare studẽs. Viros equissimos ad
adminstranda remp. querẽs. bonis honorẽ hñs improbos sine aliqua
acerbitate detestãs regib; amcis uenerabilis nõ mĩn⁹ q̃ terribilis: adeo
ut barbaror plurime nationes depositis armis ad eum controuersias
suas lites q; refferent: sniẽ q; pareret. hic añ imperiũ ditissim̃ opes
quidẽ os suas stipẽdiis militũ / et circa amcos liberalitatib; minuit.
Ver erariũ opulẽtũ reliquit. Pius propter clemẽtiã dict⁹ ẽ. Obiit
ap⁹ oriũ villam suã miliario aburbe .xuij. uite anno .lxxvij. Impii
.xxiij. atq; inter diuos relatus ẽ. et merito cõsecrat⁹. ¶ Post huc
imperauit. M. ANTONIVS VERVS haud dubie nobilissimus:
quippe cũ ei origo pr̃na a numa pompilio materna a Soletino rege
pendẽt. et cũ eo. L. Annius ANTONIVS. Seuerus Tũc q; pmum
roãna res .p. duob; equo iure imperiũ admistratib; paruit cũ
usq; adeũ singulos semper huisset augustos. Hi et gñe inter se
cõiuncti fuerũt: et affinitate. Nam uerus annius Antonius gener
Antonii pii fuit: per uxorẽ Galleria faustina iuniore cõsobrina
suã. hi bellũ cont̃ parthos gesserũt: qui post uictoria Traiani tunc pmu
rebellauerat. Ver Antonius ad id profect⁹ ẽ: qui antiochie et circha
armenia agẽs mlta p duces suos et ingẽtia patruit Seleucia assyrie
urbem nobilissima cum .xl. hoim cepit. Partichũ triumphũ reuexit.
cũ frẽ eodẽ q; socero triumphauit. Obiit tñ in uenetia cum a

concordia ciitate ariminu proficiſceret: et cu fre in uehiculo ſederet: ſubito ſanguie ictuſ morbi: que greci amplexini uocat vir ingenij parz ciulis: reuerentia tn fris nihil unq atrox auſus. Cu obijſſet. xi. imperij anno inter deos relat eſt. Poſt eum Antonius ſolus remp. tenuit. Vir que mirari facilius quiſ q laudare poſſit A pncipio uite tranquilliſſimus: adeo ut ab infantia q3 uultu nec ex gaudio nec merore mutauerit. phie deditus ſtoice ipe et no ſolu uite morib; ſed et eruditione phs tante admirationis adhuc iuuenis: ut eu ſucceſſore parauerit Adrianus relinqre adoptato cu Antonio pio generz eius id circo ee uoluerit: ut hoc ordine ad imperiu perueniret Inſtitutus e ad phiam per apoloniu calcedone. ad ſciam lraz grecaz p cheroneſſu plutarchi nepote. latinas aut eu lras froto orator nobiliſſim docuit. hic eu omib; rome equo iure egit. ad nulla inſollentia ellatus eſt imperij faſtigio. liberalitatis promptiſſime. prouincias ingenti benignitate. moderatioe tractauit. Contra germanos eo pncipe res feliciter geſte ſunt. Bellu ipe unu geſſit marcho manicum: ſed qntum nulla memoria fuit: adeo ut punicis conferatur. Nan eo grauius e factu q unimuſi exercit. r. perierat. Sub hoc eni tant casus peſtilentie fuit. Vt poſt uictoria perſica/ roe ac per italiam prouincias q3 maxias hoium partes. militu os fere copie langore deficerent. Ingenti ergo labore et moderatioe cu ap carunthum iugi trienio perſeueraſſet/ bellu marcho manicu confecit: qd cu his quadriualdali. ſarmate. ſueui: atq3 ois barbaria commouerat: mlta milia hoium interfec: ac pauonijſ ſeruitio liberatis rome rurſus cu comodo Antonio filio ſuo/ q ia ceſare fecerat triumphauit. Ad huius belli ſumptu cu erario exhauſto largitioes nullas hret neq3 indicere prouincialib; aut Senatui uellet inſtrm regij cultus facta in foro diui traiani ſectione diſtraxit. Vaſa aurea. pocula criſtalina ac mirrina uxoria/ ac ſua ſerica et aurea ueſte. mlta ornamenta gemaz: ac p duos meſes continue ea ueditio hita e: mltu q3 auri relatu. Poſt uictoria tn emptorib; pcia reſtituit: qui reddere comparata uoluerit. Moleſtus nulli fuit: qui maluit ſemel empta retinere

His pmisit uiris clariorib. ut couiuia eodē cultu q ipe et instris
similib; exhibent. In editioe muner post uictoria adeo magnificus
fuit: ut centu simul exhibuisse tradat. Cuiq fortunata rem p.
et uirtute et masuetudie reddidisset / obijt octauo. x. Imperij anno -
vite. lxi: et oib; certa admitētib: inter diuos relatus e. // Hui successor.
ANTONIVS. Comodus. nihil pnum huit: n q Contr germanos
feliciter et ipe pugnauit. Septembre mesen ad nome suu transferre
conat est: ut comodus diceret: sed uxoria obscenitate deprauat /
gladiatorijs armis sepissime in ludo deinceps et in amphiteatro
cu huiuoi hoib; dimicauit. Obijt morte subitanea: atq; adeo ut
strangulat ul ueneno interfect putaret: cu annis. xij. pren et viij
mesib; imperasset. Tanta execratione oium ut hostis gnis humani
et mortuus iudicaret. ¶ Huic successit. PERTINAX grandeuus:
et qui cu septuagenaria attigisset etate pfectura urbiu agens ex senat
cosulto imperare iussus. lxxx. die Imperij ptorianor militu seditioe
et Iuliani Scelere occissus est. ¶ Post eu Siluius IVLIANVS. remp.
inuasit. Vir nobilis: et iure peritissim. nepos siluij iuliani: qui
sub diuo adriano perpetuu composuit editu vict est a seuero
ap miluiu ponte interfect in pallatio uixit mensib. vij. postqua
ceperat imperare. ¶ Hic imperij. r. admistratione Septimus
seuerus cepit oriudus ex africa prouicia tripolitana oppidi lepti
solus oi memoria et ana et post ex africa imperator fuit. Hic primu
fisci aduocat fuit mox militaris tribunus: p multa dein et uaria
offitia / atq; honores usq; ad admistratione tocius rei.p. ueit Perti
nace se appellari uoluit / in honore ei pertinacis: qui a iuliano
fuerat occisus. parcus admodu fuit. natura seuus. bella multa et
feliciter gessit. Possenu nigru qui in egypto et syria rebellauat
ap cizicu interfec. Parthos vicit: et arabes anteriores: et Aza
benos Arabas qz eos superauit: ut et prouicia ibi facet. Id circo
Partichus. Arabicus. Azabenicus dict est. multa tota urbe roana
reparauit Sub eo et. Clodius Albinus qui in occidendo ptinace
socius fuerat Iuliano cesarem in gallia se fecit. Victus q apud

Lugdunū interfect⁹ ē. Seuerus clarus fuit: et lrīs doctus phīe ſciam
ad plenū adept⁹. nobiliſſimū bellū im britānia huit: et quo receptas
prouīcias oī ſecuritate muniret vallum p. xxxij. paſſuum a mari
ad mare deduxit. Deceſſit eboraci admodum ſenex imperij anno. xvi.
diuus appellat⁹ eſt. Nam duos filios ſucceſſores reliquit. Baſſianū
et getta Sed Baſſiano Antonij nomē a ſenatu uoluit imponi. Itaq̧ dict⁹
eſt. M. Aurelius. Antonius Baſſianus: pri q̧ ſucceſſit. Nam getta
hoſtis publicus iudicat⁹ confeſtī perijt. M. ig̃ aurelius Antonius
Baſſianus idē q̧ caracalla mox fere p̄ri nox fuit. paulo aſperior:
et minax opus rome egregiū fec lauacra q̄ antoniana appellant̃
nihil p̄terea memorabile impatiētis libidīs fuit: qui nouercā ſuam
iuliam uxorē duxerit defunct⁹ ē in oſdrena apud edaſam moliēs
adūſum parthos expeditionē anno imperij. vi. meſe. ij. vix egreſſus
xliij. Annū funere p̄ elatus eſt. ¶ Deīn opilius macri⁹ qui p̄fect⁹ p̄torij
erat cū filio. Diadumeno facti imp̄atores nihil memorabile ex t̄pris
breuitate geſſerūt. Nā imperiū eorū duū meſiū fuit: et unius anni
Seditiōe militari ambo pariter occiſi ſunt. ¶ Creatus eſt poſt hos. M.
aurelius Antonius. hic Antonij caracale filius putabat̃. Sacerdos aūt
Eliogaballi templi erat. Is cū roma ingēti et militū et ſenat⁹ expectatiōe
ueniſſet probris ſe omnib; contaminauit. Impudiciſſime et obſceniſſime
uixit bienio poſt et octo meſib; tumltu interfect⁹ eſt militari. et cū
eo mater ſuria ſera. ¶ Succeſſit huic Aurelius Alexander. ab exercitu.
Ceſar a Senatu Auguſtus noiatus. iuuenis. admodū. Suſcepto q̧
adūſus p̄ſas bello. xerxem eorū rege gl'oſiſſime uicit. militare diſci
plina ſeueriſſime rexit. quaſdā tumltuātes legiōes integras
exauctorauit Aſſeſſore huit. L. Scrīniū. Magr̄m uulpianū iuris
cōditore Rome q̄ fauorabilis fuit. Perijt in gallia militari tumltu
xiij. imperij anno et die viij in mamea mr̄en ſuam unice pius.

Post hunc maximus ex corpore militari p̄mū ad imperiū acceſſit
ſola militū uolūtate. cū nulla ſenat⁹ interceſſiſſet auctoritas:
neq̧ ipe ſenator ēēt. Is bello adūſus germanos feliciter geſto cū a milit̄ib;
imperator ēēt appellat⁹: a pupieno Aquileia occiſus ē, deſerentib; eū

militib ſuis cu filio adhuc puero cu quo imperauerat triennio:
et paucis dieb. // Poſtea tres ſimul Auguſti fuert. Pupienus
balbinus. Gordianus. duo ſuperiores obſcuriſſimo gne. Gordianus
nobilis: quippe cu pr ſe Senior gordianus coſenſu militu cum
pro coſulatu africe geret Maxiano imperate pnceps fuiſſet elect
Itaq cu roma ueiſſet balbinus et pupienus in palacio interfecti
ſunt. Soli gordiano imperiu reſuatu eſt. Gordian admodu puer
cu tranquilina roma eduxiſſet uxore geinu aperuit Ianu et ad
oriete profect parthis bellu intulit: qui ia moliebant erupe. Qd quide
feliciter geſſit: plyſ q ingetib pſas afflixit. Redies haud loge romis
finib interfect eſt fraude philipi: qui poſt eu imperauit. Miles ei
tumulu uiceſſio miliario aacrſo qd caſtru nuc romanox e eufrate
imines edificauit exequias roma reduxit. ipm diuu appellauit.
Philipi duo pr ac filius gordiano occiſo imperiu inuaſext: atq
exercitu incolomi reducto ad italia e ſyria profecti ſunt. his impantib
Mileſſim annus rome urbis ingeti ludox apparatu ſpetaculox q
celebrat e. Ambo dein ab excitu interfecti ſunt. Seior philip uerone
Rome iunior. Annis. v. Imperauext. Inter diuoſ tn relati ſunt. Ex quib
iunior philip adeo ſeueri ai fuit. ut nullo anq cometo ad ridendum
ſolu potuerit. pren q ludis ſecularib petulatius cachinate uultu
adu ſato notauit. Poſt hc Decius e panonia inferiore budalie
nat imperiu ſumpſit. Bellu ciuile qd in gallia motu fuerat oppſſit
filiu ſuu ceſare fec. Rome lauacru edificauit. Cu biemo impaſſet
ipe et filius ei uterq in barbarico interfecti ſunt. e quib ſenior gurgite
paludis ſumerſus e: ita ut cadauer ei potuerit inueiri digno danat
iudicio: qui pſecutione in xpanos moues inter ceteros btiſſimu leuita
et martire laurentiu extinxit. // Mox impatores creati ſunt. Galus
hoſtilian et gali fili uoluſian. Sub his hemilianus in meſia res nouas
emolit e. Ad que oppmedu cu ambo profecti eent in tra interfecti ſunt
no copleto biennio. Nihil oio clax geſſext ſola peſtiletia et morbis atq
egritudib mortuus eox pncipat e. Hemilian obſcuriſſie nat obſcuri
impauit. Siquide maur fuerat: ac tertio meſe extinctus eſt. //

Hinc licinius Valerianuſ in retia et norico uita ages ab exercitu
imperator et mox auguſt' e fact' Galienus q rome a Senatu ceſar
e appellat'. Hox imperiu roano noi pnitioſum et pene exitiale fuit: ut
ul' infelicitate pncipu ul' ignauia germani rauena uſq; ueniret
Valerius in meſopotamia bellu geres a ſapore pſax rege ſuperat' eſt
Mox et capt' ap parthos ignobili ſeruitute conſenuit. Namq diu uixit
rex eide prouincie incuruato eo pede huius ei impones ſolitus erat
equu aſcende. Galienuſ cu adoleſcens factus eet Auguſtus Imperiu
p felicit' mox comode ad ultimu pnitioſe geſſit. Nam iuueis in gallia
et in Illirico mlta ſtrenue fec. Occiſo ap murſa ingeio qui purpura
ſumpſerat et trabelliano diu placidus et quietus. mox in oem laſciuia
diſſolut' tenede reip. habenas probroſa ignauia et deſperatioe laxauit.
Alamai uaſtatis gallis in italia penetrauerut. Dacia q a traiano ultra
danubiu fuerat adiecta tn amiſſa e. Macedoia. ponthus. aſia uaſtata
p gothos. panonia a Sarmatis quadiſq; populata e. Germani uſq;
ad hiſpaias penetrauerut. parthi meſopotamia occupata ſuria ſibi
ceperat uedicare. Tan deſperatiſ rebs et deleto pene imperio. r. poſthum'
in gallia obſcuriſſime natus purpura ſumpſit: et p annos. x. ita im
perauit: ut conſumptas pene prouicias ingeti uirtute et moderatioe
reparauit. Qui ſeditioe militu interfect' eſt q magociam q aduſus
eu rebellauat lolliano res nouas moliete diripiendan militib trade
noluiſſet. ¶ Poſt eu Marius uiliſſim' opifex purpura accepit: et ho
die interfectus eſt. ¶ Victorinuſ poſt a galliar accepit imperium.
Vir ſtrenuiſſim': et cu nimie libidis eet et matrimoia aliena
corrupet agrippine occiſus e a ueturiano quoda dolu machinate
Imperij ſui anno ſo. ¶ Huic ſucceſſit Terricus Senator: qui
equitania honore pſidis admiſtrans abſens a militib impator elect'
e: et ap burdigala purpura ſumpſit. Seditioes mltas militu ptulit
Sed du hec in gallia gerut' in oriente p odenathum pſe uicti ſunt.
defenſa ſuria. recepta meſopotamia uſq; ad theſiphonte odenathus pene
trauit. Ita galieno rem. p. deſerente. r. Imperiu in occidete p poſthumu
p odenathu in oriete huat'. Galienus interea fraude Aurelij ducis ſui

meli cum ualeriano fratre ocasus est imperii anno nono. Clau
dius qui ei successit a militibus electus a senatu appellatus Augustus
is gothos illiricos macedoniamque uastantes ingenti prelio uicit
parcus ac modestus. ut iusti tenax: ac rei publice gerende ydo
neus. Aduersus ccc alamannorum. haud procul a lacu uenenatico
insula que lingua dicitur dimicans tanta multitudine fudit:
ut egre pars dimidia superfuerint. Qui tamen intra imperii biennium
morbo interiit diuus appellatus est. Senatus eum ingenti honore
decorauit: scilicet ut in curia clipeus ipsi aureus item in capitolio statua
aurea poneretur. Quintilius post eum claudii frater consensu militum
Imperator electus est. unice moderationis uir et ciuilitatis. equandus
fratri uel preferendus. consensu senatus appellatus Augustus. Septimo .x.
Imperii die ocasus est. Post eum Aurelianus suscepit imperium.
Dacia ripensi oriundus. uir in bello potens. animi tamen inmodici: et ad cru
delitatem propensioris: quippe gothos strenuissime uicit. Haud
dissimilis fuit magno alexandro: seu cesari dictatori. Nam romanum
orbem triennio ab inuasoribus recuperauit. Cum alexander annis .xii.
per uictorias ingentes ad indiam peruenerit et .C. cesar decennio
subegerit gallos aduersum ciues quadriennio congressus. Iste in
Italia tribus preliis uictor fuit apud placentiam iuxta amnem metaurum
ac fanum fortune postremum ticinensibus campis. Huius tempore apud Dal
matas septimius imperator effectus mox a suis obtruncatur
Iste primus apud romanos diadema capiti innexuit. gemmisque et aurata
omni ueste. quod adhuc fere incognitum romanis moribus uidebatur
usus est. Hic muris ualidioribus et laxioribus urbem sepsit. templum
soli edificauit: in quo infinitum auri gemmarumque constituit
Porcine carnis usum populo instituit. Superauit in gallia.
Tetricum apud catalaos ipso tetrico prodente exercitum suum cuius assiduas
seditiones ferre non poterat: cum et per litteras occultas Aurelianum
ita fuerat deprecatus: ut inter alia uersu uirgiliano uteretur. Eripe me
his inuicte malis: quem claudius correctorem lucanie prouexit:
aspergens hominem eleganti loco sublimiorem habitum regere aliquam italie parte

q̃ traſ alpes regnaret. Cinobia q̄ occiſo odenatho marito qui orientē
tenebat haud longe ab antiochia ſine graui p̄lio cepit. ingreſſus q̄
romā nobilē triumphū quaſi receptor orientis occidentis q̄ egit.
p̄cedētib; curru Tetrico et cenobia. Hoc imperāte et in urbe monetarij
rebellauerūt. Vitiatis pecunijs: et feliciſſimo rationali interfecto: quos
aurelianus uictos ultima crudelitate compeſcuit plurimos nobiles
capite dampnauit. Seuus ac ſanguinarius ac neceſſarius magis in
quibuſdā q̃ in ullo amabilis. imperator trux om̄i tp̄e: et filij ſororis
interfector. diſcipline militaris, tn̄ et mor̄ diſſolutor̄ magna ex
parte corrector. prouinciā daciā quā Traianus ultra danubium
fecerat l̄ intermiſit. uaſtata om̄i illirico et Meſia deſperans eā poſſe
retinerī: aductos q̄ romanos ex urbib; et agris dacie in media meſia
collocauit: appellauit q̄ eā Daciā: q̄ nunc duas meſias diuidit: et eſt
dextera danubij in mare fluentis: cū ante fuit in leua. Occidit̄ ſeruī ſui
fraude: qui ad quoſdā militares uiros amicos ipſius nomina pertulit,
annotata falſo manu eius imitatus tanq̄ aurelianus ipſos pararet
occidere. Itaq; ut preueniret̄ ad eiſdē in itineris medio q̄d inter conſta
tinopolī et heraclī eſt ſtrate ueteris. locus cenofrurium appellat̄. Mors tn̄
eius inulta nō fuit meruit q̄ inter diuos referri l̄ imperauit annos .v.
menſes ſex. ¶ Tacitus poſt hunc ſuſcepit imperiū. vir egregie morat⁹
et reip. gerēde idoneus. nihil tn̄ potuit oſtēdē int̄ ſextu menſem
Imperij morte p̄uent⁹. ¶ Florian⁹ qui tacito ſucceſſerat duobuſ
menſib; et dies. xx. in Imperio fuit. neq; quicq̄ dignum memoria
egit. ¶ Poſt hunc probus vir illuſtris gl'a militari ad adminiſtratiōem
reip. acceſſit gallias a barbaris occupatas ingētī p̄lior̄ felicitate
reſtituit. quoſdā imperiū uſurpare conatos ſ. Saturninū oriente.
Proculum et bonoſum agrippine certaminib; oppreſſit. Vineas gallos
et pannonios h̄re permiſit. Opere militari almā montē apud
Sirmium et aureū ap̄ meſiā ſuperiorē uineis conſeruit: et prouin
cialib; colēdas dedit. Hic cū bella innumera geſſiſſet, parata pace
dixit breui milites neceſſarios nō futuros. vir acer ſtrenuus
iuſtus: et qui aurelianū equaret gl'a militari: mor̄ aūt ciuilitate

ſuperaret

superaret interfect⁹ tn est firmo tumltu militari in turri ferrata. Imperauit
annos sex. iiij. meses. Post hc Carus est fact⁹ Augustus narbone nat⁹ in gallia.
Is confestim Carinu et numerianu filios cesares fecit: cu quib; regnauit annis duob;
Sed dum bellu adu̅sus sarmatas gerit nutiato persaꝝ tumltu ad orientem
profectus e res contra persas nobiles gessit ipos plio fudit. Sohenen et the
siphonten urbes notissimas cepit: et cu castra super tygride haberet ictu diuini
fulminis periit. Numerianus quoq; filius que secu cesarem ad persas duxerat
adulescens egregie in dolis cu oculoꝝ dolore correct⁹ in lecticula ueheret
impulsore Appro qui socer ei erat per insidias ocasus e et cu dolo optaret
ei mors quousq; peruadere possit imperiu fetore cadaueris prodita est
Milites eni qui eu sequebatur putore comoti deductis lecticule palijs
post aliquot dies morte ei nota hr potuerunt. Interea charinus et que cesare
ad parthos proficiscens carus in italia. illirico. Gallia reliquerat omib; se
scelerib; inquinauit. plurimos innoxios fictis crib; occidit matrimonia
Nobilia corrupit. cu discipulis qui eu in auditorio uerbi fatigatioe uexauerunt
perniciosus fuit. omib; hoib; inuisus. no mlto post pena dedit. Nam de perside
uictor exercitus rediens cu caroꝝ augustu fulmine Numerianu cesare insidijs
perdidissent. Docltianu imperatore creauit dalmatia oriundu. Viꝝ obscuri
ssime natu. adeo ut a plerisq; scribe filius, a nonullis anuli senatoris li
bertinus fuisse credat. Is in prima militu contioe iurauit. Numerianu nullo
suo dolo interfectu: et cu iuxta eu aper qui in numeriano insidias fecerat
constitisset in conspectu exercitus manu Docltiani percussus est gladio. post
carinu omni odio et detractioe uiuete apud margu ingenti plio uicit proditu
ab exercitu suo: que fortiore habebat. certe desertu inter Viminaciu atq; aureu
monte. Ita reru romanaꝝ potit⁹ eu tumltu rusticam in gallia concitassent
et factioni sue bachaudaꝝ nome imponeret. duces aut haberent Amandum
et Eliun Adrianu ad subigendu eos Maxianu herculiu cesare misit:
qui leuib; plijs agrestes domuit: et parte galliae reformauit. Post
hec tpra et camusius qui uilissime natus strenue militie ordine
fama egregia consecutus fuerat cu apud bononia per tractu belgice et ar
monaca pacandu mare accepisset quod franci et saxones infestabat multis
barbaris sepe captis nec p̄da integra aut prouincialib; reddita aut imperatorib;

missa cu suspicio ee cepisset consulto ab eo dimitti barbaros ut transeu
tes cu pda exciperet: atq hac occasione ditaret a maximiano sit iussus occidi
purpura sumpsit: et britannias occupavit. Ita cu p omne terra res turbate
eent / Carausius in britannijs rebellaret. Achilleus in egypto. Africa et
quinqgentia infestaret. Narseus orienti bellu inferret. Diocletianus ma
ximianu herculinu ex cesare fecit augustu. Constantiu et maximianu
Cesares: quorum constantius per filia nepos Claudij traditur Maximianu
Galleriu et ut affinitate coniuget. Constatius pvigna herculini Theodoram
accepit: ex qua postea sex liberos constatini fres huit. Gallerius filia Diocletiani
Valeriam. Ambo uxores quas huerant repudiare compulsi. Cu carausio tn cu
bella frustra temptata eent contra virum rei militaris peritissimu ad postremu
pax convenit. Eum post Septenniu Alectus socius ei occidit: atq ipse post eu
britannias triennio tenuit: qui ducatu Asclepio dotti pfecti in ptorio occi
sus e. Ita britannie decimo anno recepte. Per ide tps a constantino cesare
in gallia bn pugnatu e. Circha lingonas die una adusam et spam fortuna
expertus e. Nam cu repente barbaris irruentibus intra civitate eet coactus tam pa
piti necessitate: ut clausis portis in murum funibus tolleret / Vix v horis medijs
adventante exercitu sexagita fere .iiij. alamanorum cecidit. Maximianus Augustus
bellu in africa profligavit domitis quinqgentianis: et ad pace redactis
Diocletianus obsessum alexandrie Achilleu octavo fere mense superavit
eumqz interfecit. Victorie acerbe usus e. tota egyptu gravibus proscriptionibus
omnibus cedibusqz fedavit. Ea tn occasione ordinavit provide mlta et
disposuit: que ad nram etatem manet. Valerius Maximianus pmu
adversus Narseu plium minus psperum huit inter callinicu carras qz
congressus cu inconsulte magis q ignave dimicasset. Admodu enim
parva manu cu copiosissimo hoste commisit. Pulsus igr et ad diocletianu
profectus cu ei in itinere occurisset tanta insolentia a diocletiano fertur exceptus:
ut p aliquod passuu .iij. purpuratus credatur ad vehiculu cucurrisse
Mox tn p illiricu mesiaqz contractis copijs rursus cu narseo hor
misde et Saporis avo in armenia minore pugnavit successu
ingenti. nec minore consilio simul et fortitudine quippe qui etiam
speculatoris munus et officium cu altero ac tertio equite susceperit

Pulſo narſeo caſtra ei diripit. Vxores. Sorores. liberos cepit infinita
ex̃cit̃ pſar̃ nobilitate gazam pſica copioſiſſima ipe multinu regni
ſolitudines. Q̃r ad diocli̇tianu in meſopotamia cu pſidijs tu moraṫe
orbas regreſſus ingeti honore ſuſceptus e. varia deinceps ſimul et
viritim bella geſſer̃t. carpis et baſternis ſubactis. Sarmatis victis:
quar̃ nationu ingetes captiuor̃ copias in roanis finib; locauer̃t.
Docliṫian̈ moraẗ callide fuit. ſagax pterea. et admodu ſubtili
ingeio: et qui ſeueritate ſua aliena inuidia uellet explere
diligetiſſim̈ et ſolertiſſim̈ pnceps: et qui imperio. r. pmis regie
coſuetudis forma magis q̃ roane libertatis inuexerat: adorariq;
ſe iuſſit: cu an eu cucti ſalutaret. Ornameta gemar̃ ueſtib;
calciametis q; indidit. Nam pus imperij inſigne in clamide pur
purata tm erat. reliqua q; coia. Herculius aute pala ferus et incıuı
lis ingenij aſperitate et ſua uulẗ horore ſignificas. hic nẽ ſue
indulges: Docliṫiano in omib; et ſeuiorib; coſilijs obſecutus. Cum tn
ingraueſcente euo par̃ ſe idoneus Docliṫian̈ moderando imperio
ẽẽ ſentiret auctor herculio fuit ut inuita puata concederet: et
ſtatione tuede rei. p. viridiorib; iunorib; q; madaret. Cui egre
collega obtẽperauit. Tn uterq; uno die puato hitu impij inſigne
mutauit. Nicomedia Docliṫianus. herculin̈ medli poſt triumphum
inclitu que hue̊r̃t rome ex nũoſis getib; popa ferculor̃ illuſtri qua
Narſei coiuges. ſores q; et liberi ante cur̃ ducti ſunt. Conceſſer̃t
tn ſalonas unus alter in luchania. Docliṫian̈ puatus in uilla que
haud procul a ſolanis e pclaro octio ſenuit. Qui du ab herculeio et
galleṙio ad recipiedu imperiu rogaret, tanq̃ peſte aliqua deteſtas
in huc modu r̃ndit. Vt Sallone poſſetis uidere olera nr̃is manib;
inſtituta. Profecto nonq̃ iſtud temptadu. Vixit Annis lxviij. quib;
coi hitu prope noue egit morte coteṫ eſt ut ſatis patuit p formidine
uolũtaria. Quippe cu a coſtatino atq; licinio uocaẗ ad feſta nuptiar̃
p. ſecta quo min̈ intere̊e̊ uallet excuzauiſſet reſcriptis minatius
acceptis quib; increpat̃ Maxẽtio fauiſſe ac maxiao fauẽ, ſuſpectas
nece dedecorſam, uenenu dicit̃ hauxiſſe. inuſitata uitute uſus: ut

ſolus om̄ium poſt cõditū romanū imperiū ex tanto faſtigio ſpōte ad p̄
uate uite ſtatū ciuitatem q3 remearet. Cōtigit ei q' nulli poſt natos
homin: ut cū p̄uat' obiiſſet inter diuos tñ refertur.

lib. x. His igitur abeūtib3 ad adminiſtratiōne reip. Coſtātius et Gallerius auguſti
creati ſunt. diuiſuſq3 inter eos ita orbis: ut gallias italia africa. Co
ſtantius. yllricū. aſia oriente. Gallerius obtinēt Sumptis duob3 ceſarib3
Coſtātius tñ contēt' dignitate Auguſti italie. atq3 africe adminiſtrande
ſolicitudine recuſauit. Vir egregius et p̄ſtātiſſime ciuilitatis diuitijs
prouincialiū ac p̄uatoꝝ. ſtudēs. fiſci cōmoda nō admodū affectās. dicēſq3
melius p̄ publicas opes a p̄uatis haberi q̄ int' unū clauſtrū reſeruari. Adeo aūt cult'
modici: ut feriatis dieb3 cū eēt epulandū p̄uatoꝝ ei argēto hoſtiatī petito
triclinia ſterneret'. Hic nō mō amabilis ſed et uenerabilis gallis fuit: p̄cipue
q3 diocliciani ſuſpecta prudētia et maxiami ſanguinaria temeritate imꝑio
eī euaſant. Obijt in britania Eboraci p̄ncipat' Anno. xiij. atq3 inter diuos
relatus ē. Gallerius uir et probe moderat' et egregius in re militari, cū
italia q3 ſinēte Coſtātio adminiſtracioi ſue acceſſiſſe ſentiret, Ceſares
duos creauit Maxianū quē in oriēte p̄fecit. et ſeueꝝ cui italia dedit
Ipſe illirico cōmorat' eſt. // C Veꝝ coſtātio mortuo Coſtātinus ex obſcurior
matrimonio ei' filius in britania creat' ē imperator: et in locū p̄ris exop
tatiſſim' moderator acceſſit. Rome interea p̄toriani excitato tumultu Ma
xētiū herculei filiū qui haud procul ab urbe in uilla p̄ publica morabat' Auguſtū
nūcupauerūt. Quo nūtio Maxian' herculeus ad ſpem erect' reſumēdi faſtigij
qđ inuit' amiſſat romā euolauit e lucania: quā ſede p̄uat' elegerat: in agris
amœniſſimis conſeneſcēs. Diocliciamū q3 et p lr̃as adhortat' ē: ut depoſita
reſumerēt poteſtatem. quas ille irritas habuit. Sed aduſum motū p̄torianoꝝ
atq3 Maxētij. Seuerus ceſar romā miſſus a Gallerio cū exercitu uenit: ob
ſidēs q3 urbē militū ſuoꝝ ſcelere deſtitus ē. Aucte Maxētio opes: cōfirmatū
q3 imperiū. Seuerus q3 fugiēs rauene interfect' eſt. Herculeus tñ Maxian'
poſt hec in cōtētiōe exercitū filiū Maxētiū nudare conat' ſeditione et
cōuitia militū tulit. Inde ad gallias profect' eſt dolo cōpoſito tanq̄ a filio
eēt expulſus: ut coſtātino gn̄o iūgeret'. moliēs tñ coſtātinū repata
occaſione interficē: qui in gallijs et militū et prouincialiū ingenti iam

fauore regnabat. Cessis francis atq; alamannis captis eorum gentib;:
quos etiam bestiis cum magnificum spectaculum muneris parasset
obiecit. Detectis igitur insidiis per faustam filiam que dolum uiro
nuntiauerat profugit herculeus. Masilie q; oppressus. Ex ea enim
nauigare ad filium properauit. poenas dedit iustissimo exitu.
Vir ad omnem asperitatem seuitiam q; procliuus. infidus incommodus
ciuilitatis penitus expers. Hoc tempore a Galerio licinius impe
rator est factus Dacia oriundus. notus ei antiqua consuetudine;
et in bello quod aduersum Narseum gesserat / strenuus laboribus
et officiis acceptus. Mors Galerii confestim secuta. Ita res p.
tamen a nouis quatuor imperatoribus tenebatur. Constantino
Maxentio filiis Augustorum. licinio et maximiano nouis hominib;
Quinto tamen Constantinus imperii sui anno bello aduersum
Maxentium ciuile commouit. Copias eius multis preliis fudit.
ipsum postremo rome aduersum nobiles omnib; exitiis seuientem
apud pontem miluium uicit. Italia q; est potitus Maxentii suppositi
ferunt arte muliebri teneri mariti animum auspicio gratissimi
partus cepti a puero non multo deinceps in oriente quoq; aduersum
licinium Maximianus res nouas molitus uicinum exitum for
tuita apud tharsum morte preuenit. Constantinus tamen uir
ingens: et omnia efficere nitens que animo preparasset / simul
principatum totius orbis affectans licinio bellum intulit quamquam
necessitudo et affinitas cum eo esset. Nam soror constantia
nupta licinio erat: ac primo eum in pannonia et secundo
ingenti apparatu bellum apud cibalas instruentem repentinus
oppressit: omni q; dardania Mesia macedonia potitus nume
rosas prouincias occupauit. Varia deinceps inter eos bella et
pax reconciliata rupta q; est. Postremo licinius naual et terre
stri prelio uictus apud nicomediam se dedit: et contra religione
sacramenti thesalonice priuatus occisus est. Hic licinius annu
dominationis fere post quartum. x. uite proxime sexages
simum occidit auaritie cupidine omnium pessimus: atq;

35

alienuſ auxilio uenereo. aſper admodum haud mediocriter im
patiens. infeſtus litteris. quaſ per inſcientiam inmodicam uirus
ac peſtem publicam nominabat. precipue forenſem induſtriā
agraribus plane ac ruſticanis quod ab eo genere ortuſ alitus
q; erat ſatiſ utilis: ac militie cuſtos ad ueterum inſtituta ſeue
riſſimus ſpadonum et aulicorum omnium uehemens domin
ator. tineas ſurices q; palacij eos appellans. eo tempore res ro
mana ſub uno auguſto et tribus ceſaribus quod nunquā alias
fuit. Cum liberi conſtantini gallie italie q; preeſſent. Verū
inſolentia rerum ſecundarum aliquantum Conſtantinū ex
illa fauorabilis animi docilitate mutauit. primum neceſſitudines
perſecutus Egregium uirum et ſororis filium commode indo
lis iuuenem interfecit mox uxorem poſt numeroſos amicos.
Vir primo imperij tempore optimis principibus ultimo medijs
comparandus. Innumere in eo uirtutes animi corporis q; cla
ruerunt militaris glorie ſapientiſſimus ac potentiſſimus
fortuna in bellis proſpera fuit: uerum ita ut non ſuperaret
induſtriam. Nam et gothos poſt ciuile bellum uarie profligauit.
pace his ad poſtremum data: ingentem q; apud barbaras
gentes memorie gloriam collocauit. ciuilibus artibus et ſtudijs
liberalibus deditus affectator iuſti amoris: quos omni liberali
tate et docilitate queſiuit. ſicut in nullos amicos dubius ita
in reliquos egregius nihil occaſionū pretermittens: quo op
pulentiores eos clariores q; preſtaret / multas leges rogauit.
quaſdam ex bono et equo pleraſq; ſuperfluas: non nullas ſe
ueras. Primus q; urbem nominis ſui ad tantum faſtigium
euehere molitus eſt: ut rome emulam faceret. bellum aduer
ſus parthos moliens: qui iam meſopotamiam fatigabant. Vno
et. xxx. anno imperij etatis vi et. lx. nicomedia in uillā
publicam obijt. Denuntiata mors eius eſt etiam per crinitā
ſtellam que inuſitate magnitudinis aliquandiu fulſit.
Eam greci cometem uocant. Atq; inter diuos meruit refferri.

ls ſucceſſores filioſ treſ reliquit: atq; unum fratris filium.//
Verum Dalmatius. Ceſar proſperrima indole neq; patruo
obſimilis haud multo poſt oppreſſus eſt factione militari: et
conſtantio patrueli ſuo ſinente potius q̄ iubente. Conſtantinum
porro bellum fratri inferentem: et apud Acquilegiam bellum in
conſultius agreſſum. Conſtantii duces interemerunt. Ita reſp.
ad duos auguſtos redacta. Conſtantii imperium ſtrenuū
et aliquandiu iuſtum fuit. Mox cum ualetudine inproſpera
et amicis et prauioribus uteretur ad grauia uitia conuerſus
cum intolerabilis prouintialibus militi iniucundus eſſet/ factione
magnetii occaſus eſt. Obiit haud longe ab hiſpanis in caſtro
cui Elene nomen eſt. Anno imperii xvii. etatis. xxx. per omne
uite tempus ſine graui crudelitate terribilis. Diuerſa Coſtantii
fortuna fuit. Aſperſis enim multa et grauia perpeſus Sepe captis
oppidis/ obceſſis urbibus. ceſis exercitibus: nullum q; ei contra
ſaporem proſperum prelium fuit: niſi q; apud ſingarum haud
dubiam uictoriam ferocia militum amiſit. Qui pugnam ſediciose
et ſtollide contra rationem die iam precipiti propoſcerunt//
Poſt Conſtantii necem. MAGENTIO italiam africam
Gallias obtinente/ etiam illiricum reſ nouas habuit. Vetranione
ad imperium conſenſu militum ellecto: quem grandeuum
iam et cunctis amabilem diuturnitate et felicitate militie ad
tuendum illiricum principem creauerunt virum probum: et
morum ueterum. ac iucunde ciuilitatis. ſed omnium liberaliū
artium expertem: adeo ne ellementa quidem primarū lrarū
noſſet: ni iam grandeuus etiam imperator acceperit. Sed a Con
ſtantino qui ad ultionem fraterne necis bellum ciuile commo
uerat abrogatum eſt ueterani imperium nouo inuſitato q;
more conſenſu militum deponere inſigne compulſus. Rome
quoq; tumultus fuit. Nepotiano Conſtantini Sororis filio
per gladiatorian manum imperium uendicante: qui ſeuus ex
ordiis dignum exitum nactus eſt. xx. enim. ac octauo die

a magnentianis duabus oppreſſus penas dedit. Caput eius pilo per urbem circumlatum eſt grauiſſime q; proſcriptiones et nobilium cedes fuerunt. Non multo poſt. Magnentius apud murſam profligatus acie eſt: ac pene captus ingentes romani imperij uires ea dimicatione conſumpte ſunt ad quelibet extrema bella idonee: que multum triumphorum poſſent ſecuritatis q; conferre. // ¶ Orienti mox a Conſtantio ceſar eſt datus patrui filius. Gallus Magnentius qui diuerſis prelijs victus vim uite ſue apud lugdunum attulit imperij Anno. iij. menſe. vij. frater quoq; eius Senonis quem ad tuendas gallias ceſar miſerat. Per hec etiam a Conſtantio multis bellis ciuilibus geſtis gallus ceſar occiſus eſt. Vir natura ferus et ad tyrannidem promor/ ſi quo iure imperare licuiſſet. ¶ Siluanus quoq; in gallia res nouas molitus ante diem. xxx. extinctus eſt: ſolus q; imperio romano. eo tempore Conſtantius princeps et auguſtus fuit. Mox Iulianum ceſarem ad gallias miſit patruelem ſuum. Galli fratrem tradita et in matrimonium ſorore. Cum multa oppida barbari expugnaſſent. Alia obſiderent ubiq; feda uaſtitas eſſet. romanumq; imperium non dubia iam calamitate nutaret: a quo modicis prelijs apud argentaracum gallie urbem ingentes alamanorum copie extincte ſunt. Rex nobiliſſimus captus Gallie reſtitute. Multa poſtea per eundem Iulianum egregia aduerſum barbaros geſta ſunt: ſummoti q; ultra rhenum germani: et finibus ſuis romanum imperium reſtitutum. Nec multo poſt cum germanici iam exercitus a galliarum preſidio tollerentur conſenſu militum. Iulianus auguſtus eſt factus interiecto q; anno ad illiricum obtinendum profectus. Conſtantio parthicis prelijs occupato quibus rebus cognitis ad bellum ciuile conuerſus in itinere obijt inter ciliciam capadociam q; anno imperij

viij. et tricesimo etatis. v. et xl. meruit qz inter diuos referri. Vir egregie tranquillitatis. placidus nimium amicis et familiaribus credens. Mox etiam uxoribus deditior: qui tamen primo imperij anno ingenti se modestia egerit. Familiarum etiam locupletator: neqz sine honore sinens. quorum laboriosa expertus fuisset officia. ad seueritatem tamen propensior si suspicio imperij moueretur: et mitis alias: sed cuius in ciuilibus magis quam in externis bellis sit laudanda fortuna.
Hinc Iulianus rerum potitus est: ingentiqz apparatu parthis intulit bellum: cui expeditioni ego quoqz interfui Aliqua tamen oppida et castella persarum in deditionem accepit: uel ui oppugnauit Asiriamqz populatus castra apud thesiphonten statiua aliquandiu habuit: remeansqz uictor dum se inconsultius prelijs inserit hostili manu interfectus est. vi. Kalendas Iulias. Imperij anno. vij. etatis altero et. xx. atqz inter diuos relatus est. Vir egregius et rem publicam insigniter moderatus, si per facta licuisset. liberalibus disciplinis apprime eruditus grecis doctior Atqz adeo ut latina eruditione cum greca sententia conueniret. facundia ingenti et prompta memorie tenacissime atqz amplissime quibusdam philosophis proprior in amicos liberalis: sed minus diligens quam tantum principem decuit. Fuerunt etiam non nulli qui uulnera glorie Im prouintiales iustissimus: et tributorum quatenus fieri posset repressor. Ciuilis in cunctos habens herarium curam glorie auidus: ac per eam animi plerunqz immodici nimius christiane religionis insectator. per inde tamen ut cruore abstineret M. Antonio non absimilis: quem etiam emulari studebat. ¶ Post hunc Iouianus genitus patre uernotiano incola agris in gindoneum im prouincie pannonie eius patri cum liberos crebro amitteret preceptum sonnio est eum qui iam instante uxoris partu edendus foret diceret

Iouianum. Hic fuit inſignis corpore letus ingenio. litterarum
ſtudioſus. ad obtinendum imperium conſenſu exercitus leuatus
eſt. commendatione patris quam ſua notior: qui iam turbatis
rebus exercitus quoque inopia laborante uno a perſis atque altero
prelio uictus. pacem cum ſapore neceſſariam quidem ſed
ignobilem fecit: mutatis finibus: ac non nulli imperii romani
parte tradita. quod ante eum Annis. c. et duobus de uiginti
fere ex quo romanum imperium conditum erat nunquam
accidit. quia etiam legiones ueſtre ita et apud caudinum
prepontinum. chelesium: et hiſpania apud numantiam
et in numidia ſubiugum miſſe ſunt: ut nihil tamen finium
traderetur. Ea pacis condictio potius non reprehendenda foret.
ſi federis neceſſitatem: tunc cum integrum fuit mutare
uoluiſſet: ſicut a romanis omnibus his bellis quecunque
memorari factum eſt. Nam et ſamnitibus et numantinis
et numidis confeſtim bella illata ſunt: neque pax rata fuit
Sed dum imperii emulum ueretur intra orientem reſidens
glorie parum conſuluit. Is que intergreſſus atque illiricum
petens in gallicie finibus repentina morte obiit. Vir alias
neque iners: neque imprudens. Multi exanimatum opinantur
nimia cruditate. Inter cenandum enim nimium epulis indul
ſerat. Alii odore cubilis quod ex recenti tectorio recentis
calcis graue quieſcentibus erat. Quidam nimietate prunarum
quas graui frigore adoleri multas iuſſerat. Deceſſit imperii
menſe. vii. xiiii. Kalendas martias. etatis ut qui plurimum
et minimum tradunt. iii. et. xxx. anno ac benignitate eorum
qui ei ſucceſſerunt inter diuos relatus eſt. Nam ciuili
tati propior: et natura admodum liberalis fuit. Hic
erat ſtatus rei publice Iouiano eodem et M. a romano
conſule. Anno urbis condite. M. c. xviii. qui autem
ad inclitos principes uenerandos que peruentum eſt
Interim operi modum dabimus. Nam reliqua ſtilo maiore

dicenda ſunt: que non tam pretermittimus quam ad maiorem ſcribendi diligentiam reſeruamus.

CVM ALEXANDER MACED Thebas delleuiſſet, non nulli ex thebanis de excidio ipſo urbis ſuperſtiteſ Athenaſ confugerunt: qua de re ira ſuccenſus Alexander contra athenienſes: qui illos exceperant minatus eſt illis bellum inferre: niſi eidem mitterentur in obſideſ aliqui ex principibus athenarum: et pariter ipſi thebani capti ducerentur. Ex quo inter conſilium athenienſium non nulle orationes ſunt diuerſimode habite: ut infra patet. eſchinis

REminiſcor Athenienſes Alexandrum hac noſtra in urbe liberalibus artibus inſtructum. et ariſtotelis diſcipulis eruditum moreſ noſtros et ingenia noſtra apud noſ didiciſſe arſ ea regnandi tradita eſt. noſ quoque nouimus ipſius magnitudinem et conſtantiam. nouimus liberalitatem atque clementiam proinde mitigandus eſt: ut mihi uidetur obſequiis: non exaſperandus rebellionibus et contumeliis indignationem illam an quan contra noſ parauit facile in beniuolentiam conuerſurus: ſi nos obſequentes ſibi ſupplices que inuenerit. demadis

ADmirans uehementer admiror Athenienſes quonam modo timiditatem nobis incutiens Eſcines in deditione et potestatem pueri monet noſ deuenire: qui a bellorum ſtudiis quibus ſemper fuimus inclyti ſuadet abſtinere: cum olim aduerſus perſas arma merito ſuaſerit aſſumere. An uoſ athenienſes viri fortes et incliti bellum alexandri perhorreſcitis qui megaras fudiſtis. Vaſtis corinthios.

Lacedemonios ſuperaſtis: qui tot milia regis xerxis a finibus ueſtris uirtute propria vincendo propuliſtis: quibus mare non ſufficiebat ad nauigandum portus ad applicandum terra ad greſſum flumina ad portandum qui montes in planiciem deducebant. valles equabant. maria pontibus ſternebant quos uix tota grecia capiebat. quorum iacula et tela vix aer recipiebat. rem ridiculam ſi huic puero inconſulto obuiare non audetis. qui tot prelijs tot quoque uictorijs pollemus. Profecto ſubtili quodam conſilio duces et oratores noſtros ſibi dari poſtulat: ut ſpoliatam urbem cuſtodibus ſuis uiribus et conſilijs uacuam facilius dirripiat. Demoſtenis

APVD uos in queſtione uerti uideor uidere utrum ſint aduerſus Alexandrum arma ſumenda: an eius dictionibus et mandatis ſit obſequendum. Super quo Eſchinis ſatis laudanda ſententia. Sed ne de madis quidem ſi res exiget improbanda. Neque enim nobis uires deſunt ſi neceſſe fuerit ad bellandum. nec preſentis pacis commodum quod eſt finis belli videtur negligendum. Monet nos demas exemplo uictoriarum antiquarum arma ſumere. ſed exhibeat nobis quoſ talles duces: qualles priſcis temporibus conſtat nos habuiſſe Non adeſt Conon: qui ſpecioſis perſarum inſignijs urbem ditauit. Non adeſt Alcibiades: qui darium. cum. dc. equitum in campis marathonijs victum turpiter fugauit Non adeſt themiſtoles: qui xerxem decies centenis iiij. militum elatum. iiij. et ducentarum nauium numero terribilem exigua latentem nauicula fugere coegit. Aliud nunc tempus eſt. Aliud pro tempore ineundum eſt conſilium. Videte ne dum libertatem querimus ſeruitute admittamus. videte ne ſi quoſdam nolumus uniuerſos tradamus. Ceterum qui in bello feliciter uult conſequi uictoriam neceſſe eſt exercitum preparet. Inſtruat militem. Hoſtis timidus et inſolens importis eſt cum

exercitu nom pauido: et non imbecilli: ſed robuſto et au
daci. noſ imperitos et nom paratos ſatis inueniet. Proinde
nom prouocemus eum: nec reuocemus a perſis Sinamus
eum abire forſam nom reuerſurum: ne furorem et iram
diu conceptam in perſas apud noſ parturire cogatur. Nec
dicamus nolle parere. Alexandro. qui ſeruiuimus philippo
pho: ne ſimiles ſimus Thebanis. Demoſtenes

NIHIL habet rex Alexander uel fortuna tua maiuſ quam
ut poſſis: uel natura tua melius quam ut uellis ſeruare
quam plurimos. Nulla enim de uirtutibus tuis uel generoſior
miſericordia: uel admirabilior clementia. Nec per aliud deos
propius potes accedere: quam ut ſalutem conferas hominibus: ul'
dando ſi eguerint / uel parcendo ſi deliquerint. uel indulgendo
ſi ſupplicauerint. Cun enim uincamur a dijs omni munere / ſola
clementia eſt: que nobis deos reddit equales. Proinde gaude
tan excellenti bono tibi ingenito. Fruere tum fortune tue gloria
tum excellentia clementie: quan oſtendere debeſ ad omnes:
et maxime ad eoſ apud quoſ educatus fuiſti: et ſcientie lumen
accepiſti: et huiuſ celſitudinis tue principium et formam
ſumpſiſti. Nemo ſiquidem tan iniuſtuſ erit rerum eſtimator:
qui dubitet quenam fuerit atheniensium in recipiendis thebanis
aduerſuſ te delinquendi uoluntas: cun ſtatin cognito ſerenit
atis tue nubilo ſupplices ad te uenimus. Is enim quem peccati po
enitet profecto declarat ſe maluiſſe nom peccare quam pe
nitere. Verum ſi aliqua tenemur culpa expertes / tamen facinoris
ſumus. Thebanos tan miſeros quan miſerabiles noſtra urbe re
cepimus / non ut hoſtes tuos: ſed ut tue tante uictorie reli
quias: et quaſi de naue confracta lapſos ſeruauimus. Vix
apte portas aperuimus: ſed tamen contra te arma non ſum
pſimus. Humanitate pocius iudicabit delinquiſſe: quan ſcelere
non odio tuo: ſed errore. nom prauitate aliqua. ſed fatua for
ſam pietate. Adde q animus tuus iſtis auguſtis terminis quoſ

natura mortalibus dedit ad uiuendum nunquam potuit esse contentus. Semper enim immortalitatis gloria flagrauit. Neque tua uita dicenda est, uelut ea que solum corpore continetur et spiritu: sed ut diuina. Domuisti greciam, vicisti lacedemona. Fregesti thebas, persas post modum debellaturus et indos. Hec tamen omnia hominis sunt: quoniam naturam et condicionem ut fieri possint habent. Verum animum uincere iracondiam cohibere sibi imperare. Victoriam temperare. Victis indulgere supplicantibus qui hec facit non hic est summis uiris equandus: sed deo simillimus iudicandus. Ne ergo credas iracundie: que est inimica consilio: ne credas uictorie: que de natura sui est insolens: et superba. Sed uince te ipsum: qui ceteros gloria uincis: et uirtute. Quis est enim uel nobilitate uel probitate, uel optimarum artium studio uel clementia. uel quo uis alio laudis titulo te prestantior: Quis clarissimorum regum magnitudine bellorum et preliorum numero. uarietate uictoriarum. celeritate conficiendi mentis amplitudine. pertinacia in rebelles clementia in subditos. liberalitate in omnes potest tibi conferri. Gloria tua siquidem tanta est: licet futura sit maior quam trophεis tuis et monumentis alatura finem non sit etas. Nec ullius est flumen ingenii non dicam ornare sed nec ennarrare res tuas gestas possit. Hec tamen omnia conficiet et offuscabit uetustas: nisi litteris tradentur et memorie. Verum inter tot milia hominum qui uel fidelius laudes tuas ennarrabunt. uel melius describent atheniensibus: apud quos sunt domestici philosophi totum orben omnimodis scientie donis irrigantes. Celebrabuntur igitur res tue: et laudes tam re quam uoce mirabiles et iucunde non solum uestris: sed per nos omnium pene gentium litteris et linguis. nec ulla unquam etas de tua gloria obticescet. nec obliuionis caliginem tua uita formidabit:

secl omnium seculorum ea semper tua tuebitur eternitas.
Obstupescent posteri, innumerabiles laudes tuas et trium
phos audientes et intelligentes. Tu igitur ut ita sit ignosce
rogamus urbi nostre: ymmo tue: et ne totius orbis lumen
extinguas. que sicut sol inter cetera preradiat sidera. ita
inter ceteras orbis. urbes eloquentia pre eminet et sapientia
imo omni genere philosophie precellens. ueluti fons et se riuos
ad omnes mundi partes omnigenam scientiam emittit. Eius
igitur impunitas tue clementie laus erit et gloria. Pace
tua loquar rex Alexander: nullam e laudibus tuis ampliorem
fore quam eam quam hodierno die cum hec feceris conse
cutus es.

ILLUSTRI domine Baptiste de Malatestis. Leonardus
Aretinus Compulsus crebro rumore admirabilium
Virtutum tuarum scribere ad te constitui: ut inge
nio illi de quo tam Ampla. magnificaque audissem uel
gratularer eam perfectionem consecuto uel certe ad eam con
sequendam meis litteris cohortarer. Neque enim desunt
mihi clarissimarum mulierum exempla: que et litteris et
Studiis eloquentie claruerunt: per quarum commemora
tionem te prouocare ad excellentiam possim. Siquidem
cornelie Scipionis africani filie multa secula post eius
extabant epistole elegantissimo stilo perscripte: et saphos
poetisse libri apud grecos summo in honore propter sing
ularem facundiam et scribendi artem habiti sunt. Aspa
xia quoque per Socratis tempora fuit doctissima quidem
mulier: et eloquentia litterisque pollens: a qua Socratem
philosophum tantum se didicisse quecla non pudeat con
fiteri. fuerunt et alie quas refferre possim Sed dum
hec tria satis esto famosissimarum feminarum exempla

retulisse. Ad illarum igitur prestantiam queso mentem erige: atque extolle. Tantam enim intelligentiam ac tan singularem ingenium frustra tibi datum nec mediocribus contentum esse debet: sed ad summa spectare atque adniti. Et tua quiden laus illustrior erit quan illarun fuit. propterea quod ille iis seculis floruere in quibus eruditorum hominum magna superaret copia: ut multitudo ipsa minueret admirationem. Tu auten his temporibus florebis in quibus usque adeo prolapsa studia sunt. ut miraculi loco habeatur videre uirum nedun feminam eruditam. Erudictione auten intelligo non uulgarem istam perturbatamque. quali utuntur qui nunc theologiam profitentur/ sed legiptima illam que litterarum peritiam cum rerun scientia coniungit. qualis in lactancio firmiano. qualis in aurelio augustino. qualis in eusebio hieronimo fuit summis profecto theologis: ac perfectis in litteratura viris. Nunc uero qui eam scientiam profitentur pudendum est quam parum persciant litterarum. Atque ego licet non ea qua uolui ianua egressus sum prosequar tamen sermonem: non quo te doceam aut dirrigam. Puto enim te non indigere/ sed quo ipse quid sentiam innotescat. Homini quiden ad excellentiam illam ad quan ego te uoco contendenti in primis necessarium puto non exiguam neque uulgarem sed magnam et tritam et accuratam et reconditam litterarum peritiam sine quo fundamento nihil altum neque magnificum sibi edificare quisquam potest. Nam neque doctorum hominum scripta satis perspicue intelliget: qui non ista fuerit peritia eruditus. nec ipse si quid litteris mandabit/ poterit non ridiculus extimari. Ad hanc auten comperandam cum preceptio ualet. tun magis nostra diligentia atque cura. et de preceptione quiden vix quicquam attinet dicere. Quis enim nescit ante omnia inuctum esse oportere ingenium et quasi initiatum preceptoris opera ut non solum partes structuraque

carum: ſed etiam minutiora illa ac uelut elementa orationiſ
agnoſcat: verum hec tanquam ſomniantes in pueritia capi
mus poſtea uero ad maiora prouecti neſcio quomodo hec ipſa
ad os reuocamus: et quaſi ruminamur: ut tunc demum illorum
ſuccus ſapor q; uerus exprimatur. Eſt aliud genus preceptionis
robuſtius: nec tam pueris quam adultis per utile eorum. ſed
qui gramatici appellantur: qui longo labore ſingula perſecuti
diſciplinam quandam litterarum effecerunt. Quo in genere
ſeruius honoratus et priſcianus ceſarienſis haberi poſſunt. Sed
omnia mihi crede ſuperat ac uincit diligentia noſtra. Hec enim
non uerba ſolum et ſillabas/ ſed tropos et figuras/ et omne ornatum
pulcritudinem q; orationis aperit nobis: atq; oſtendit. Ab hac in
formamur uelut inſtituimur. Deniq; per hanc multa diſcimus:
que doceri a preceptore uix poſſunt. Sonum elegantiam. concinnitatem
uenuſtatem. Caput uero huius diligentie fuerit videre primum
ut in eorum tantum librorum qui ab optimiſ probatiſſimis q;
lingue latine auctoribus ſcripti ſunt lectione uerſemur. Ab
imperitis uero illis ineleganter q; ſcriptis ita caueamus: quaſi
a calamitate quadam: et labe ingenij noſtri. Inquinate enim
inepte q; ſcriptorum lectio librorum uitia ſua lectori affigit:
et mentem ſimili coinquinat labe. Eſt enim ueluti pabulum
animi/ quo menſ imbuitur: atq; nutritur. Quam obrem ut ij
qui ſtomachi curam habent/ non quemuis cibum illi infundunt.
ita qui Sinceritatem animi conſeruare uolet non quamuis
lectionem illi permittet. Erit igitur prima diligentia ut nihil
niſi optimum probatiſſimum q; legamus. Secunda uero ut
hec ipſa optima probatiſſima q; nobis acri iudicio aſciſcamus.
videat legens quo quid q; loco ſit poſitum. quid deſignet
ſingula: et quid ualeant. nec maiora tantum ſed minutiora
diſcutiat. Cum q; plures ſint orationis particule que ſit unaqq;
de ſcola cognoſcet. Conſuetudine certe et uſum illarum ab ijs
quos leget auctoribus reportabit. Sine ig^r ſac^ts libris delectabitur

mulier ſanitatem in libris ſeruatura Auguſtinum ſibi
aſſumet et hieronimum. et ſi qui ſunt alij non diſſimiles.
Ut ambroſius et ciprianus cartaginenſis. Maxime uero
inter omnis qui de chriſtiana religione unquam ſcripſerunt
eminet et excellit nitore quodam et copia. firmianus
lactantius uir omnium chriſtianorum procul dubio
eloquentiſſimus. Cuius facundia et dicendi figura ingenium
illud de quo loquor preclare inſtruere atque alere poteſt.
Probo autem huius maxime eos libros quos aduerſus falſam
religionem conſcripſit. Item quos de ira dei et de opificio
hominis: quos lege queſo ſi litteras amas: eorumque ſua
uitate quaſi ambroſia et nectare imbuaris. Si que pre
terea de Gregorio Nazanzeno uel de Iohanne criſoſto
mo/ uel de magno baſilio grecis doctoribus tranſlata ſunt
ea legas cenſeo. modo qui traduxit in latinum uerterit
illa non autem peruerterit Si uero ſecularibus delectetur
Tullium arripiet: quem uirum deus inmortalis quanta
facundia. quanta copia. quam perfectum in litteris. quam
in omni genere laudis ſingularem proximus huic uirgi
lius erit decus ac delitie litterarum noſtrarum liuius et
deinde Saluſtius: et alij poete: qui et ſcriptis ſuo ordine
ſubſequentur. His ſe maxime imbuet atque alet: curabitque
diligenter ut quociens ei uel loquendum ſit aliquid uel
ſcribendum nullum ponat uerbum: quod non in aliquo
iſtorum auctorum repererit. Quin etiam contenta in
terdum uoce legere iuuabit. Sunt enim non in uerſu mo
uerum etiam ſoluta in oratione numeri quidam/ et
ueluti concentus aurium et ſenſu dimenſi et cogniti
flexioneſque et graddus aliqui: ut modo ſe dimittat uox
modo attollat. Collaque et comata et periodi mira concinni
tate inter ſe connexa: que in optimo quoque ſcriptore ma
xime apparet. Ea igitur cum alte leget manifeſtius comprehendet: replebit

que aures armonia quadam: quan et sentiet postea scribens: et imitabitur. Illud preterea ex hac lectione consequetur: ut uerba suo tempore profferat: ne ue properet: cun immorandum sit: ne ue immoretur cum properandum. Volo insuper ne sit scribendi ignara nec nunc de digitorum motu: quam quam ipsum laudo si cui assit: sed non de illo nunc: sed de litteris ac sillabis. Teneat igitur quomodo quidque scribendum sit que ue sit natura litterarum: et in altera transitio: que coire inter se littere possint: et que ad propinquum uenire nequaquam patiantur. Hec enim res quam quam pusilla magnum tamen affert iudicium discipline nostre. et manifestan detegit ruditatem. Illud quoque decantatum et cognitum habere oportet quanta sit una queque sillaba. Hoc est longa an breuis an alterutra Est enim necessaria cognitio cum qua multa incidunt: que aliter intelligi non possunt. Ut illud uirgilianum. Omnibus in moren tonsa coma pressa corona: et milia huiusmodi. Tun quia feditas summa est homini litteras sibi arroganti ne syllabas quiden tenere. presertin cum non contenenda pars litterarum uersibus constet. Versus autem pedibus pes uero longitudine: breuitateque. quas qui non tenet quid ipse in eo genere de se polliceri aut quen gustum in poetis habere possit non equidem intelligo. In prosa quoque oratione eaden ipsa cognitio scribenti dictantique necessaria uidetur. Neque ei similitudo non senti propterea soluta in oratione pedes non insunt: sed quod delectat auris. quod sono demulcet inest. Reffert enim per multum ut Aristoteli placet a quo pede incipiendum sit: et in quen finiendum. In medijs etiam qui recipiendi sunt pedes: et qui reiciendi. Ita que probat ille Peona maxime. Is autem est duplex. Aut ex longa quan tres subsecuntur breues. Aut ex tribus breuibus: et longa postrema Hunc ultimum clausulle

ille aptum putat. principiis uero primum conuenire. In mediis
quoque hunc ipsum pedem quam optime cadere. Dactilum uero
ac Iambum reiicit. alterum ut elatum nimis alterum ut depressum
Cicero autem in clausulis ditrocheum probat maxime: qui est
ex duobus trocheis: et creticum: qui est ex longa et breui: et
longa: et peona/ illum de quo supradixi. In mediis autem si
dimisso humilique sermone utamur Iambum maxime conue
nire putat. Si ampliore dactilum uel peona uel dochmium: qui
est ex quinque sillabis breui. et duabus longis: breuique et longa:
quem cunctis etiam in partibus apte cadere existimat. Nec du
bium alios in contentionibus pedes alios dum narramus alios
dum querimur esse frequentandos. Ita enim et concitatio animi
spondeum repudiat. Nihil enim rapidum et properum amat
Contra uero dum aut narramus aliquid aut docemus moram
et stabilitatem sermo deposcit. Itaque pedes non amat qui pro
diuiter currunt. Omnis igitur oratio pedibus suis commo
uenda erit: quos si ignoret scribens uelut in tenebris am
bulet necesse est nullo certo ductu sed fortuito gradiens
Erunt fortasse complures quibus mea ista cura nimis
anxia uideatur. Sed meminerint me de ingenio loqui ma
gno: et summa omnia de se pollicenti. Quare mediocres in
cedant uel reptent potius ut possunt Ad summum certe
nemo perueniet: qui non fuerit horum omnium et usu
certus et disciplina imbutus. Denique mea hec de litteris
sententia est. nihil ut ignoret quod in usum uenire soleat:
et prepterea nitorem. elegantiam delicias que omnis in o
ratione sectetur. Sit que illi ad omne genus scribendi mu
dus quidam et ornatus: ac ut ita dixerim habendatissima
domi supplex: quam promat cum opus sit et in lucem ed
ducat. Et quoniam erudictionem legiptimam ex per
ientia litterarum et scientia rerum constare diximus:
et quid de litteris nobis placeret ostendimus addatur nunc

ſane illa pars que ad ſcientiam pertinet. Volo igitur huic
ingenio quod ſumma mihi omnia de ſe repromittit ardentiſſima
cupiditatem ineſſe diſcendi. ut nullum genus diſcipline a
ſpernetur. nullum a ſe alienum exiſtimet. Rapiatur incenſum
mirabili auiditate ad intelligentiam et cognitionem rerum.
Huic igitur et ardenti et per ſe incitato partim ſtimulos ad
hibebo et meo inſuper clamore adhortabor. partim frenos
incutiam: et uelut receptui canam. Sunt enim diſciplinarum
quedam: in quibus ut rudem omnino eſſe non ſatis decuit
ſic etiam ad cacumina illarum euadere nequaquam glorioſum
ut Geometria. Arithmetica. in quibus ſi multum tempus co
ſumere pergat et ſubtilitates omnis obſcuritateſque rimari.
retraham manum atque diuellam quod idem faciam in aſtro
logia. idem fortaſſe in arte rhetorica. Inuitior de hac poſtrema
dixi quoniam ſi quiſquam viuentium illi affectus fuit/ me
unum ex eo numero eſſe profiteor. Sed multarum rerum
habenda mihi ratio eſt. In primis cui ſcribam videndum.
Quid enim ſtatuum ſubtilitates et epicherematum cure: et
illa que appellantur crynomena et non nulle in ea arte di
fficultates mulierem conterant: que forum nunquam ſit
aſpectura: Iam uero actio illa artificioſa/ quam greci hypoteſim
noſtri pronuntiationem uocant. Cui demoſthenes primas
et ſecundas et tertias tribuit/ ut actori neceſſaria ita mu
lieri nequaquam libranda. que ſi brachium iactabit loquens/ aut ſi
clamore uehementi attollet/ ueſana coercenda que videatur. Ita
quidem uirorum ſunt ut bella ut pugnae. ſic et fori contentioneſque
atque certamina. Non igitur pro teſtibus neque contra teſtes dicere adiſcet
mulier. neque pro tormentis. aut contra tormenta. neque pro
rumoribus aut contra rumores. Nec ſe communibus locis exercebit
neque interrogationes bicipites. neque reſponſiones ueterato
rias meditabitur. Totam denique fori aſperitatem uiris
relinquet. Quin igitur calcaria adhibebo: quin currentem incitabo:

cum illis ſeſe det que aut religionem diuinam aut ad bene uiuendum
pertinent. Tunc ſe diffundat. Tunc animum applicet. Tunc
die noctuque inſiſtat obſecrabo. De quibus etiam ſingulatim dicere
nequaquam pigebit. Primum igitur ſacrarum litterarum
cognitionem ſibi acquirere ſtudeat chriſtiana mulier. Quid
enim prius illi ſuadeam? Multa de ys inquirat multa
diſceptet / multa ſciſcitetur. Sed ueteres illarum amet ſcr
iptores. Nouos uero iſtos / ſi boni ſunt uiri honoret illa quidem
ac ueneretur. Ceterum eorum ſcripta non nimis attingat. Quid eſt
enim quod litterata mulier ab auguſtino diſcere non poſſit: ab
iſtis autem poſſit? preſertim cum ille afferat orationem eruditam:
et auribus dignam. Iſti nihil afferant qui legi mereantur. Nec
ſacris litteris contentam eſſe uolo: ſed ad ſecularia traducam
ſtudia. Videat quid de ys que pertinent ad bene uiuendum ex
cellentiſſima philoſophorum ingenia tradidere. que de continen
tia de temperantia. de modeſtia de iuſticia de fortitudine de
liberalitate. Nec ignoret que ſit de beata uita illorum ſententia
Numquid uirtus ipſa ſatis ſit ad beate uiuendum an tormenta
et carcer et exilium et paupertas illam impediant: et ſi hec
foelici accidant numquid miſeriam faciat an auferant ſolum
foelicitatem: miſeriam uero haudquaquam inducat preterea an in uolup
tate uacuitateque doloris felicitas conſiſtat humana: ut epicuro
placuit. An in honeſto: ut zenoni an in uſu uirtutis: ut ari
ſtoteli. Hec mihi crede preclariſſima ſunt: et digniſſima co
gnitione noſtra. Hec ad uitam ſolum dirigendam utilitatem afferunt
uerum et in omni ſermone admirabilem quandam tum dicendi tum ſcri
bendi ſuppeditat copiam. Hec igitur duo quorum alterum ad religionem
alterum ad bene uiuendum ſpectat / tanquam precipua illi propoſita erunt
Cetera uero ad iſta referentur: que poſſunt hec ipſa uel adiuuare:
uel quoniam ornatum quendam illis afferre. Protinus enim excellentia hominis
illa admirabilis que rara inclitum fama nomen extollit / non niſi ex
multarum uariarumque rerum fit cognitione. Itaque multa legendo et diſcendo

undi carpe accumular q3 oportet. Cuncta q3 omnifariam
scrutari atq3 rimari unde nobis ad studia nra aliqua sit
proventura utilitas. Sed sit apud ea selectio diligens et
circumspecta tpris impensio: ut potiora semper comodiora q3 p
ponat. Valet igr ad studia illa de quib3 supra dixi in primis
historie cognitione adiunge. re studiosis hoib3 nullo mo ne
gligeda. Est em decoz tu propie getis origine et progressus
tu liberoz pploz regu q3 maxioz et bello et pace res gestas
cognosce. Dirigit enim prudentia et csiliu pteritoz noticia:
exitus q3 similiu ceptoz nos pro re nata haud hortantur. aut
deterrent. Preterea exemploz copia quib3 plerunq3 illustar
dicta nra oportet no aliunde q ab ystoria comodius sumet.
Est et genus scriptoz in ea quide parte egregiu sane atq3 pollens:
omni q3 ornatu nitor q3 perpolitu: quos et ad usum litterarum
lege opere pcium sit. livium dico et salustiu Tacituq3 et cautu:
et impimis cesare ipm res gestas suas comentariys summa
facilitate venustate q3 explicante. Hos igr et leget mulier
summe spei: et sibi acquirere perget: pstim cu eos pdiscere
ludus sit. Neq3 em subtilitas ulla in illis ocruda e: aut qstio eno
dada. In narratioe em rex facilimax ois csistit versatur q3
historia: qua si semel arripuerit ingenium illd deq loquor ppetuo
ei memoria coherebit. Oratores q ut lege no negligat suadeo
Quis em aut uirtutes extolle ardenti aut uitia fulminare
atroci solet. Ab his et laudare bn facta et detestari facinora
adiscem. Ab his csolari. cohortari. impler. abstine. Que licet
oia a phis fiat, tn nescio quo et ira et uia et ois ai suscitatio
ac repssio in potate e oratoris. Iam uo illa uboz similiaz q3 or
namta q tanq stelle qda et faces orone illuinat, et admira
bile reddut in stra oratoz propa sunt. q mutuabim ab illis
scribentes: loqntesq3: et in usum nrm cu res poscet vertem.
Deiq oen opuletia uboz, oen dicedi vim, et qi conatu omne
oronis, ut ita dixeri uiuacitate et sanguine ab istis sumemus

Poetas insuper ut et legat et intelligat uolo. Que enim summorum uirorum
ex parte huius cognitionis fuisse uidemus? Aristoteles certe homeri. hesiodi.
Pindari. Euripidis ceterorumque poetarum usus frequentissime ponit: tenetque
omnes memoriter: et facillime reddit: ut appareat illum non poetarum
fere minus quam philosophorum studiosum fuisse. Apud platonem quoque poetarum usus
frequentissimus est. occurruntque illi ubique: atque ultro se offerunt: auctoritate
que illorum sua sepe confirmat. Dixi de grecis. Quid autem de nostris An cicero
parum instructus poetarum cognitione uidetur: qui non contentus Ennio. pacuuio
Actio ceteris que nostris grecorum insuper poemata in latinum conuertit.
totosque libros suos illis refersit. Quid senecca durus profecto uir
ac seuerus non ne et ipse poemata scripsit. et totus interdum
scaturit uersibus. Mitto Augustinum. Hieronimum lactantium boetium
in quibus quanta cognitio poetarum fuit scripta eorum disputataque ostendunt
Mea quidem sententia mancus quodammodo in litteris est qui poetas non
didicit. Nam de uita moribusque perquommode sapienterque multa ab illis
dicta: et nature generationisque principia: et cause et quasi doctrinarum
omnium semina in illis reperiuntur: et inest auctoritas magna propter
opinionem sapientie. et uenustas et splendor eximius propter elegantiam.
et ingenuitas quedam liberalibus hominibus digna: ut cui hec non assit
pene subrusticus uideatur. Quid homero deest quominus in omni
facundia sapientissimus existimari possit. Eius poesim totam esse doc
trinam uiuendi quidam ostendunt in belli tempora pacisque diuisam: et in
bello quidem quanta prouisio ducis. quid autem actus aut fortitudo militum
quod insidiarum genus uel cauendum uel faciendum. que monitio. quod
consilium ab eo est pretermissum. Eneas quondam prelio troianorum
dux grecos magna ui pulsos in castra redegerat. Cum itaque
audacius urgeret. ac iam totum agmine obiceret castris aduolat
ad eum hector: ac pedetentim circumspecteque agere monet. Affirmatque
eum qui exercitum ducat non tam audacem quam cautum esse debere. Quanti eos
inmortalibus hoc preceptum existimandum est: presertim ab hectore audaci
ssimo traditum. Id quidam etatis nostre duces consilium non seruantes
dum audacter magis quam caute feruntur. In magnam se et suos ruinam

clade q3 prope miserabile inicerit. Ap eunde poeta iris ad atride missa
cu dormiente rep perhisset corripit illu uerbis: negat q3 dormie
du ee uiro: cui et pplor salus comissa sit: et tantar rer incubat
prouisio. hoc rursus q sapies e sine pcepta / sine cosiliu sine cogni
tione appellam. Quid socrates aut plato aut pithagoras manus i
peratori consulet: aut sanctius: Dece mihi sunt huiuscemodi eius
Poete in bello q refferre perlibes nisi uererer prolixitate. In pace
at alia rursus nec pauciora nec minus egregia. Age uo ne cuncta
ad homer grecos q3 refferam maronis nri sapia q mlta faci
enda e: cu tanq ex oraculo quoda adito q3 nature illa reuelat.
Principio celu ac terras campos q3 liquentis lucente q3 globum
lune titania q3 astra sps intus alit: totos q3 infusa per artus
Mes agitat mole: et magno se corpore miscet. Inde hominum pe
cuduq3 genus vite q3 uolantu. Et q marmoreo fert monstra
sub equore pontus. Igneus est ollis uigor. et celestis origo. Seib3
et reliqua. Que cu legim. que phm no cotenim: Aut quis unq
de na ai tan enucleate scienter q3 locutus e: Quid cu ide poeta
qi deo plenus uaticinat pau an saluatoris aduentu dicens
Vltima cumei ueit ia carmis etas. Iam redit et uirgo redeunt
saturnia regna. Magnus ab integro seclor nascitur ordo.
Iam noua progenies celo dimittit alto Mente diuina inee
poetis sapientissimi ueter tradide: uates q3 eos inde nuncupaut
q no tan ex se q ex concitatioe quada ai aflatu q3 dino loq
ueret. q Virgilius ad cumana hic se se reffert sibilla qua
aduentu christi pdixisse. Lactantius probat. Sibilla igit ad
uentu x uaticinata e. Tps uo quo sueturo foret no satis ap
eruit. Virgili at mlta post sibila nat secla ueire iam id tps
cognoscat progeien q3 de celo demitti uelut admirabundus
Stupes q3 denutiat Et negat quida poetas ee legedos di nu ut
uere dixeri lrar gen. Quod tu y soli face cosueuer qui nulla
ipi disciplina policiore imbuti. neq intelligut pstantia ulla
in lris. neq existimat. Mihi uo hec studia nra intueti in pmis

q3 &

necessaria uideri solet poetarum cognitio. cum propter utilitatem de qua
supra dixi uariam quoque multarum rerum noticiam. tum ob sermonis nitorem. Pre
terea nihil est ex omnibus studiis quod minus nobis aufferat temporis.
Nam et adiscuntur in pueritia: quom fere uacare non possum. et
inheret memorie ob rotundam concinnitatem: et peregrinantur nobiscum
una: et sine libris ultro recursant: ut uel aliud agens hoc
et agas. Quanta uero sit nature ipsius ad poetica conuenientia uel
ex hoc patere arbitror, quod uulgo ineruditi homines quamuis litterarum doc
trine quoque expertes, tamen si ingenio ualent, ea ipsa qua possunt ruditate
sonis quosdam et rhitmos efficere delectantur: et si que ut illa
eadem solutis uerbis dicere comodius. tamen ita demum aliquid dignum
auditu se perfecisse putat, si illa numero rhitmis que incluserit
Quin et ipsa missarum solemnia quamquam omni studio polita sint tamen cum aguntur
in templis dormitare non numquam animus noster obsitatur que uidetur. At
enim si inter ista chorus poetica illa decantet. Primo dierum omnium.
uel iste confessor. uel ut queant laxis resonare fibris, animus
usque adeo mens humana depressa est ut non eleuetur animus: et qui suscitetur
Ex quo opinati sunt quidam animum nostrum armoniam esse et numerum:
quam exploratum sit omnia hominum naturam sibi cognatam quoque maxime gaudere
Nihil autem est omnium quod animus noster tam demulceat et gaudeat
quam tum armonia et numero. Sed hec maiora quam secundum presens. Tantum
illud intelligi uolo, nos natura magis ad poetica duci quam ad aliud
genus litterarum: et esse mea utilitatem plurimam delectationem: et
ingenuitatem: cuius qui expers sit minime liberaliter eruditus
uideatur. Prolixiorem in hac parte me fuisse intelligo quam ego ipse
ab initio instituerام. Verum ubi inceperis ita multa occurrunt
ut difficilius sit reicere quod ultro se offert quam reperire quid dicas
Feci propterea non inuitus quod principem faillieuire, si hec forsitan audierit
in hac quidem parte refragaturum esse sciebam, Virum ad omnia summa na
tum: et multis magnisque uirtutibus precellentem: sed ita pertinacem in dispu
tando, ut quod semel dixerit semper deffendat. Is ergo quia quamquam
negauit poetas esse legendos usque ad mortem errorem prosequitur

B

Sed nolo cum eo scriptis pro se contendere: cui et absenti reverentiam debeo. Sed ab alio quodam istorum qui poetas insectatur pro libito querere quenam sit causa cur legendos non putet. Qui cum nihil plane sit quod imputari illis queant, dicet tamen quia amores et flagitia multis reperiuntur. Ego affirmare ausim in nullis scriptoribus tanta pudicicie bonarumque rerum exempla reperiri quanta in poetis. Nam et Penolope erga Ulixem fidelissimam castitatem: et Alceste in adventu incredibilem pudiciciam et utriusque admirabilem constantiam in absentiis calamitatibusque maritorum ac multa huiusmodi in poetis leguntur: maxima documenta uxorie discipline. Quod si qui amores describuntur ut Phoebi et Daphnes Vulcanique et Veneris quis usque adeo hebes est ut non fictas res: et aliud pro alio significantes intelligat: Deinde ista que tu damnas perpauca sunt, optima vero permulta: et dignissima cognitu: ut de Homero et Virgilio supra ostendi. Est autem perquam iniustum eorum que vere laudis sunt oblivisci meminisse vero illorum que causam aliquam prebeat insectandi. Nolo ista misceri dicet mihi severus quidam: potius quam relinquam bona malorum metu: quam spe bonorum mala incurram. Itaque nec ipse legam poetas. nec aliis ut legant permittam. At Plato et Aristoteles legebant: quibus si te aut gravitate morum. aut intelligentia ān pomis nullo modo fera. An tu te aliquid discernere putas: quod illi non viderint? Christianus inquit sum. Illi forsan suo more vixerunt. Quasi vero honestas gravitasque morum non eadem tunc fuerint: que nunc est. Aut quasi non hec ipsa vel et deteriora in sacris reperiantur libris. An vero ibi Sansonis amores pene insanam et robustissimum viri caput gremio muliercule impositum. et fortitudinis detonsum crinis. An non hec poetica? An non flagitiosa? Taceo filiarum Loth scelus infandum: et sodomitarum execrandam obscenitatem: que duo me hercle flagitia ego ille qui poetas laudo commemorare nequaquam sustineo. At enim David amorem in Bersabe, et scelus in Uria. Salomonis quoque fratricidium et tam numerosum concubinarum gregem quorsum spectare dicemus? An quia hec mala sunt et flagitiosa et obscena propterea negabimus sacros libros esse legendos? nequaquam. Nec

poete igit respuendi sunt / qr in illis interdu aliqua ad delectatioem
bonum scripta reperiantur. Equide si qn didonis Enee qz amo
res apud uirgiliu lego ingenium poete admirari soleo: rem at
ipam qr fictam ee scio nequaq attende. Qd idem mihi accidit
in aliis fictionib; poetar. Aiun certe no mouet qr fabulosas
et aliud pro alio significates intelligo At em cu illa in sacris
lego qr uera fuisse scio / sepe implector. Sz ne pertinax ipe
sim placet aliquid d iure meo remitte psertim cu ad muliere
scriba. Fateor ut pls in nobilitate plebe qz diuidit. ita inter
poetas. gradus quosdam ee dignitatis. Si quid igit ul a comico
no satis pudico argumto pterit. Aut a Satyro uitium aliquod
aptius exprobret ne legat mulier: ne ue inspiciat. Sunt enim
ueluti uulgus poetar. At enim proceres illos Virgiliu dico et
seneca et Statium / ceterosqz huiuscemodi ni legerit maximum
sibi ornamtu sciat deesse lrar: nec summu spet. cu hec pars
desit. Oino em pstatia illa d q loquor no n ex mltar uariar qz
sit cognitioe. Itaqz multa uidisse legisse qz oportet et philosophis
et poetis et oratoribus et ystoricis et aliis omnibus scripto
ribus operam impartisse. Sic enim resultat plenum quoda:
ac sufficiens: ut copiosi. ut uarii. ut ornati. et nulla in re
uacui rudis qz uideamur. Adhibenda est insuper litterar
peritia non tenuis neqz contempnenda. Hec enim duo se
inuicem iuuant. mutuo qz deseruiunt. Nam et littere sine
rerum scientia steriles sunt. et inanes. et scientia rerum
que uis sit ingenii splendore careat litterarum abdita qda
obscura qz uidetur. Quid enim prodest multa et pulchra
scire sine quo loqui de his cum dignitate neqz mandare lris
nisi ridicule possis. Atqz ita coniugata quodammodo sunt
peritia litterarum et scientia rerum. Nec duo simul con
iuncta ueteres illos quorum memoriam ueneramur ad
celebritatem nominis gloriam qz prouexere. Platonem
democritum. Aristotelem. theophrastum. Varronem.

Ciceronem. Senecam. Augustinum. Hieronimum lactanti
um. In quibus omnibus discerni uix potest maior ne scientia
rerum an peritia fuerit litterarum. Ut autem ad extremum
concludam ingenium quod summa omnia de se mihi repromittit
his duobus structum esse oportere affirmo. Horum quoque com
perandorum gratia undique legenda multa et coaceruanda
esse: habendam tamen rationem temporis: ut potioribus
semper utilioribus que incumbat. nec aut nimium obscuris
aut parum profuturis occupetur. Religionis et bene uiuen
di studia mihi precipua uideri. Cetera uero omnia tanquam ad
minicula quedam ad ista refferri: que possint uel adiuua
re uel illustrare: ea que de causa poetis et oratoribus et scrip
toribus alijs inherendum. In litteris autem prouidendum ut
et preceptio assit ingenua: et peruigil solertia. nec unqua
nisi optima probatissima que legamus. Habes meum de literis
studijs que iudicium. De quibus si forsam aliter existimes
faciliter cedam. Non enim quasi precipiens ad te scripsi.
nec tantum mihi arrogo. sed quasi unus de turba erga
tuam excellentiam affectus conferre tecum uolui opini
onem meam: et currentem ut aiunt ad gloriam cohort
ari Vale.

MAGNI BASILII CESARENSIS EPI CLARIS
SIMI. ATQUE SCTISSIMI. URI E GRECO IN LATINUM
PER LEONARDUM ARETINUM TRANSLATI EPLA
INCIPIT EIUSDEM. AD CELTIUM SALUTATUM.

EGO tibi hūc librū colūti ex media ut aiunt grecia delegi: ubi
eiuſ mei rerū magna copia ē. et infinita pene multitudo. Nec
ueritus ſum ne abſte ut parū liberalis ac ſane ingratus
accuſarer/ ſi ex tāta hūdantia hoc tā paruū munus
adte mittere. Neq3 ēm id nūc ago. neq3 ita āmes ſum
ut exiſtime hac tantula re ſummis tuis erga me officijs ſatiſſ
acere poſſe. Sed ut mercatores ſolent deguſtatione aliquā rerū
uenalium accipe quo facilī de illarū emptioē deliberare queant
Sic ego cū cupere pro tuis ſingularib3 meritis ſummaq3 mme beni
uolentia quic quid mea opera labore. induſtria efficēr poſſim itē
unū conferre hūc tibi librū tranſcripſi qui deguſtatione quandā
ſtudiorū meorū. Quae ſi tibi doctiſſimo hōi probata ēē ſenſero. ma
iori cū fiducia deinceps ſagrediar/ tuo grauiſſimo atq3 optimo iu
dicio confirmatus: et iam nom paruis munuſculis ſed maiorib3
tecum agam. Quāq3 id qd de muneris paruitate ſupdixi/ non ad
librū ipm ſed ad conuertēdi labore refferri uolo. Nam et ſi liber
per ſe breuis eſt/ tantū tn ponderis ei adicit baſilij nom ut magnus
putari debeat auctoritate ſcribentis: q quidē apud grecos tanta
eſt: ut et ſeueritate uite et ſāctimonia morū et preterea optimarū
artiū ſtudio ſacrarū q3 lrarū doctrina ceteris ferme oīb3 exiſtimetū
pcelle. S3 cū ſint p mlti atq3 incliti libri quos ille accuratiſſimo
ſcriptos reliquit/ Nos im pntia hūc potiſſimū delegim9 q maxīe
eū conducē ad ſtudia nra arbitrati ſumus. Atq3 ideo libentius id
fecimus q auctoritate tanti uiri ignauiā ac peruerſitatem eorū
cupiebam9 refringē. q ſtudia huanitatis uitupat: et ab his oīo
abhorēdū cenſent. Quod his cōtingit fere: qui ea tarditate ingenij
ſunt. ut nihil altū neq3 egregiū ualeat ītueri Qui cū ad nulla pte
huanitatis. aſpirar ipi poſſint/ nec alios quidē id deber facē arbi
trat. S3 hos cū ſua ignorātia reliquam9. Neq3 ēm digni ſūt de qb3 ulla fiat
et iā baſiliū ipm audiam9/ ing9 audiūte q̄ſo q̄ta grauitas ſit.

MAGNI. BASILII. LIBER INCIPIT FOE
LICITER.

MVLTA ſunt filij que hortant me ad ea uobis con
ſulenda: que optima ee duco: queq uobis ſi illa
ſequimini profutura confido. Quippe et huius
mei etas et multar rerum uſus et inſuper
q omia magiſter docet in utranq parte muta
tiones ſatis ee expertu huanar rer me fecer
peritum. Ita poſſum his qui nuper uita ingreſſi ſunt qi uiam
aliqua qua tutiſſime proficiſcant oſtendere. Accedit ad hoc q nali
neceſſitudie me poſt parētes nemo e uobis propinquior. Qobre
ego quide erga uos no minus beniuolentie heo q ipi parētes. Vos
aut puto niſi forte me ura mens fallit cu me intueim parētu
deſiderio haud qq moueri. Si igit q a me dicent ea uos ſu
ſcipe ac ſequi parati eſtis in ho eritis ordie laudator apud
heſiodu Si minus ego ſane nihil moleſtu dica. Vos aut memi
niſtis carminu eor: in quib ille poeta inquit optimu illu ee
qui p ſe ipm q agenda ſunt coſpicaret. Sequeti aut gradu
q alior coſilia ſeqret. Qui no ad neutru hor apt eet eu perit
ee inutile. Nec uos ulla admiratio teneat ſi cotidie ad magros
eutib uobis Veter q uiror et ingenio et doctria pſtantiu pea
q illi ſcripta reliquerūt continuu uſum et familiaritate hntib eco
aliquid utilius ex me ipo inueniſſe profitear. Equide hoc ipm
monitur uenio no oporte uos ei mei uiris ita metis ure gubernacla
pmitte ut quocunq ducat ea ſequimini. Sz id dum taxat q utili
tate affert ab illis accipietes ſcire et ſi ſit opus contenere. Que
ig ea ſunt et que admoniti diſcernat i diam uobis aperiam
hic ſumes exordiu. Nos quide o filij hac huana uita nihil
oio ee arbitram. nec bonu quicq exiſtimadu cenſem. Neq
appelladum qd utilitate nobis hucuſq ſuppeditet. Non ita q
dignitate. no amplitudine maior no corporis uires no forma
no magnitudine no aciectis hoib hitos honores no ipm imperiu
no quid quid dici pot in hac uita excelles. Sz longi ure procedut
ſpes et ad alteri uite pparatione cuncta moliunt. Quae ig ad hac

uita conferat ea nos totis uirib; optãda q̃renda q; ẽẽ arbitramur. Quae
uo illuciusq; puenire nequeunt ut nulli momti despicienda. Quae nam
tn ista sit uita et q̃ pacto illa uiuat id sane ondẽ plus negocij ẽẽt q̃
nos in p̃ntia suscepim: maiores et auditores q̃ ipi nunc estis ad p
cipiendu requirit. Hoc solu cu dixero satis abunde nobis dixisse
putabo. Siquis oem post creatos hoies felicitatem mete concipiat
simulq; in unu congerat uniusan ne pua quide pte bonorum
adequar comperiet: s; a minimo illius uite bono oia huana
simul collecta magis abẽẽ q̃ umbra et somnu a ueris reb; ymmo
uo ut propiori utar silitudine q̃to mai re p̃ciosior est aia q̃ corpus
tata utriusq; uite dra est. Ad hanc porro uita sacri ducut s̃mões
p occulta nos erudientes donec in profundu illor sensum p etate
nobis p̃cipẽ posse, no licet in alijs no oio diuisis q̃ in umbris qbda
speculis q; oculos metis exrcẽ debem illos imitates: qui ad certame
se comparant: qui et saltu et motu manuu in ludo exercitati
callidius deinceps in certame descendut Et nobis profecto certam
quodda incube putandu est. Et quide oium certaminu max. cuius
gra cuncta tentanda sunt: et totis uirib; incubedu. Ad huiusce rei
p̃parationem: et poetis et oratorib; et ceteris scriptorib;: oib; denique
hoib; inheredu. Unde nobis ad ingenij excitatione aliqua sit
accessura utilitas. Velut ig̃ ij qui tingut cu p̃mo qbda mois
id qd colore recepturu sit p̃pararit tande poa flore sup inducut
siue purpureu, siue que uis aliu, eode nos itide mo si ut indelebilis
sit apud nos probitatis fama cupim, cu his extraneis disciplinis
fuerim imbuti, tuc sacris et occultis operam dabim: et quasi
solem in aqua pri uide assuefacti, ad ipam luce dirigem intuitu
Siqua ig̃ couenientia utriq; sit, p̃utilis nobis erit talis cognitio
Si aut nulla sit ea tn adinuice confere et in q differant
internoscẽ, no pax nobis fructe p̃bebit ad potioris cofirmatione
Sed q̃ silitudie utem ad hac rem ondendam. Nempe ut plante
propa uitus e fructu produce affert tn aliquc ornatu et fro
des ipe circa ramos diffusse ita profecto et aie precipuus

quidem

quidem fruct⁹ est ueritas. Non inamenu tn est hac extranea
circu dari sapia: q tanq frondes et fructu tegime pbeat: et spem in
tuetibz lectiore ondat. Hoc fecisse aut Moysen illu summa
prudetia uir: cu ap os getes max e in sapia nom: qui no pri⁹
ad dei contemplatione accessit q in egiptior disciplinis mete
excussisset. Hec eade ferut d daniele sapieti cu ap babilonios
caldeor sapiam imbibisset, pa rer diuinar attigisse doctrina
Sed ia satis abunde demostratu e inutille ee metibz nris
hac extranea sapiam. Nuc uo quo pacto illa nobis accipieda
sit dicendu uidetur. Primo ig ut a poetis incipia cu illi uarij
mlti sermones qz sint no oibz q ab ipis dicut adhibeda e mes. Sz
cu excellettu uiror facta aut dicta comemorat, tuc tota mete
mouei atqz iflamai debem: maxie qz conai ut tales ipi sim q les
illi fuere. Cu uo i improbor hoiu metione incidut fugieda e
illor imitatio: aures qz claudede: no secus atqz ipi ferut. vlixe
ad Syrenu cant⁹ clausisse. Praue em confabulatioes via sut
ad facinora. Qr obre oi diligetia curadu est, ne inter illa qua
plerqz sermoes hnt fertilitatem, lateter aliquid admittamus
mali: ut ij qui uenena melle pmixta absorbet. Non ig laudabim⁹
poetas neqz cu iurgia reffert: neqz cu scurras aut amentes
aut ebrios aut dicaces imitat: neqz cu diuite mesa cantu qz
dissoluto felicitate definiut. Minime uo cu de dijs aliquid di
cut: et maxie cu d illis ita narrat q plures sint atqz discordes.
Nam ap eos fr in frem coiurat et paretes filijs et filij paretibz
i fert bella Deor uo adulterio atqz amores et scelestos cocubit⁹
et eos maxie sumi ac pncipis oium ut illi assert, Iouis que
nec d pecudibz quide sine rubore quis diceet ijs relinquem⁹:
q in scena usant. Hec eade diceda sunt et d ceteris scriptoibz:
et tuc maxie cu ad uoluptate loquat. Sz nec orator arte
i metiedo imitabim. Neqz em in iudicio neqz usq alibi mentiri
nos decet: qui rectu ac uer iter uite elegim. quibz interdicta
sunt iudicia legis pcepto. Sz tuc maxie oratores ample

ctem̃ cũ aut ũtute extollut: aut uicia efulminat. Vt enĩ ex floribꝫ
ceteri quidẽ nihil ſumunt p̃ter odorẽ aut colorẽ / apes uõ et mella in
ſciut excerpẽ / ita qui nõ ſolũ ſeſtitatẽ ſequunt̃ ũboꝝ / fructũ aliquẽ
percipẽ poſſunt. Sꝫ qm̃ in apiũ mẽtione incidim᷒ proſequam̃ hac ſili
tudinẽ. Ille enĩ nec oẽs pariter flores adeũt nec ſi quos adeunt
eoſ totos abſumũt: ſed eo ablato qd̃ operi ſuo aptũ ſit reliquũ oẽ
ualere ſinũt. Et noſ q̊ꝫ ſi ſapim᷒ cũ id excerperim᷒ qd̃ ueritati ãicũ
cõſentaneũqꝫ ſit / cetera oĩa tranſgrediem̃: et ueluti in roſis
legẽdis ſentes uitabim᷒: ita q̃tum utiliter ſcriptũ eſt accipietes
reliqua / q nocẽ poſſunt declinabim᷒. Principio ig̃ diſciplinaꝝ qua
libet cõſiderare oportet: et ad finẽ dirigẽ lapides ad filũ clon
co prouẽbio redigetes. Et qm̃ ad hac n̄ram uitã p ũtutẽ aſcendit̃
virt᷒ aut ipa mltũ a poetis mltũ ab hiſtoricis mlto et magis a
ph̄is laudat̃ eoꝝ / ũbis maxiẽ eſt inherendũ. Neqꝫ enĩ paꝝ hꝫ
utilitatis cõſuetudo quedã et familiaritas ũtutũ mentibꝫ iuuenũ
ãis qꝫ infuſa: cũ maxiẽ inherẽ ſoleat et pene indelebilia ẽẽ q in
tenera etate diſcunt̃ propter annoꝝ mollitiẽ profunde impſſa
Et quid aliud heſiodũ uoluiſſe putandũ eſt cũ illa ſcripſit carĩa
quae unĩuſi decantat: Aſpera inquit p̃mo et pene inuia et ſudoris
cõtinui et laboꝝ plena ẽ uia quae ad ũtutẽ ducit. Q̃obrem nec
cuiuis ẽ propter arduitatẽ illã capeſſere. nec capeſſenti facile
ad cacumẽ euadẽ. Sed ubi id ſuperaueris / ex ei᷒ faſtigio uidẽ
licet / ut uia illa leuis ſit et pulchra: utqꝫ expedita et facilis
longe qꝫ iucũdior q̃ altera: q ad uicia ducit: quã uniũſam ſimul
arripi poſſe ipe idem poeta teſtat̃. Mihi quidẽ uidet̃ nihil ob aliud
q̃ ut nos ad ũtutẽ probitatẽqꝫ adhortaret̃ iſta dixiſſe: ne labo
ribꝫ uicti ante finẽ deſiſterem᷒. Sed et ſi quiſ alius ſimiliter
ũtutẽ laudarit / ei᷒ ſmoẽs promptiſſime recipiem᷒. Ego autẽ
e quodã uiro q ad ueſtigãdas poetaꝝ mẽtes acutiſſim᷒ hebat̃ /
audiui cũ dicet̃ totã homeri poeſim laudẽ ẽẽ ũtutis / oĩa q̃ illi᷒
poetẽ huc tẽnẽ n̄ ſi quid interdũ incidẽs ſit. Veꝝ in eo loco
ul̃ maxiẽ id patere cũ finxit caphalenoꝝ ducẽ naufragio

eiectum tamen affuisse, ut illos quibus et solus et nudus apparuit
verecundia aliqua averteret: quem quidem pro vestibus virtute illum
dixit ornatum: ut primum regina eum reverita sit: deinde reliqua
feacum multitudo tanti putavit, ut relictis epulis quibus commessa
bantur, unum illum cuncti intuerentur: nullusque eorum esset qui eo tempore
magis quicquam a diis optaret quam ulixes fieri quamquam et nudum et
naufragum. Aiebat ille poetarum interpres, hoc in loco homerum
clara voce clamare. O homines sit vobis cura virtutis: que et cum
naufrago simul enatat: et in littore nudum eiectum fortunatis
feacibus venerabiliorem ostendit. Et profecto ita res est. Cetera omnia non
magis possidentium sunt quam cuiusque ut in talari ludo huc et illuc transe
untia. Sola virtus et viventi et mortuo stabilis est et firma possessio:
qua ratione motus mihi videtur Solon cum inquit ad divites. At nos non
permutabimus cum virtute divitias: quoniam virtus firma est: divitias vero alias
alius possidet. Similia his sunt et a theognide dicta: qui inquit deum
quecumque tandem is senserit varie hominibus talentum appendere: alio enim
tempore divitiis affluere: alio nihil possidere. Hec eadem fere a prodico
sophista quodam in loco librorum suorum de virtute ac vitiis sapientissime sc
ripta sunt: cui quidem prestande sunt aures. Neque enim spernendus est
ille vir. Is vero ita inquit quantum ego memini, nam eius verba non teneo:
nisi quod sine metro sic ait herculem cum iam adulescens esset vestre
ferme etatis diu secum multum dubitasse utram viam caperet
cum duas videret: unam voluptatis alteram virtutis. inter ambiguum
duas accessisse matronas: has vero esse et virtutem et malitiam. Statim
quidem igitur et si ille sileret manifesta fuisse diversitate illarum
videri enim alteram accuratissime ornatam fluentem deliciis: et omnium
voluptatum examen post se trahentem: hec itaque omnia ostentantem: et
multo et plura pollicentem secum trahere herculem tentavisse Altera
vero aspera et dura severeque intuentem talia e contra dixisse polli
ceri se nec voluptatem aliquam nec quietem: sed labores pericula sudores
que infinitos terra marique tollerandos. Premium autem illorum fore
ut ille aiebat deum fieri: et hanc demum herculem secutum fuisse dicit

et fere os qui m̄o aliquid in ph̄ia scripsere / ut quisq; maxie potuit ũtute laudarũt: quib; sane credendũ ē: conaduq; ut uita nr̃a id on dam. Nam quisq; ea que alij ũbis dũtaxat ph̄ofant rebȝ ip̄is affirmat / is uere sapit. Ceteri ũo umbre uolitat. Nec secus ea res se h̄t / q̄ si pictor egregia uiri forma imitat̃ sit. hic aũt re uera talis existat qualle ille in tabula expssit. Qui. X. H. ũtute ĩ coetu hoīu laudat amplissimis q; ũbis extollut ip̄i ũo et libi dine tēpātie et qstu iustitie āntponūt hi mea sn̄ia nihil differũt ab histrionibȝ: qui cũ poemata in scena agut sepe ut reges ul' ut po tētes prodeũt / cũ neq; reges sint neq; potētes / neq; aīo forsitam liberi At qui musicus quidē si id uitare ullo m̄o pot nuq̄ patitur lira sibi dissonare. Neq; chori p̄nceps incocinũ sibi chorũ hr̄e. Ipe ũo quispiā sibi dissedebit neq; uitā consentanea ũbis prestabit. Sed euripide auctore lingua quidē iurasse dicet. mente ũo in iurata mansisse / et bonũ uideri q̄ ēē magis cupiet. At hic est ultimũ iniurie terminũ / si quid credē oportet platoi bonũ uideri cũ nō sis. Ea igr̃ q̄ d' ũtute scripta sunt: ita ut dictũ ē accipieda censeo. Cũ aũt pclara facta maiorũ aut memorie successione aut poetarũ ul' istoricorũ libris usq; ad nr̃am etatē cōsuata sut nec hui' quidē gn̄is utilitatē negligem': Ut ecce perides atheniē sis cũ eũ quidā ex fori hoībȝ probris lacesset nihilo ē irritat': neq; aīo comot': s; p uniūsam die pseueratũ est cum ille nullo maledicto abstinet. hic ũo tan q̄ ea res nihil ad se ptinet con tempnet. Vesper aũt iam facto et tenebris exortis cũ iurgator ille uix eo tp̄re abire uellet / Perides famulo eũ lumie accẽto prosequi ē ip̄m. ut sibi q̄ longa ēēt ad ph̄iam exercitatio. Ite cum quidā irat' euclidi magaresi nece minaret id q; se facturũ ēē iuram̄to firmaet. Euclides cont' iurauit se profecto illũ placaturũ: effecturũ q; ne sibi infensus foret. Qr̃ ope pciu est aliquod huiusmoi exem̄ succurrē metibȝ hoīu / ia ira effer uescentiu. Tragoedie enim nequāq̄ ē credēdũ dicēti. In inimicos armabit ira man'. S; potissi mu ēēt nullo m̄o irasci / Sin id fieri nō pot / ac ronis freno moderādu

ē nec pmittēdū lugi efferi. Sʒ reducam orōne nrām ad claroꝝ
uiroꝝ ex̄. Pulsauit quispiā Socratē Sophronisci filiū faciē ei pe
culātissiē cedes. Socrates uō nō repugnauit: sʒ illi ire ac petula
tie se pmisit donec ei uult⁹ undiqʒ turbe fiet. Veꝝ ubi ira illi
saciata ē. Socrates quidē nihil aliud egit: nī q̄ fronti sue inscripsit
pcussōis nom quē ad moūm stati fieri solet. Ille inquit hoc opus
effecit: nec ulteri ulasci pexit. Hec q̄ nris silia sunt pdigna ēē
imitatiōn duco. Hoc em socraticū illi nro euenit: qd monet ut
pcutienti maxilla una altera porigam: tm abest ut ulciscam. Id
aut periclis aut euclidis sile est illi quo monem psequentes expectare:
et benigne iras illoꝝ tolerare: et inimicis bona pcari. nō autem
maledicē. Nam qui in illis erit perudítus, is postea preceptis
nris acquiescet: nec quasi impossibilia sint aspernabit. Haud
sane pretermittedum est. Alexandri regis memorabile factū
qui cum darij filias in captiuis hret, mirꝫ in modū ut ab omib;
predicabat formosas, nec uidē quidē uoluit turpe ēē ratꝰ eos
qui uiros uicissent a mulieribꝫ superari. Hoc illi nro conuenit q̄
aspiciens mulierē ad uoluptatē et si re nō cosumet, tn q̄ id co
cupiuit in corde suo crie non caret. Illud aut clinie pythagore
familiaris difficile ē credē non dedita opera, sed fortuito
nris conuenire: qui cū posset triūm talentoꝝ. dampnum
iure iurando sibi delato effugere soluere quidem maluit
q̄ iurare, q̄q̄ sine periurio id facere liceret. Audiuerat ille
ut mihi quidem uidetur preceptum dni iuramenta uetantis
Sed redeo ad id quod in principio dicebam. non omnia
nobis recipienda sunt: sed tm utilia. Et enim cum eos
cibos qui obesse possunt corpori diligenter uitemus absur
dissimum est disciplinarum quibus animus alitur
rationem nullam. Sed tanq̄ torrens aliquis quecunqʒ sors
obtulerit sine delectu immergere: et cum gubernator non
temere nauem uentis permittat, sed ad portum dirigat
et sagitarius ad signum, et faber et architectus fine aliquo

ſue artiſ reſpiciat / noſ ab eiuſmodi opificibuſ in cognoſcendis rebus
noſtris ſuperari. Neque enim manualium operum finis aliquis eſt
uite autem humane finis eſt nullus. quem intueantur hi qui
bene uiuere querunt. Et ſi nulla ratione huc atque illuc in uita
iactaremur / quid inter noſ atque rates gubernaculis carentes
intereſſet? Verum ut in muſicis gymnicis que certaminibus
eorundem ſunt exercitationes / quorum et premia nec ullus
cum ſe paleſtra / aut pancratio exercuiſſet / lyra deinde ac tibia
certat. Neque enim polidamas id agebat: ſed milon. ſed alter
ante olympicum certamen currus ſiſtebat currentes: Milon
uero in clipeo uncto ſtabat: nec depelli ab eo ulla ui poterat:
ſed reſiſtebat non ſecus ac ſtatua quedam plumbo affixa
Et ſi marſie aut olympi muſicam eſſent meditati / relicto
puluere / atque gimnaſio ſero coronas aut gloriam aſſecuti
eſſent. aut effugiſſent / ne corpora ſua deriſui haberent.
Sed ne timotheus relicta muſica ſua in luctaminibus uerſa
batur. Neque enim aſſecutus fuiſſet ut cunctis muſicis longe
antecelleret: cui tantum ſupererat artis ut quociens li
buiſſet animos hominum et uehementi armonia accenderet:
et rurſus molli ac placida leniret. Quippe aliquando cum
in allexandri conuiuio cantum quem phrigium appellat
modullaretur uſque adeo regem excitaſſe dicatur ut ad
arma capienda proſiliret: atque iterum ad comeſſatores
epulaſque reduxiſſe modulatione mutata: tantas uires
habet in muſicis gymnicis que certaminibus ad finem
ſuum directa exercitatio. Sed quoniam in coronarum
atque pugillum mentionem incidimus proſequamur aliq
uantiſper in ea re. Porro illi quadam incredibili laborum
tollerantia uires adepti cum infinitis ſudoribus in gymna
ſio manarint innumeras que plagas in exercitatione tule
rint. Victum autem non uoluptarium neque iucundum:
ſed quem magiſter ludi perſcripſerit victitarint: et in ceteris

omnibus ne orationem protraham, ita instituti ut uita
ante certamen acta meditatio fuerit certaminis, tan
dem se nudauit in stadio: et summo labore ac periculo de
certant, ut oleastri aut apij aut eiusmodi corona donetur
victoresque a precone bucinentur. Nos uero quibus pre
mia uite nostre adeo, mirabilia preposita sunt, ut nec
magnitudo eorum dici possit, nec multitudo numerari
in utranque aurem securi dormientes altera manu capere
posse credimus? Permulti sane esset inertia, et Sardana
palus ille primas omnium partes in beatitudine ferret:
uel margites forte quem neque aratorem, neque fossorem
neque cuiusquam rei actorem fuisse homerus ait si utique
homero credendum est potius quam Pittaco: qui inquit
arduum esse bonum existere. Multis enim laboribus suscep
tis uix eorum bonorum compos fieri contingit: quorum
nihil in hac uita esse simile paulo ante esse dicebamus. Non
igitur desidendum est nobis: nec pro breui uoluptate ma
xime spes abiciende: nisi uelimus et conuitia pati et penas
subire. non hic apud homines quanquam ne hoc quidem paruum
recte sentienti sed aut sub terra, aut ubicunque sint illa iu
dicia. Nam qui non ex uoluntate delinquit is forte aliqua
dignabitur uenia. Qui autem ex proposito peiora eligit,
nullam habet excusationem, quin multiplici pena afficiatur.
Quid igitur faciendum est dicet quispiam? quid aliud
quam curam anime habendum, ceteris omnibus pro nihilo
habitis? Non ergo corpori seruiendum: nisi quantum summa
cogit necessitas: sed anima bonis artibus imbuenda: et ex
corporum uinclis ac passionum societate per philosophiam
eximenda. Illud preterea efficiendum est, ut corpus
laborum patientissimum sit: Ventri autem non ad uoluptatem
sed ad sustentationem porrigendum. Nam qui semper cenas
atque cocos mente agitant, epularum que gratia terras mariaque

perscrutantur miserabili admodu seruitute pmut: et grauissio
dno tributa pendut: nihil leniu patietes q ii qui apud inferos poe
nas dant / uere ignem diuidentes / et cribro aqua ferentes: et per
forsum uas implere anhelantes. Tonderi aut aut amiciri ultra q
neccitas sit aut miseror e scdm diogene aut iniurior. Itaq occupatu
ee in corporis ornatu no minus turpe ducedu arbitror / q aut
pelice ee aut adulter. Quid. n. refert hoi magno xistide amiciat
an sub aliqua ueste: dummo corpus ab intemperie tueat. Quod
et in ceteris obseruandum e ne quid superuacuo moliam: nec plus
corpori tribuam q aie commodu sit. Neq enim minus turpe
e uiro / qui uere hoc cognomine dignus existat / nimia corporis
cura teneri q ad alia quius passione effeminatu ee. Oe porro stu
diu ponere ut corpori q optie sit hois e se ipm ignorantis:
nec intelligetis sapiens illud qd no id qd cernitur est homo:
s opus e maiori sapia: ut quisq nrm / quid tandem ipse sit
possit agnoscere. Verum eni no id assequi no expectata pri mente
impossibili est q lippis oculis sole pspicere. Expiatio aute aie
fit / ut et breuiter simul et abunde uobis dicam per contemptu
earum quas nobis sensus porrigunt uoluptatu. Non igitur oculi
pascendi sunt absurdis spectaculorum miraculis. no aspectu
corporum uoluptatis stimulos relinquentiu. Non per aures sonus
infundendus: qui aiam erupere possit. Nam et nequicia et ig
nauia et huiuscemodi musica gigni solet. Sed ea musica recipienda
e / qua usus dauid poeta carminu rege ut ferunt ab insania libe
rauit. Pithagoras et cum iuuenibus quibusdam vino sertis saltuq
per ciuitate lasciuientib obuiaret / iussisse dicit ei: qui mons
tibia faciebat / ut mutata armonia doricum personaret. Quo ubi
factum est bachantes illos adeo resipuisse ferunt ut certa
abycerent: et rubore uultus uerecondia confessi domu abiret:
tm interest corrupta an salubri musica impleare. Quobrem ab hac
quide musica que nunc in usu e no secus abhorrendum uobis censeo
q a quauis feditate. Iam uero eos uapores qui odoratu delectent

aeri miſcere aut unguetis pungi et interdice uobis erubeſco
Quid dicendum de hiis uoluptatibus q gustu aut tactu fiunt.
An dubitandu quin ille que eiusmoi ſint, ut niſi qui eas caueat
uetri ac feis ſuire, nos ueluti pecora compellant. Denique ut
ſummati dicā uniuerſum corp deſpiciendu eſt niſi in luto uo
luptatu uelim ſumergi: aut certe tm ei indulgendu ut phie
ut inquit plato miſteriu pſtare poſſit. Eadem ferme platoni
et paulus monet dū ait no oporte nos prouidetia aliquā corpo
ris hre ad uoluptates Nam hij qui corpus optie curat aīan uo
q ei ſuicio uti debet, negligut. nihil ab hijs differt: qui organa
q optia heant ſummo ſtudio conquirut: arte uo cui gra illa
organa ſunt comparata deſpiciut. Prorſus igit contra ſuadu
e. Na caſtigare corp et compeſce ei impetus ut imane quanda
belua oportet: et ei den adūſus aīan temerarios motus roniſ ha
bena cohibē, atque ſedare. no aut frena uoluptatu remittere:
et aīe cura abijcere: et inſtar aurige uiolentia equor tracti
defferri: nec pithagore meminiſſe: qui cu intelligeret quenda
ex famliaribus ſuis cibis exercitationibus que ut pinguis fieret
curare hic inquit no ceſſat moleſtiorem ſibi carcere inſtrue
Quod gnus moleſtie cu ſuſpicaret plato corpori ſuo impendere.
Achademia in ſalubre attice locu ferut ex induſtria delegiſſe:
ut plus quam bona hitudo corporis, ceu uitis nimia luxuries
obea rem amputaret. Ipe quoque iam audiui ex medicis ſuma
corporis ualitudine piculoſā eſſe. Cum igitur hec oia indulge
tia et ipi corpori inutilis ſit et impedimentu aīe afferat.
in ea re ſtudiu pone manifeſtiſſima e inſania Quod ſi corpus
cotempne aſſuefacti eſſem pax certā hui uite admirarem
Quid. N. tibi opus eſſet diuicijs ſi uoluptates corporis aſpnare.
Equide no uideo: niſi forte que iuuaret, ut in fabulis de
draconibus fertur, reconditos theſauros uigilando cuſtodir
Qui aute ad hec contempneda ingenue eruditus eſſet
plurimum ab oi facinore et ūbo et oper abhorreret: et quicqd

ultra sufficientia foret / siue id lidia gleba esset siue formicarum auriferarum opus / tanto magis deo placeret quanto minus indigeret. Sufficientiam autem ipsa non libidine uoluptatum sed nature necessitate definienda est. Nam qui excedunt necessitatis terminos similes sunt hiis qui precipites defferuntur nihil stabile inuenientes ubi possint consistere. nullum terminum precipitationis habentes Sed quanto plura amplectuntur tanto deinde aut et pluris indiget ad uoluptates implendas. Diuitiarum uero ut ait Solon nullus est terminus. Verum ad eam theogenide magistro utendum est: qui ita inquit. Neque diuitias cupio: neque uoto precor: sed mihi contingat ex paruo uitam agere omni carente molestia. Porro non sine beniuolentia quadam mihi in mente uenit. Diogenis humana omnia simul contempnentis: qui magno rege ditiore se predicabat: quo ipse uidelicet paucioribus indigeret At nobis nisi pithie mysij assint talenta et infinita soli iugera et numerosa armentorum examina nihil sat erit Oporteret autem ut ego idem arbitror nec absentes diuitias optare: nec presentibus gloriari nisi quantum scias uti. Sapienter enim Socrates qui cum uideret hominem diuitijs affluentem eaque de causa fastidio quodam gloriabundum uadere non prius inquit te admirabor quam notum mihi fuerit / quo pacto scias uti fortunis tuis. An non phidias polycretusque si auro aut ebore gloriati essent: ex quibus alter iliensibus iouem / alter iunonem argiuis effinxit ridiculi haberentur aliena bona sibi glorie fore putantes: propria uero arte qua illud aurum pretiosius factum est silentio pretereuntes. Nos autem humanam uirtutem non satis decoris ipsam per se habere arbitrantes minori reprehensione dignos esse putabimus At diuitias quidem contempnemus et uoluptates despiciemus. Verum blanditias et adulationes sectabimur: et archilochee uulpis ca

liditate mlti plicate qꝫ gaudebimus. At nihil eſt q eq
fugere debeat ſapiēs q̄ ad oſtetatione uiuē: et populares
auras ſequi: nō aut uerā rōnem uſqꝫ adeo ducā uiuēdi lbre
et ſi oēs hoīes reclamet nihil mutet eoꝝ q recte iſtituerat
et ſi infamia uel pꝉicula ſubire pro recte factis neccē ſit Nā
qui inſtitutus eſt iſ nihil differre uidetur ab egyptio ſoph
iſta qui et arbor fiebat: et aqua: et fera et quidlibet et
Siquidem ipe qꝫ mō laudabit iuſticiā ſi id placē audiētib
intelliget mō eam uituperabit ſi iſ apud quoſ loquitur
iniurias ēē gratas cognoſcet Et qđ propriū aſſentatoꝝ
eſt ut polypus ad ſpeciem ſubiecti ſolis colorē mutat. ita
et ipe ad uoluptatem audientiū uariabat ſniam. Sed hec
in nr̄is libris addiſcem perfecti in pntia nō umbra aliquā
uirtutis deſcripſim ex his cōmūneis doctris. Qui enī diligeter
eq̄uis re colligunt utilitatem et ſi minutati idagant tn ut
magna flūia mlta ex mltis locis accipiut incremēta. Nā
quod inquit poeta ſi paꝝ paruo ſuperaddas idqꝫ fre
queter facias nō ad pecūie duntaxat augmentū recte
dictū fuiſſe putandū eſt ſꝫ ad cuiuis ſcientie Bias quidē
igitur un ex ſepte ſapietib filio ſuo ad egyptios proficiſcenti
rogati qꝫ prem quidnā agendo maxīe ſibi gratū faceret
ſi uiaticū inquit ad Senectute compares: Virtutē in miꝝ
pro uiatico intelliges: ſꝫ artioribꝫ teris illā circuſcribens:
ut pote ei utilitate huāne uite ſpatio deffiniuit. Ego aute
ſiue quiſ tithoni ſenectute ſiue uiuaciſſimi apud nr̄os
Mathaſule, qui mille annos minus trigītā dicat uixiſſe
ſi denīqꝫ uniuerſum tps ex quo fueꝝt hoīes metiatur
ridebo puerilem ei ſniam, contemplans longū et inſene
ſabile ſeclum: quod quidē tale ē, ut quēadmodū inmor
talis aīe ita et illi ſecli nullū finē mēs poſſit concipere
Ad quod ut uiaticū parem, oīs lapis ut dicit mouēdus
ē, ut aliq utilitas ad eā rē ſit nobis futura. Nō igr̄ qđ ardua

ſunt hec et laborioſa id circo torpeſcimus. Sed memores illi
ſiue oportere vz unu quenqz uita probatiſſima eligere. expec
tare autem ut conſuetudo faciat illam iucundam atqz dulce
uideri / ea ſequi aggrediem. Turpe eſt enim cum tps e ſocordia
abierit / tunc demun illud reuocare cum preter dolore nihil
ſit amplius uocanti redditur. Ego igitur q optia ee rebar
partim nuc uos admonui partim omni uite tpre admonebo.
Vos aute cum tria ſint morbor genera Vtina ne uos ei ſiles
preſtetis: quod inſanabile eſt: neu ita mente egrotetis ut
pleriqz ſolent corpore egrotare: Nam y qui parua inualitudie
anguntur / ipi proficiſcuntur ad medicos. Qui uo grauiori morbo
pmunt ad ſe curantes accerſunt. At y qui in atrambilem
inſanabiliter tranſuecti ſunt nec uementes quidem me
dicos recipiut. Quod uos nom patiamini nunc recta
conſilia aſpernantes.

FINIS.

EUTRO-
-PIUS
&c. &c.